

”Cei care au privilegiul de a ști au datoria de a acționa.” — Albert Einstein

PULSUL GEOSTRATEGIC

Nr. 303 Iulie - August 2025 | www.pulsulgeostrategic.ro

MOLDOVA ȘI TRANSNISTRIA

**Rolul Transnistriei
în evoluția politică a
Republicii Moldova**

Pag. 14

MOLDOVA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ

**Lungul drum al Republicii
Moldova către Uniunea
Europeană**

Pag. 7

ALEGERI ÎN MOLDOVA

**Moldova 2025: o alegere
între Europa și o revanșă
pro-rusă**

Pag. 21

Alegeri parlamentare cruciale pentru viitorul Republicii Moldova

Pag. 25

SECURITATE NAȚIONALĂ

**Securitate națională—
Partea a VIII-a:
Componenta securității
cibernetice**

Pag. 55

RUSIA ȘI EUROPA

**Rusia reprezintă un pericol
militar pentru Europa
datorită experienței de
război din Ucraina?**

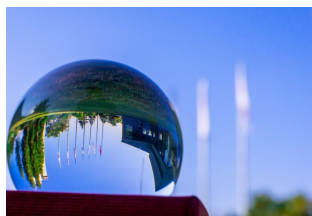
Pag. 35

ORIZONTURI VERZI

**Orizonturi verzi: UE și India
se unesc pentru un viitor
cu emisii net zero**

Pag. 44

CUPRINS

04

EDITORIAL

Evoluția actualei lumi – una și mai complexă pe măsură ce confruntarea va escalada între marile puteri globale

07

MOLDOVA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ

Lungul drum al Republicii Moldova către Uniunea Europeană

14

MOLDOVA ȘI TRANSNISTRIA

Rolul Transnistriei în evoluția politică a Republicii Moldova

21

ALEGERI ÎN MOLDOVA

Moldova 2025: o alegere între Europa și o revanșă pro-rusă - va dăinui cursul spre Uniunea Europeană?

25

ALEGERI ÎN MOLDOVA

Alegeri parlamentare cruciale pentru viitorul Republicii Moldova

35

EUROPA

Rusia reprezintă un pericol militar pentru Europa datorită experienței de război din Ucraina?

44

EUROPA - INDIA

Orizonturi verzi: UE și India se aliază pentru un viitor cu zero emisii

48

INDIA

În marș spre indigenizare: potențialul de export al Indiei în domeniul apărării

52

BALCANII DE VEST

Imperativul strategic al integrării Balcanilor de Vest în Uniunea Europeană

CUPRINS

55

SECURITATE ȘI REZILIENȚĂ - SECURITATE CIBERNETICĂ

Înțelegerea Securității Naționale
Partea a VIII-a: Componenta
Securității Cibernetice

67

SECURITATEA APEI

Securitatea hidrică în secolul
XXI: provocări globale,
implicații multidimensionale și
strategii sustenabile pentru
gestionarea resurselor de apă

EDITORIAL

Evoluția actualei lumi – și mai complexă pe măsură ce confruntarea va escalada între marile puteri globale

Dr. ing. Stelian TEODORESCU (România)

„Prea mulți dintre noi nu ne trăim visele pentru că ne trăim temerile..”

Les Brown

Ca urmare a profundelor transformări ce au loc la nivel regional și mondial, a conexiunilor și interacțiunilor ce sunt dezvoltate între actorii statali, dar și între aceștia și actorii non-statali, ies în evidență modele noi de interdependență politică, economică, militară, culturală, informațională, socială și demografică, dar și tipuri noi de relații internaționale și transnaționale care, nu de puține ori, în mediile analitice sunt catalogate ca fiind atipice. Transformările ce au loc la nivelul ordinii mondiale se dovedesc a face parte dintr-un proces complex și multispectral care se desfășoară în contextul unei dinamici fără precedent a evoluțiilor statelor. Cu toate acestea, multe dintre modele de interacțiune ale ultimilor 35 de ani poartă amprenta logicii conflictuale, primind alături de tratarea tradițională, în spirit realist, și o altă dimensiune, extrasă, fie din reflectarea noilor realități, fie din diverse speculații intelectuale și prejudecăți. Cert este că un astfel de mod de acțiune al statelor a condus la confirmarea faptului că multipolaritatea este o problemă definitorie pentru noua configurație a ordinii mondiale și a structurii sistemului de relații internaționale.

Sursa: <https://www.stimson.org/2024/great-powers-have-lost-the-plot-the-perils-of-a-split-screen-world/>

În contextul cunoscutelor evoluții regionale și mondiale, anul 2025 face din ce în ce mai pregnant dovada că se va putea vorbi exclusiv despre armistiții, dar nu și despre pacea reală. Ofensiva diplomatică s-a intensificat la nivel global, toate aceste mișcări și evoluții constituie testarea semnificativă a unui sistem internațional incapabil să rezolve cauzele structurale ale conflictelor care au tendință accelerată de apariție în majoritatea regiunilor lumii.

După cum se poate vedea și înțelege foarte bine, lumea de azi este caracterizată de multe peisaje schimbătoare care redefinesc conflicte de lungă durată și o rivalitate a unor din ce în ce mai mulți poli de putere regionali și mondiali care s-ar putea transforma într-un război comercial și al tehnologiilor de ultimă generație, în viitorul apropiat fiind posibil ca intensificarea temerilor creșterii impredictibilității și, implicit,

reducerea spre nulitate a capabilităților proactive în relațiile internaționale să câștige teren începând cu anul 2025. Conform unor studii internaționale, țările care se confruntă cu un declin net al performanțelor democratice le depășesc cu mult pe cele care reușesc să avanseze în acest proces. Conform raportului „The Global State of Democracy 2024”, patru din nouă state sunt într-o situație mai proastă decât înainte în ceea ce privește democrația și doar aproximativ unul din patru a înregistrat o îmbunătățire a calității.

Chiar dacă azi vorbim categoric despre multipolarism prin extinderea puterii la noi actori internaționali (atât publici, cât și privați), SUA părând astăzi ca o mare putere aflată în retragere, a devenit foarte clar că lumea trebuie să se reajusteze. Echilibrele geopolitice globale și diversele conflicte care fac ravagii – în special în Ucraina și Orientul Mijlociu – precum și lupta împotriva schimbărilor climatice sau nivelurile de imprezibilitate ale unei ordini internaționale în schimbare ar putea depinde integral de noii lideri instalați la conducerea statelor lumii, mulți dintre ei făcând dovada clară a unei tranziții politice incerte, ceea ce întărește ideea că 2025 va fi un an în care vor fi necesare procese diplomatice care să însoțească reechilibrarea geopolitică ce ar putea avea loc în anii următori.

În contextul geopolitic actual, devine foarte clar că trăim într-o lume încă afectată de impactul disensiunilor generate de daunele economice și sociale ale unor diverse crize globale din ultimii ani. Drept urmare a evoluțiilor din ultimii ani în plan economic, social, politic, militar și, implicit, în cel al securității în toate domeniile, inclusiv în cel medical, trebuie să recunoaștem că trăim într-o lume mai îndatorată, una mai digitalizată și mai individualistă, în care replicile discordante dintre marile puteri globale au câștigat teren; în care obiectivele climatice, economice și geopolitice devin din ce în ce mai divergente. Vechile linii de fractură politice, economice, sociale și culturale au devenit mai evidente: de la războaie culturale, la lupta pentru controlul informațiilor, mai ales a celor lansate pe rețelele de socializare prin care au fost provocate intense dezinformări.

Anul 2025 începe, de asemenea, cu individualismul în creștere. Trăim într-o lume mai emoțională și mai puțin instituțională. Dacă frica și furia au devenit ceea ce îi motivează pe oameni atunci când vine vorba de exercitarea unor diverse drepturi, inclusiv a celui de a vota, acest sentiment crescând la nivel îngrijorător de mare mai ales în rândul tinerilor. De pildă, la alegerile europene din 2024 s-a înregistrat o scădere a prezenței la vot în rândul persoanelor sub 25 de ani. Doar 36% dintre alegătorii din această grupă de vârstă și-au exprimat votul, fiind înregistrată o scădere de 6% a prezenței la vot față de alegerile din 2019. Printre tinerii care nu au votat, 28% au declarat că principalul motiv a fost lipsa de interes pentru politică (un procent mai mare decât cel de 20% înregistrat în rândul populației adulte în ansamblu); 14% au invocat neîncrederea în politică, iar 10% au considerat că votul lor nu va schimba nimic. În plus, conform Raportului Global Solidarity, cei din așa numita Generația Z¹ se simt mai puțin cetățeni ai lumii decât generațiile anterioare, inversând o tendință care durează de câteva decenii. Acest lucru este valabil atât pentru țările bogate, cât și pentru cele mai sărace. Raportul menționează, de asemenea, eșecul perceput al instituțiilor internaționale de a produce impacturi pozitive tangibile (cum ar fi reducerea emisiilor de carbon sau a deceselor legate de diverse conflicte). Dezamăgirea se contopește cu o criză profundă de solidaritate. Persoanele din țările bogate sunt „semnificativ mai puțin predispuse să susțină declarațiile de solidaritate decât cele din țările mai puțin bogate”, iar această indiferență este evidentă mai ales în ceea ce privește susținerea dacă organismele internaționale ar trebui să aibă dreptul de a impune posibile soluții.

Într-un astfel de context, putem spune că lumea de azi se confruntă cu multe probleme generate de:

- Accentuarea politicii ego-ului și a individualismul;
- Acceptarea armistițiului, dar fără realizarea definitivă a păcii;
- Protecționismul și austeritatea;
- Demantelarea globală a instituțiilor;
- Ciocnirea tehnologiei și presiunea (de)reglementării;

¹ Nu există un consens definitiv cu privire la anul exact de sfârșit al Generației Z, dar majoritatea surselor plasează anul de naștere cel mai târziu în 2012 sau 2010. Ca prima generație socială care a crescut cu access la Internet și la tehnologie digitală portabilă de la o vârstă fragedă, membrilor Generației Z, chiar dacă nu sunt neapărat alfabetizați digital, li s-a atribuit denumirea de „nativi digitali”. Mai mult, efectele negative ale timpului petrecut la ecrane sunt cele mai pronunțate la adolescenți, în comparație cu copiii mai mici. Față de generațiile anterioare, membrii Generației Z tind să trăiască mai încet decât predecesorii lor la vârsta pe care au ei, au rate mai reduse de sarcini la adolescență, și consum mai rar de alcool (dar nu neapărat și de alte droguri psihoactive). Adolescenții din Generația Z sunt mai preocupați decât generațiile mai vechi de performanța academică și perspectivele de angajare, și reușesc mai bine să amâne satisfacțiile decât omologii lor din anii 1960, în ciuda îngrijorărilor.

- Accentuarea tendinței (acum la nivelul amenințărilor verbale) spre o „a treia eră nucleară,,;
- Urgențe climatice fără o atitudine decizională și conducere colectivă;
- Gen: sfârșitul consensului;
- Deportările și drepturile migranților;
- Militarizarea insecurității;

În acest context, ritmul accelerat al geopoliticii ridică multiple întrebări atât pentru analiști, cât și pentru actorii din domeniul relațiilor internaționale. Lumea se luptă cu diverse peisaje în schimbare care redefinesc conflictele de lungă durată în rivalități care s-ar putea transforma într-un război comercial și tehnologic (inclusiv în domeniul spațial) în viitorul apropiat. Având în vedere această perspectivă, eforturile de aliniere multiplă pe care multe țări din întreaga lume încearcă să le depună, având securitatea în prim-plan, devin din ce în ce mai complexe pe măsură ce confruntarea escaladează între marile puteri globale.

REPUBLICA MOLDOVA

Lungul drum al Republicii Moldova către Uniunea Europeană

Dr. ing. Cristian-Marcel FELEA (România)

Vineri, 15 august, Serghei Lavrov, ministrul rus de externe, a sosit la Anchorage, în Alaska purtând o bluză sport cu logoul „URSS”, pe sub o vestă vătuită. Acesta a emis o declarație la vedere privind obiectivele reale, oricât de idealiste și îndepărtate ar părea ele, care animă astăzi Kremlinul. În numele acestor obiective a fost pornit războiul din Ucraina în anul 2014 și tot din acest motiv Vladimir Putin a ordonat în februarie 2022 invadarea Ucrainei pe scară largă în speranța că în cursul al trei săptămâni pe instituțiile centrale ale statului ucrainean din capitala Kiev va flutura drapelul Federației Ruse.

Republica Moldova a trecut printr-o experiență similară – la o altă scară, desigur, fiind un stat cu mult mai puține resurse decât Ucraina – între 02 martie și 21 iulie 1992, când Federația Rusă a ocupat militar de facto Transnistria sub forma declarată de trupe de menținere a păcii. Și astăzi Republica Moldova este teritorial divizată pe Nistru, unde separatismul pro-Kremlin a declarat unilateral „statul Transnistria”. Dacă „operațiunea specială” declanșată de Vladimir Putin în februarie 2022 ar fi reușit, în sudul Ucrainei s-ar fi creat „Noua Rusie”, un teritoriu care s-ar fi unit cu auto-declarata republică transnistreană și ar fi cerut apoi integrarea în Federația Rusă.

Fig. 1 - Planul „Noua Rusie” al Kremlinului.

Sursa:
moldova.europalibera.org

Înțelegerea acestui context revizionist al Kremlinului este esențial pentru orice analiză care-și propune să deslușească temeiurile pe care se bazează acțiunile militare, diplomatice și de propagandă ale Moscovei. Raportat la obiectivul „refacerii URSS” – ca să-l denumim generic, conform cu declarația oferită public de Serghei Lavrov la sosirea în Alaska – orice acord de pace pe care Rusia lui Putin ar trebui să-l accepte în Ucraina și care oferă mai

puțin decât acel teritoriu al „Noii Rusii”, în plus îi permite Ucrainei să se delimiteze de facto și poate chiar de jure, conform dreptului internațional, de orice pretenție a Moscovei, va fi o înfrângere pentru Kremlin.

Dacă Federația Rusă va obține în urma actualului război Crimeea, Lugansk, Donețk și o parte din oblasturile Herson și Zaporije, în schimb restul teritoriului Ucrainei va deveni un stat democratic parte din Uniunea Europeană, cu independența și suveranitatea garantate cu o armată puternică și trupe europene și americane staționate pe teritoriul său, se cheamă că este o înfrângere pentru Kremlin. Nu neapărat și pentru Rusia, la scara istoriei.

În termeni similari, Republica Moldova luptă pentru separarea de Rusia lui Putin, pentru a deveni un stat cu adevărat independent și suveran, integrat în Uniunea Europeană și, la un moment dat, de ce nu, parte din arhitectura defensivă a NATO, la fel ca România. În Republica Moldova conflictul cu Rusia lui Putin se poartă în forme hibride, dar este la fel de nemilos. În acest context, miza alegerilor parlamentare – la fel cum au fost mizele alegerilor prezidențiale și referendumul pro-UE din toamna anului trecut – este uriașă.

O victorie în alegeri a partidelor pro-europene în Republica Moldova, pe fondul începerii negocierilor pentru un acord de oprire a războiului în Ucraina care să consemneze separarea post conflict definitivă a Ucrainei de sfera de influență a Moscovei, ar pune între paranteze obiectivul „refacerii URSS” ca politică a Kremlinului în raport cu Europa.

Această miză s-a aflat pe masă luni, 18 august, când șapte lideri ai Europei, alături de Volodimir Zelenski i-au explicat președintelui american Donald Trump care trebuie să fie condițiile în care se va negocia viitorul acord de pace și de ce Occidentul trebuie să fie unit și să nu-i permită lui Putin să continue politica sferelor de influență pe continentul european.

Aceeași miză ar putea să stea la baza deciziei Comisiei Europene de a anunța simbolic deschiderea primului capitol de negociere pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană înainte de alegerile parlamentare de la finele lunii septembrie a.c.

Moldova europeană – primii pași

La Chișinău, ziua de 04 iulie ac. a programat reuniunea la nivel înalt Uniunea Europeană – Republica Moldova, gazdă fiind președintele Maia Sandu, iar oaspeți de marcă președintele Consiliului European, António Costa, și președintele comisiei Europene, Ursula von der Leyen. António Costa și Ursula von der Leyen au sosit la Chișinău cu scopul de a transmite un semnal politic clar de sprijin în direcția integrării europene a Republicii Moldova într-un moment delicat, în care procesul de aderare este amenințat de blocajul generat de guvernul Viktor Orbán cu privire la lansarea negocierilor de aderare cu Ucraina.

Republica Moldova și Ucraina sunt evaluate împreună ca potențiali membri ai Uniunii Europene. Guvernul Orbán, însă, invocând rezultatele unui sondaj de opinie – „Voks 2025”, operațiune derulată între 14 aprilie și 20 iunie 2025¹ –, a promis că va bloca aderarea Ucrainei la Uniunea Europeană; implicit, demararea negocierilor de aderare ale Republicii Moldova este în impas.

Republica Moldova are alegeri parlamentare programate pentru data de 28 septembrie 2025, așadar Viktor Orbán servește din plin cauza Kremlinului, făcându-i jocul atât în Ucraina, cu care Rusia de află în război deschis, cât și în Republica Moldova, unde o parte a opoziției pro-ruse a decretat că aderarea la Uniunea Europeană nu se va produce niciodată, în orice caz nu înaintea unirii cu Federația Rusă.

La Consiliul European din 26 – 27 iunie ac., Viktor Orbán le-a comunicat celorlalți 26 lideri de state membre că Ungaria se opune începerii negocierilor de aderare la Uniunea Europeană. A invocat rezultatul sondajului de opinie „Voks 2025”. Pe blocul paginii oficiale a „Voks 2025”, este consemnat într-un text publicat în data de 27 iulie ac.²: „Potrivit prim-ministrului, peste două milioane de voturi în cadrul consultării publice „Voks 2025” au oferit guvernului ungar un mandat democratic de a se opune deschiderii capitolului de aderare cu Ucraina. Prim-ministrul V. Orbán a subliniat că discuțiile de aderare la UE pot continua doar în unanimitate între statele membre. „Nu am fost de acord”, a spus el, afirmând fără echivoc că „procesul a fost acum oprit”.

„Nu există motive obiective pentru a împiedica începerea procesului de aderare a Ucrainei la Uniunea Europeană”, a răspuns Comisia Europeană afirmațiilor premierului maghiar³. „Când unei țări candidate i se blochează accesul fără un motiv obiectiv, în ciuda faptului că îndeplinește criteriile, întregul proces de extindere își pierde credibilitatea”.

Pe fond, vetoul premierului maghiar nu are un fundament juridic, așa cum lasă să se creadă. Între 14 aprilie și 20 iunie 2025, s-a derulat un soi de sondaj de opinie, în care cetățenii Ungariei au fost chemați să se pronunțe dacă sunt sau nu de acord cu aderarea Ucrainei la Uniunea Europeană. Înainte de lansarea efectivă a sondajului și pe perioada desfășurării acestuia, s-a derulat o campanie intensă prin care electoratului i se cereau / sugerau două lucruri: (i) să participe la sondaj în număr cât mai mare; (ii) să voteze cu NU, ca fiind în interesul țării să facă acest lucru, pentru a evita un conflict cu Rusia.

¹<https://abouthungary.hu/tags/voks-2025>

²<https://abouthungary.hu/blog/pm-orban-with-2-million-votes-in-voks-2025-we-stopped-ukraines-eu-accession>

³<https://www.euronews.ro/articole/bruxelles-raspuns-pentru-viktor-orban-nu-exista-motive-obiective-pentru-a-bloca-a>

La final, guvernul Orbán a raportat că la sondaj au participat 2,278 milioane de cetățeni cu drept de vot – adică circa 29% din electoratul cu drept de vot – din care 95% s-ar fi pronunțat așa cum și-a dorit guvernul, adică opunându-se demarării procesului de negociere a aderării Ucrainei la Uniunea Europeană. De unde, prin extrapolare, guvernul a considerat că există temei juridic pentru un mandat oficial de exprimare a unui veto în Consiliul European.

Opoziția de la Budapesta dezavuează acest joc politic dezonorant. Procesul de consultare nu a fost monitorizat în vreun fel de observatori independenți, nu prezintă garanții la votul multiplu și nici nu a fost deschis vreunui audit independent, deși rezultatele sale sunt invocate ca temei juridic de drept internațional. Péter Magyar a acuzat întreg procesul ca fiind un uriaș exercițiu de propagandă pro-rusă, îndreptat împotriva Ucrainei și care subminează interesele Uniunii Europene. Inutil să mai adăugăm că Republica Moldova pare că a devenit astfel victimă colaterală a filo-putinismului și euroscepticismului lui V. Orbán.

Ucraina plătește cu un război deschis încercarea sa de a se alătura Occidentului. Nici Republica Moldova nu poate spera că Rusia este dispusă să accepte fără să se opună din toate puterile drumului său european. Următoarea încercare ține de alegerile parlamentare din 28 septembrie ac., când Moscova speră să o izoleze pe Maia Sandu și administrația prezidențială și apoi să o asedieze printr-o victorie a pro-rușilor în septembrie. Politicienii pro-ruși, mass-media și conturile de social media pro-ruse susțin că Uniunea Europeană nu este interesată să aibă Republica Moldova ca membru. Este un narativ de impact, în Republica Moldova ca și în România.

La summit-ul Uniunea Europeană – Republica Moldova au participat António Costa și Ursula von der Leyen, respectiv Maia Sandu, apoi președintele Parlamentului, Igor Grosu, și prim-ministrul Dorin Recean. Obiectivele reuniunii au fost în principiu următoarele: (a) Susținerea pentru parcursul european al Republicii Moldova; (b) Consolidarea cooperării în domeniul securității și apărării; (c) Susținerea efortului de dezvoltare economică și a infrastructurii; (d) Un acord pentru roaming începând cu 2026 și facilitarea accesului la programele Uniunii precum „Erasmus+” sau „Creative Europe”.

La finalul reuniunii a fost dată publicității declarația comună a primului summit Uniunea Europeană – Republica Moldova, iar președintele Maia Sandu a rezumat în declarația sa rezultatele acestei prime reuniuni politice:

„În următorii trei ani, Uniunea Europeană va investi 1,9 miliarde de euro în Moldova – de la nord la sud, în orașe și sate. Din prima tranșă a fondurilor europene, vom repara aproximativ 200 de kilometri de drumuri regionale și raionale. Lucrările vor începe în mai multe localități din țară (...). În peste 100 de localități vor fi asfaltate drumuri locale care așteaptă de zeci de ani să fie reparate (...). Școlile din toată țara vor primi sprijin pentru a-și renova cantinele, astfel încât, din 1 septembrie 2025, elevii din clasele a V-a și a IX-a să beneficieze de alimentație gratuită. Vom susține antreprenorii prin granturi și programe de finanțare care îi ajută să investească, să-și dezvolte afacerile și să creeze locuri de muncă”⁴.

Ne aducem aminte că anul trecut, în 20 octombrie, s-a organizat referendumul privind demararea negocierilor de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, care a trecut la limită, cu 50,38%. Întreg jocul este pe muchie de cuțit, pentru că opoziția pro-rusă, dacă va ajunge la putere, nu va ezita să procedeze la fel ca în Georgia, punând procesul în așteptare pe durată nelimitată. Or, cât timp V. Orbán face jocul Kremlinului și blochează începerea negocierilor de aderare, Bruxellesul, până va găsi antidotul acțiunilor subversive ale Budapestei, nu poate veni decât cu oferte de susținere financiară și promisiuni.

Nu este puțin, desigur, dar rezultatele rămân incerte în lupta cu propaganda rușilor. Ca măsură concretă, în acest an Uniunea va alocă prima tranșă de 270 de milioane de euro din cei 1,9 miliarde de euro anunțați ca sprijin pentru Republica Moldova.

Dincolo de certitudini, apar și zvonurile privind decuplarea Republicii Moldova de Ucraina – impusă de realitățile destinului diferit a celor două state ce au fost parte a Uniunii Sovietice în secolul XX, împotriva voinței lor – în angajarea negocierilor de aderare la Uniunea Europeană. Cât timp Ungaria lui Orbán își face un titlu de mândrie din blocarea negocierilor de aderare cu Kievul, trei diplomați și un oficial european au acreditat pentru „Politico” faptul că înaintea datei de 28 septembrie – a alegerilor parlamentare – o reuniune informală a miniștrilor de externe ai Uniunii ar putea decide deschiderea negocierilor de aderare UE-Republica

⁴<https://cursdeguvernare.ro/declaratia-summit-ului-ue-moldova-ue-a-deblocat-270-mil-euro-din-sprrijinul-de-19-mld-promis-moldovei-liderii-europeni-condamna-amenintarile-hibride-persistente-ale-rusiei-de-subminare-a-alegerilor.html>

⁵<https://www.dw.com/ro/moldova-avans-fa%C8%9B%C4%83-de-ucraina-%C3%AEn-procesul-de-aderare-la-ue/a-73648811>

Moldova pe un prim set de capitole de negociere.⁵

Pericolul rusesc, mai mare ca oricând

Comunitatea „WatchDog.MD” a identificat o rețea din 910 conturi pe toate platformele menționate, care distribuie narative ale propagandei ruse, atacă Uniunea Europeană, procesul de integrare europeană a Moldovei, procesele democratice și liderii pro-europeni de la Chișinău⁶.

Rețeaua de propagandă a avut rolul de a amplifica mesajele manipulatorii ale politicienilor și partidelor pro-ruse din Moldova. Printre cei mai citați politicieni de rețea au fost: (i) Victoria Furtună - fostă procuroare, inclusă în lista de sancțiuni UE pentru încercări de destabilizare a Republicii Moldova; (ii) George Simion - liderul partidului Alianța pentru Unitatea Românilor (București); (iii) Eugenia Guțul - guvernatoarea Găgăuziei, inclusă în lista de sancțiuni a UE și SUA pentru încercări de destabilizare a Republicii Moldova; (iv) Ilan Șor - oligarhul fugar, protejat de Moscova, inclus în lista sancțiunilor internaționale a mai multor state pentru încercări de destabilizare a Republicii Moldova; (v) Călin Georgescu - fost candidat la funcția de președinte al României, cunoscut pentru promovarea ideilor extremiste, conspiraționiste și pentru apropierea de cercuri pro-Kremlin; (vi) Ion Ceban - primar al Chișinăului, susținut de FSB la alegerile pentru funcția de edil în 2019, interzis pe teritoriul spațiului Schengen pentru că ar reprezenta un pericol pentru securitatea națională a României.

Un rol special în cadrul rețelei de propagandă îl are Biserica Ortodoxă din Moldova (Mitropolia Moldovei), afiliată Patriarhiei Ruse. Rețeaua de propagandă a utilizat imaginea bisericii în diseminarea mesajelor împotriva valorilor europene și a comunității LGBT. Cea mai promovată față bisericească de către rețea a fost Episcopul de Bălți și Fălești, Marchel, cunoscut pentru poziția sa pro-Kremlin și susținerea politicienilor pro-ruși⁷.

Într-o declarație recentă, premierul Dorin Recean afirma că Rusia își continuă eforturile de destabilizare a Republicii Moldova prin masivă dezinformare: „Democrația se poate pierde nu doar cu tancurile, ci cu milioane de euro pompați în conturi anonime de publicitate, cu platforme media de buzunar, inclusiv cele fondate direct la Moscova, cu influenceri plătiți să mintă. Banca rusească a deschis peste 138.000 de conturi pentru cetățeni ai Republicii Moldova pentru a le vira bani unor alegători. Grupări criminale, actori maligni din exterior încearcă tot mai mult să exploateze și să abuzeze legile pe care se bazează democrația”⁸.

După ultimele alegeri parlamentare, autoritățile de la Chișinău au adoptat un nou cod electoral cu reguli mai stricte privind finanțarea partidelor: plafon redus pentru donații, interzicerea finanțării din partea entităților cu interese străine și limitarea donațiilor în numerar. Alegerile prezidențiale din octombrie 2024, din Republica Moldova și situația critică prin care a trecut România la finele anului trecut, când a fost nevoită să anuleze alegerile prezidențiale datorită interferenței Rusiei, însă nu a putut face nimic împotriva propagandei din rețelele sociale care a influențat masiv și votul la parlamentarele din decembrie 2024, sunt lecțiile învățate pentru guvernul Dorin Recean. Dar și presiunea Rusiei asupra Republicii Moldova se intensifică pe măsură.

Vârful de lance al politicii Kremlinului în Republica Moldova este în continuare oligarhul fugar, Ilan Șor. Duminică, 06 iulie, Ilan Șor a organizat un congres al Blocului „Victorie”, formațiunea politică pe care o patronează. La reuniune au participat mai mulți politicieni asociați intereselor lui Șor: primarul din Taraclia, Veaceslav Lupov, primarul din Orhei, Tatiana Cociu, deputatul Vasile Bolea, precum și Marina Tauber, care a părăsit Republica Moldova, unde are probleme cu legea⁹.

Evenimentul a avut și patroni ruși importanți: Leonid Slutski, președintele Comisiei pentru afaceri internaționale din Duma de Stat și Konstantin Kosacev, membru al Consiliului Federației Ruse. Semn clar că acțiunea lui Ilan Șor are sprijin de la Kremlin.

⁶<https://www.report.md/stiri-online/rusia-a-activat-o-masinarie-de-propaganda-online-mesajele-lui-simion-si-georgescu-amplificate-74700>

⁷Ibidem

⁸<https://www.romania-actualitati.ro/stiri/in-lume/chisinaul-este-decis-sa-nu-lase-moscova-sa-hotarasca-viitorul-republicii-moldova-id213346.html>

⁹<https://www.ziarulnational.md/ilan-or-propune-uniunea-cu-rusia-ca-solutie-pentru-salvarea-moldovei-inainte-de-alegerile-din-septembrie/>

Formațiunea politică	Principalii actori	Orientarea	Asocierile
Guvernarea	Blocul politic "Împreună"	Democratică, proeuropeană	Platforma DA, Partidul Schimbării și Partidul Verde Ecologist
Opoziția parlamentară clasică	PSRM, PCRM, independenți	Socialiști și comuniști, Pro-ruși sau cel puțin eurosceptici, moldovenism	Conjuncturale
Blocul "Victorie"	Blocul Șor este format din vehiculele politice create de Ilan Șor, sub patronajul Rusiei	Pro-ruși; propun unirea Republicii Moldova cu Federația Rusă	Partidele Renaștere, Șansă, Victorie și Forța Alternativă de Salvare a Moldovei
Blocul "Alternativa"	Mișcarea Alternativa Națională, Partidul Dezvoltării și Consolidării Moldovei, Congresului Civic și Alexandr Stoianoglo	Pretins naționaliști și pro-europeni	Liderii partidelor, Ion Ceban, Ion Chicu, Mark Tkaciuc și Alexandr Stoianoglo, sunt oportuniști, pretins pro-europeni, dar dispuși și la colaborarea cu Moscova

Fig. 2 - Schema simplificată a ecuației politice din Republica Moldova

Blocul „Victorie” - creat tot la Moscova, în 21 aprilie 2024 - include partidele „Renaștere”, „Șansă”, „Victorie” și „Forța Alternativă de Salvare a Moldovei” - toate strâns legate de oligarhul Ilan Șor și, implicit, de Rusia. Este doar o parte a complicatei ecuații politice de la Chișinău, care s-a diversificat artificial – la fel ca și cea din România – sub presiunea obiectivelor războiului hibrid dus de Rusia împotriva Occidentului.

Recent, Liga Orașelor și Comunelor din Republica Moldova a anunțat că părăsește Blocul „Împreună”, subliniind că va participa separat la alegerile parlamentare din 28 septembrie ac. Motivul? „Blocul, care trebuia să ofere o alternativă reală cetățenilor dezamăgiți de guvernare, a fost transformat într-un instrument politic izolat, unde dialogul și extinderea au fost înlocuite de tergiversare, etichetări și jocuri de culise”, a afirmat Alexandru Bujorean, liderul Ligii Orașelor și Comunelor¹⁰. Anul trecut, în luna august, și Coaliția pentru Unitate și Bunăstare a părăsit Blocul „Împreună”, Igor Munteanu, liderul Coaliției acuzând tendințe monopoliste de control din partea PAS.

Interviebat recent de presa românească, Nicolae Țibrigan, expert în dezinformare rusă, l-a indicat pe Ion Ceban, primarul Chișinăului, ca fiind adevăratul pion pro-Kremlin. Mai departe, cu privire la modul de operare al multitudinii de formațiuni politice care încearcă să ajungă la putere în septembrie 2025 pentru a ține Republica Moldova aproape de Rusia și departe de integrarea în Uniunea Europeană, Nicolae Țibrigan a oferit următoarea explicație:

„Partidele cu agendă antieuropeană din Republica Moldova operează într-un mod tot mai coordonat și sofisticat pentru a fragmenta votul proeuropean, mizând pe un mecanism dublu: proliferarea de formațiuni-satelit și instrumentalizarea discursului religios și identitar. Spre deosebire de strategiile clasice de opoziție, aceste grupări – PSRM, PCRM, Blocul „Victoria”, Blocul „Alternativa”, structurile reconstituite ale lui Ilan Șor, cum ar fi Partidul „Inima Moldovei” sau Partidul „Viitorul Moldovei” – își asumă o logică electorală de „acoperire în evantai”, fiecare dintre ele fiind calibrată pentru a atrage o anumită categorie de electorat indecis, dezamăgit sau captiv în bule informaționale conservatoare, antisistem. De exemplu, în sudul țării sau

¹⁰<https://adevarul.ro/stiri-externe/republica-moldova/tensiuni-in-blocul-impreuna-inainte-de-2455977.html>.

în diaspora estică se promovează ideea că UE ar „impune valori străine și LGBT”, în timp ce în zonele urbane se mizează pe discursuri despre sărăcie, trădare națională sau corupția guvernării actuale. Toate aceste narațiuni converg, de fapt, spre un singur obiectiv: demobilizarea alegătorilor PAS și dispersarea voturilor moderate prin crearea de „opțiuni alternative”, care, de facto, sprijină interesele Rusiei”.

Mai departe, când vine vorba despre Ion Ceban, Nicolae Țibrigan consideră că, prin trecutul său, dar și profilul politic și acțiunile pe care le derulează, este personajul cu cele mai mari șanse să ajungă la putere, pentru ca apoi să servească deschis interesele Moscovei:

„Deși se bucură de o imagine de primar eficient în Chișinău, Ceban nu a reușit să-și consolideze profilul politic la nivel național, iar asocierea sa cu Kremlinul, susținută de unele date și apariții media, îi provoacă și acum mari bătaii de cap. Este totuși evident că primarul Ceban cultivă o retorică ambivalentă, evitând confruntările directe cu Rusia și promovând o „neutralitate pragmatică”, ce vizează electoratul conservator și indecis. Prezența sa în evenimente cu actori apropiați de Moscova, declarațiile publice despre relații „echilibrate” cu Estul și lipsa unei poziționări clare în trecut față de agresiunea rusă din Ucraina au alimentat percepția că este un vector convenabil pentru interesele rusești, fără a fi un agent asumat. În același timp, presa rusă îl prezintă favorabil, iar unele canale de Telegram asociate rețelelor „Pravda” și „Matrioșka” au distribuit materiale în care Ceban este portretizat ca „singurul politician echilibrat” din Moldova. Această poziționare dublă – între eficiență administrativă și ambiguitate geopolitică – îl face pe Ceban un candidat potențial util pentru Kremlin, dar și vulnerabil în fața atacurilor politice care îl acuză de oportunism. Publicul din România, inclusiv politicienii de la noi, trebuie să înțeleagă că Ion Ceban este un „politician al Rusiei” în sens strict, fiind inclusiv unul dintre beneficiarii principali ai unei narațiuni rusești care caută să discrediteze orientarea proeuropeană a Chișinăului și să promoveze un model hibrid de guvernare, pe placul Moscovei”.

Curtea Supremă de Justiție de la Chișinău a emis zilele trecute o Decizie potrivit căreia partidele politice „Șansă”, „Forța Alternativă și de Salvare a Moldovei” și „Victorie” la alegerile parlamentare anticipate din Republica Moldova – toate trei parte a Blocului politic al oligarhului fugar Ilan Șor – au fost excluse din competiția electorală. Decizia Curții Supreme de Justiție este irevocabilă și produce efecte juridice imediate.

Dar sângele apă nu se face

Chișinăul pro-european nu poate face singur față presiunii continue a Rusiei. Kremlinul nu a renunțat la încercarea de cucerire a Odesei, care ar urma să fie alipită, la fel cu celelalte patru oblasturi ucrainene, Federației Ruse. Odessa este teritoriul ucrainean cheie, a cărui cucerire ar aduce Federația Rusă la Gurile Dunării și ar permite Transnistriei să ceară integrarea în Federație. Republica Moldova și România ar avea din acel moment inamicul pe Nistru și Dunăre, un inamic care nu ar înceta să fie provocator în toate modurile posibile, inclusiv în plan militar.

Din acest punct de vedere, se pune problema dacă România trebuie să continue politica timidă din vremea președintelui Iohannis, privind Republica Moldova, sau ar trebui să acționeze mult mai deschis și tranșant? Când dușmanul bate la ușă, dar este puternic și în interior, precauțiile nu-și mai au rostul, decât pentru a explica lipsa de determinare și diverse neputințe ori trădări.

De curând, atât președintele interimar, astăzi premierul Ilie Bolojan, cât și nou alesul președinte Nicușor Dan au vizitat Chișinăul. La declarațiile din 10 iunie ac., prilejuite de vizita la Chișinău, președintele Nicușor Dan făcea următoarele afirmații:¹³ „... așa cum am spus, România susține eforturile dumneavoastră, atât în mod diplomatic, în raport cu partenerii noștri, cât și concret, în măsura în care, pe anumite domenii, este nevoie de expertiza noastră, asta însemnând și toate greșelile pe care le-am făcut de-a lungul timpului, sunt incluse în expertiză.

Cea mai mare amenințare a prezentului, evident, e Federația Rusă. Dincolo de războiul din Ucraina, care generează insecuritate în toată zona, trebuie să fim foarte atenți și să avem mijloace comune de răspuns la războiul hibrid, și am vorbit azi de colaborarea în această direcție.

¹³<https://ziare.com/alegeri-parlamentare/partide-oligarh-rus-fugar-ilan-sor-excluse-alegeri-parlamentare-republica-moldova-1959633>.

Imaginea 3 - Maia Sandu și Nicușor Dan la „Festivalul Lupilor”, Orheiul Vechi.

Sursa: spotmedia.ro¹²

Așa cum am spus, proiectul cel mai important al Republicii Moldova este aderarea la Uniunea Europeană, aveți aici sprijinul nostru. Urmează o etapă importantă, 28 septembrie. Sunt foarte optimist că, așa cum au făcut-o de câteva ori în perioada recentă, cetățenii Republicii Moldova vor avea spiritul civic necesar pentru a păstra direcția europeană pe care Republica Moldova și-a construit-o”.

Alegerile din septembrie bat la ușă. Nu mai este timp de pierdut.

Bucureștiul și Chișinăul trebuie să acționeze sinergic, să împiedice cu orice preț, alături de instituțiile Uniunii Europene, instaurarea unui guvern marionetă sprijinit de Moscova la Chișinău. Există și un obstacol evident ce trebuie într-un fel sau altul înlăturat: boicotul lui Orbán care servește interesele lui Putin în Ucraina și afectează implicit Republica Moldova. România trebuie să devină mult mai activă în susținerea Republicii Moldova la Bruxelles și trebuie să o facă acum.

¹²<https://spotmedia.ro/stiri/opinii-si-analize/ce-a-cautat-nicutor-dan-langa-maia-sandu>.

¹³ <https://www.presidency.ro/ro/media/declaratii-de-presa/conferinta-de-presa-comuna-a-presedintelui-romaniei-cu-presedintele-republicii-moldova-maia-sandu>.

REPUBLICA MOLDOVA

Rolul Transnistriei în evoluția politică a Republicii Moldova

George-Vadim Tiugea (România)

Existența Republicii Moldova ca stat independent a fost marcată, încă de la începuturile sale, de manifestarea conflictului armat și apoi „înghețat,” din zona transnistreană, cuprinzând raioanele din stânga Nistrului, dar și orașul Tighina (Bender) din dreapta Nistrului, reper istoric al statului moldovenesc medieval. În timp ce mișcarea pentru independență de la Chișinău valorifica momentele de decădere și disoluție a Uniunii Sovietice, elementele conservatoare pro-sovietice au căutat să păstreze legăturile cu Moscova, reclamând inclusiv atitudinea inițială pro-românească a mișcării pentru independență, ce se putea solda cu o eventuală revenire a teritoriului dintre Prut și Nistru în granițele României, ca în perioada interbelică.

În aceste condiții, grupările pro-sovietice din stânga Nistrului au proclamat independența așa-numitei „Republici Moldovenești Transnistrene”, care urmărea să rămână sub suveranitatea Moscovei, respingând autoritatea noului regim de la Chișinău. Încercarea autorităților moldovene de a recâștiga controlul asupra zonei secesioniste a fost respinsă cu

Source: <https://www.prevail-partners.com/thematic-report-transnistrias->

ajutorul trupelor ruse staționate în stânga Nistrului. În urma intervențiilor diplomatice ale comunității internaționale (inclusiv ale României), Moscova a adoptat o poziție de mediator în cadrul conflictului, sprijinind încetarea focului, dar sprijinind, de fapt, tacit, regimul separatist de la Tiraspol.

Interesul Moscovei de a păstra conflictul transnistrean într-o fază de „înghețare,” era subordonat strategiei mai ample a Federației Ruse de a-și menține influența în spațiul ex-sovietic, concretizată prin

înființarea unor organizații precum Comunitatea Statelor Independente (CSI) sau Uniunea Economică Eurasiatică (UEE), dar și prin asumarea rolului de mediator al conflictelor post-sovietice (printre care și Transnistria), inclusiv prin menținerea unor forțe armate sub egida ONU în zonele respective. În acest fel, statul rus păstra capete de pod importante pentru eventualitatea în care statele respective ar fi încercat să se emancipeze de sub influența sa și să aleagă modalități de dezvoltare împreună cu structuri occidentale (UE, NATO). Conflictul transnistrean s-a transformat, astfel, într-o modalitate de a menține Republica Moldova prizonieră unei relații speciale cu Rusia și departe de integrarea în structurile euro-atlantice. În momentul în care Chișinăul a reușit să treacă peste condiția sa de subordonare față de Moscova, devenind chiar stat asociat al UE, statul rus a început să dea semne că ar dori o reîncălzire a crizei transnistrene, creând astfel noi probleme evoluției politice a statului moldovean.

Contextul regional

Conflictele din statele ex-sovietice au fost adeseori denumite „conflicte înghețate”, pentru că dezvoltarea lor a fost frânată de intervenția Rusiei și a altor actori internaționali semnificativi, ceea ce a condus la conservarea situației existente la un moment dat, caracterizată de echilibrul relativ de forțe la fața locului și coexistența între noile state independente și structurile separatiste. Cel mai important efect al conflictelor respective a fost consolidarea entităților separatiste sub forma unor „pseudo-state”, care prezentau trei dintre atributele unor state suverane, conform Convenției de la Montevideo din 1933, mai precis o populație permanentă, un teritoriu bine definit și un guvern. Problema pseudo-statelor respective este că suveranitatea lor nu este recunoscută de alte state, ceea ce pune sub semnul întrebării legitimitatea lor la nivel internațional¹. În schimb, fiecare dintre aceste pseudo-state (Abhazia, Karabahul de Munte, Osetia de Sud, Republica Moldovenească Transnistreană) s-au bucurat de sprijinul mai mult sau mai puțin tacit al Rusiei pentru a își păstra existența pentru o perioadă de timp semnificativă. De asemenea, Abhazia, Karabahul de Munte (până în 2022), Osetia de Sud și Transnistria se susțin una pe cealaltă prin recunoașterea reciprocă a suveranității lor față de statele titulare². Odată cu trecerea timpului, independența acestor entități este consolidată de conjunctura de interese dintre elitele politice (ex-sovietice) și economice locale, structurile militare, crima organizată, care profită de pe urma lipsei reglementării situației teritoriilor respective la nivel internațional³, și Rusia, care profită de situație pentru a-și consolida poziția în spațiul ex-sovietic⁴.

Conflictele post-sovietice s-au dezvoltat, deloc întâmplător, în zona Mării Negre, o zonă strategică foarte importantă pentru Rusia, dar și pentru Uniunea Europeană extinsă. Majoritatea lor privesc diferența de opțiune a regimurilor secesioniste față de orientarea pro-occidentală a statelor post-sovietice (Transnistria față de Republica Moldova, Abhazia și Osetia de Sud față de Georgia). Fiecare conflict are particularitățile sale, izvorâte în principal din situația locală, dar și din modul de relaționare cu Moscova. Maniera în care aceasta din urmă se raportează la ele, în calitate de mare putere protectoare, constituie un obstacol serios în calea dezvoltării relațiilor cu Uniunea Europeană în ansamblu.

Scurt istoric al conflictului inițial din Transnistria

Conflictul militar moldo-transnistrean a fost declanșat în primăvara anului 1992, în urma proclamării independenței Republicii Moldova față de Uniunea Sovietică la data de 27 august 1991. Deși URSS s-a autodizolvat la finalul lunii decembrie 1991, lideri locali din stânga Nistrului, ajutați de o serie de contingente ale forțelor militare sovietice (fosta Armată a XIV-a), au proclamat independența teritoriului denumit generic Transnistria (oficial, „Republica Moldovenească Transnistreană”), reclamând presupusa intenție a noilor autorități de la Chișinău de a se uni cu România. Acest lucru ar fi amenințat, în viziunea liderilor de la Tiraspol, populația rusofonă predominantă în stânga Nistrului⁵. În realitate, compoziția etnică a Transnistriei

¹ Dov Lynch, „Managing separatist states: a Eurasian Case Studies”, in *Occasional Papers*, 32, Institute for Security Studies – Western European Union, Brussels, November 2001, p. 4; Galina M. Yemelianova, „Western academic discourse on the post-Soviet de facto state phenomenon”, in *Caucasus Survey, International Association for the Study of Caucasus*, 2015, p. 3

² Charles King, „The Benefits of Ethnic War: Understanding Eurasia's Unrecognized States”, in *World Politics*, Vol. 53, No. 4, July 2001, pp. 542-543

³ Walter A. Kemp, „The Business of Ethnic Conflict”, in *Security Dialogue*, vol. 35, no. 43, 2004, pp. 43-59

⁴ King, loc. cit., pp. 525-529; Lynch, loc. cit., pp. 4-8

⁵ Natalia Cojocaru, „Nationalism and identity in Transnistria”, in *Innovation*, vol. 19, Nr. 3-4, 2006, pp. 261-272

era mult mai complexă, fiind compusă, conform recensământului din 1989 din moldoveni (39,9%), ucraineni (28,3%), ruși (25,5%) și alte naționalități (bulgari, găgăuzi, bieloruși etc.) la o populație totală de 679.000 locuitori⁶. Ulterior, recensământul din 2004 a confirmat fragmentarea etnică a regiunii, între moldoveni/români (32,04%), ruși (30,37%), ucraineni (28,82%), bulgari (2,50%) etc., dintr-o populație totală de 555.000 locuitori⁷. În același timp, însă, limba rusă constituia, într-adevăr, limba comunitară în regiunea transnistreană, alături, însă, de limba română scrisă cu grafie chirilică (denumită „moldovenească”, conform tradiției sovietice). În vederea obținerii sprijinului comunității ucrainene, regimul de la Tiraspol a declarat limba ucraineană cea de-a treia limbă oficială a regiunii. Un alt detaliu important este faptul că un număr semnificativ de cetățeni transnistreni dețin cetățenia unui alt stat, în principal a Rusiei (32%), Ucrainei (21%) sau chiar a României (procent incert, estimat la cel mult 10%)⁸. Conflictul militar a opus forțele separatiste transnistrene, susținute de forțele ruse ale fostei Armate a XIV-a, conduse de generalul Alexandr Lebed, și noile forțe armate și de poliție ale Republicii Moldova. Conform unor surse rusești, partea transnistreană ar fi fost susținută de voluntari ruși și ucraineni, în timp ce partea moldoveană ar fi fost susținută de voluntari și experți militari români⁹. Obiectivul regimului de la Tiraspol era recunoașterea de către Moscova și, eventual, integrarea în Federația Rusă. Regimul de la Chișinău, respingând acuzațiile părții transnistrene că ar urmări unificarea cu România, susținea necesitatea menținerii integrității teritoriale a noului stat moldovean și respingea pretențiile secesioniste ale Transnistriei (dar și ale regiunii Găgăuzia din sud-vestul teritoriului său). De asemenea, trupele ruse din stânga Nistrului erau considerate trupe de ocupație¹⁰. Autoritățile de la Moscova au încurajat secesiunea Transnistriei în mod deschis, inclusiv prin intermediul unor înalți demnitari, cum ar fi vicepreședintele Alexandr Ruțkoi, care la 5 aprilie 1992 susținea independenței Transnistriei într-un discurs pronunțat în cadrul unei vizite la Tiraspol. Ca urmare, ciocnirile armate între cele două tabere au continuat, având ca rezultat moartea a peste 3.000 de persoane, dintre care 637 de civili, și aproximativ 100.000 de refugiați. Ambele părți au înregistrat pierderi teritoriale, printre care cea mai însemnată a fost cucerirea de către forțele transnistrene a orașului Tighina (Bender) pe malul drept al Nistrului¹¹.

Comunitatea internațională, inclusiv statele membre ale Uniunii Europene, a condamnat desfășurarea ostilităților moldo-transnistrene și a făcut presiuni, inclusiv asupra părții ruse (prin intermediul OSCE), în vederea soluționării pe cale pașnică a diferendului. În urma negocierilor diplomatice dintre Rusia și Republica Moldova, un armistițiu a fost semnat la 21 iunie 1992, între președintele rus, Boris Elțîn, și cel moldovean, Mircea Snegur. Acesta prevedea desfășurarea de forțe de menținere a păcii sub forma a cinci batalioane ale Rusiei, trei batalioane ale Republicii Moldova și două batalioane ale Transnistriei, aflate sub coordonarea Comisiei Unice de Control (COC). În fapt, cea mai mare parte a forțelor ruse de menținere a păcii provenea din rândul fostei Armate a XIV-a, iar rolul lor principal era menținerea regimului separatist transnistrean. Acesta din urmă era avantajat și de prezența principalelor obiective industriale (inclusiv industria armamentului) ale Moldovei pe teritoriul din stânga Nistrului¹².

Evoluția relațiilor dintre Chișinău și regimul separatist transnistrean (1992-2001)

Totuși, poziția Moscovei nu a fost în totalitate identică cu poziția regimului de la Tiraspol, mai ales în ceea ce privește recunoașterea oficială a independenței Transnistriei și integrarea acesteia în cadrul Federației Ruse. Din acest punct de vedere, Rusia a preferat mai degrabă să folosească Transnistria pentru a împiedica

⁶John C. Dewdney, „Population change in the Soviet Union, 1979-1989,” in *Geography*, Vol. 75, Pt. 3, No. 328, July 1990, pp. 273–277.

⁷Pridnestrovie, „2004 Census: PMR urban, multilingual, multicultural,” in <http://pridnestrovie.net/2004census.html>, accesat pe 26 decembrie 2021.

⁸Deutsche Welle, „Transnistria: Russia's satellite state an open wound in Eastern Europe,” 28 May 2019, in <https://www.dw.com/en/transnistria-russias-satellite-state-an-open-wound-in-eastern-europe/a-48942598>, accesat pe 27 decembrie 2021.

⁹Dmitry Ofitserov-Belskiy, Andrey Sushenstov, „Directions: Central and Eastern Europe,” in Andrei P. Tsygankov (ed.), *Routledge Handbook of Russian Foreign Policy*, Routledge, New York, 2018, p. 286.

¹⁰Anatolie Muntean, Nicolae Ciubotaru, *Războiul de pe Nistru, Ager-Economistul*, București, 2004, p. 451.

¹¹Pal Kolsto, Andrei Edemsky, Natalya Kalashnikova, „The Dniester Conflict: Between Irredentism and Separatism,” in *Europe-Asia Studies*, Vol. 45, No. 6, 1993, p. 973-1000.

¹²Marius Vahl and Michael Emerson, „Moldova and the Transnistrian Conflict,” in Bruno Coppieters, Michael Emerson, Michel Huysseune, Tamara Kozviridze, Gergana Noutcheva, *Europeanization and Conflict Resolution. Case Studies from the European Periphery*, Academia Press, Gent, 2004, pp. 156-157; Popescu, op. cit., p. 75.

evoluția pro-occidentală a Republicii Moldova. Astfel, influența părții ruse s-a tradus prin încurajarea forțelor politice de la Chișinău opuse unor relații privilegiate sau unirii cu România, cum ar fi Partidul Democrat Agrar din Moldova (PDAM), principalul partid de guvernământ între 1994 și 1998. Sub conducerea PDAM, format în majoritate din foști membri ai Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, a fost adoptată Constituția din 1994, care prevedea, printre altele, existența unei identități moldovenești distincte de cea română (manifestată prin așa-numita „limbă moldovenească”), neutralitatea țării față de România și Rusia, relații privilegiate cu țările ex-sovietice din cadrul CSI și menținerea limbii ruse ca mijloc de comunicare inter-comunitar¹³. Profitând de îmbunătățirea relațiilor cu Rusia, în 1997, autoritățile de la Chișinău și regimul separatist de la Tiraspol au semnat „Memorandumul privind normalizarea relațiilor între Republica Moldova și Transnistria” (denumit *Memorandumul Primakov*), care prevedea menținerea unui stat unitar, bazat pe cinci spații comune de cooperare între cele două părți, document care nu a avut, însă, urmări concrete¹⁴.

Schimbarea puterii politice de la Chișinău în 1998 și formarea alianței pro-occidentale au avut ca rezultat înrăutățirea relațiilor cu Moscova și blocarea dialogului cu partea transnistreană. În același timp, guvernul de la Chișinău a reușit, cu sprijinul, României, să atragă atenția comunității internaționale asupra conflictului transnistrean, mai ales asupra rolului Transnistriei în consolidarea rutelor internaționale ale traficului de arme, țigări, persoane și droguri. Astfel, în martie 1998, cele două părți au semnat, sub auspiciile OSCE, împreună cu reprezentanții Rusiei și Ucrainei, *Acordul de la Odessa* privind măsurile de creștere a încrederii și dezvoltarea contactelor, care prevedea reducerea forțelor de menținere a păcii și a echipamentelor militare staționate în zonă¹⁵. În 1999, la summit-ul OSCE de la Istanbul, statele europene au cerut Rusiei să își retragă majoritatea trupelor din Transnistria. Deși Moscova a promis inițial că va da curs solicitării până la finalul anului 2002, acest lucru nu s-a întâmplat. Abia în 2004 o parte din echipamentele militare au fost evacuate prin Ucraina¹⁶.

Planurile de soluționare a conflictului înghețat (2001-2021)

Accederea la putere a comuniștilor moldoveni pro-ruși în 2001 a determinat o nouă reorientare către est a politicii Chișinăului. Concomitent, negocierile mediate de OSCE, Rusia și Ucraina, au dus la apariția unui plan de pace preliminar în iulie 2002, care prevedea federalizarea Moldovei, pentru a reintegra Transnistria¹⁷. Cu toate acestea, președintele Vladimir Voronin, adept al curentului moldovenismului, a refuzat, în noiembrie 2003, să semneze, așa numitul „*Plan Kozak*” de reglementare a conflictului transnistrean, propus de Moscova, prin care regiunii separatiste i se creau multiple condiții de a se despărți de teritoriul Republicii Moldova și de a-și declara independența sau apartenența la un alt stat, iar trupele rusești puteau rămâne pe teritoriul țării pentru încă 20 de ani¹⁸. Acest eveniment a marcat începutul noii orientări externe a Republicii Moldova, către o relație mai apropiată cu Uniunea Europeană.

O altă variantă de soluționare a conflictului a fost *Planul Iușcenko*, propus de noul președinte al Ucrainei în mai 2005, care prevedea autonomia Transnistriei în cadrul Republicii Moldova și organizarea de alegeri libere în ambele părți. Pe baza acestui plan, parlamentul moldovean a adoptat, în iulie 2005, *Legea cu privire la statutul de autonomie al Transnistriei în componența Republicii Moldova*, în care era menționată Transnistria, ca fiind o Unitate Administrativ Teritorială (UAT) cu statut special, similar celui al UAT Găgăuzia. Regimul de la Tiraspol nu a agreeat această propunere, însă din 2005 negocierile pentru soluționarea conflictului se poartă în formatul 5+2 (Moldova, Transnistria, Ucraina, OSCE și Rusia, plus UE și Statele Unite ca observatori externi)¹⁹.

¹³ Charles King, *The Moldovans: Romania, Russia, and the Politics of Culture*, Hoover Institution Press, Stanford, 2000, pp. 159-160

¹⁴ OSCE, „*Memorandum on the Basis for Normalization of Relations between the Republic of Moldova and Transdniestria*”, 8 May 1997, in <https://www.osce.org/moldova/42309>, accesat pe 22 decembrie 2021; Vahl, Emerson, loc. cit., pp. 160-161.

¹⁵ Idem, „*Odessa Agreement*”, 20 March 1998, in <https://www.osce.org/moldova/42310>, accesat pe 22 decembrie 2021.

¹⁶ Vahl, Emerson, loc. cit., pp. 163-162.

¹⁷ Vahl, Emerson, loc. cit., pp. 162-164; Constantin Lupu, „*Diferendul transnistrean și federalizarea Republicii Moldova*”, martie 2004, in http://www.arhiva.cadranpolitic.ro/view_article.asp?item=1368, accesat pe 22 decembrie 2021.

¹⁸ Oazu Nantoi, „*Playing with the statehood and future of the Republic of Moldova as an apprentice wizard*”, in Iulian Chifu, Oazu Nantoi, Oleksandr Sushko, *The Breakthrough Crisis of a Quick Solution in Transnistria*, Editura Curtea Veche, București, 2008, p. 93; Vahl, Emerson, loc. cit., pp. 170-174; Popescu, op. cit., pp. 85-86.

¹⁹ Liliana Popescu, „*The futility of the negotiations on Transnistria*”, in *European Journal of Science and Theology*, vol. 9, no. 2, pp. 115-126; Radu Vrabie, „*Problema transnistreană și integrarea europeană a Moldovei. Rolul UE*”, in *Buletin APE, Chișinău*, 2010, p. 8.

De asemenea, din 2006, Ucraina a condiționat importul bunurilor din Transnistria de emiterea unor documente vamale de către autoritățile Republicii Moldova, în încercarea de a limita contrabanda provenind din această regiune²⁰.

Răcirea relațiilor Chișinăului cu Moscova a determinat accentuarea secesionismului regimului de la Tiraspol, care a organizat, în septembrie 2006, un referendum prin care 97,2% din populația regiunii a votat pentru independență și asocierea cu Federația Rusă. Referendumul nu a fost recunoscut nici de UE, nici chiar de către Rusia²¹. În același timp, acordarea de către România a cetățeniei române pentru cetățenii moldoveni a început să devină un punct de atracție și pentru populația transnistreană, mai ales după aderarea României la UE, ce oferea posibilitatea circulației neîngrădite pe teritoriul UE²².

Războiul ruso-georgian din august 2008 a fost salutat de regimul de la Tiraspol. Acesta spera că, după recunoașterea independenței Abhaziei și Osetiei de Sud, Rusia ar putea recunoaște și independența Transnistriei. Acest lucru nu s-a întâmplat, însă, deoarece Rusia a preferat să susțină formațiuni politice prorus de la Chișinău și să mențină conflictul moldo-transnistrean înghețat. Formarea unei noi coaliții pro-europene la Chișinău în august 2009, a îndepărtat și mai mult cele două părți din conflict. Rusia a început să amenințe Chișinăul cu reducerea furnizării gazelor naturale²³.

În același timp, Uniunea Europeană a început să se intereseze mai mult de situația din regiune, fapt manifestat de deschiderea unui birou al UE la Chișinău și desemnarea unui reprezentant special al UE (RSUE) pentru Republica Moldova în octombrie 2005, în cadrul misiunii EUBAM²⁴. În 2010 au început negocierile pentru adoptarea Acordului de Asociere între cele două părți, incluzând și o zonă de liber schimb profundă și cuprinzătoare. Acordul de Asociere a fost semnat în noiembrie 2013 și a fost completat de liberalizarea vizelor pentru cetățenii moldoveni, trei luni mai târziu. Acest lucru a generat un interes crescut al cetățenilor și firmelor din Transnistria (mai ales al consorțiului *Seriff*, condus de oligarhul Victor Gușan, care domină economia locală), care au început să aplice în număr din ce în ce mai mare pentru cetățenia moldovenească și să se înregistreze în Republica Moldova, pentru a avea acces la piața europeană. În prezent, se estimează că nu mai puțin de două treimi din cei 469.000 locuitorii ai Transnistriei (2015) dețin cetățenia moldovenească²⁵.

Anexarea Crimeii de către Rusia și declanșarea conflictului ruso-ucrainean din Donbas în 2014 a influențat și situația din Transnistria. Unii analiști au considerat că Transnistria ar putea deveni un cap de pod pentru o intervenție mai extinsă a Rusiei în estul și sudul Ucrainei (*Novorusia*), care ar urmări obținerea controlului total asupra litoralului nordic al Mării Negre, de la gurile Dunării până în Abhazia²⁶. Acest lucru nu s-a întâmplat până în prezent, chiar și după intervenția militară a Rusiei în Ucraina (2022), deși regimul de la Tiraspol continuă să își dorească alipirea la Rusia, în ciuda evoluțiilor economice care conectează din ce în ce mai mult mediul de afaceri din Transnistria de Republica Moldova și piața UE. Rusia a preferat să încurajeze în continuare o tip de politică *soft power* prin care să determine orientarea Republicii Moldova către structurile de cooperare proprii, cum ar fi Uniunea Economică Eurasiatică, în care Moldova are statut de observator.

Alegerea lui Igor Dodon, candidatul socialist pro-rus, în funcția de președinte în 2016 a părut să reprezinte un succes al politicii Moscovei de recăștigare a susținerii Chișinăului²⁷. Eșecul lui Dodon de a creiona o orientare pro-rusă a țării, în contextul în care aliații dintr-un moment sau altul al socialiștilor moldoveni (democrații și PAS) au rămas pro-europeni, a scos în evidență limitele influenței Moscovei la Chișinău. În același timp, ascensiunea Maiei Sandu, care a devenit președinte al țării după alegerile din 2020, și al partidului său (PAS), devenit majoritar după alegerile legislative din primăvara anului 2021²⁸, au

²⁰Nantoi, loc. cit., pp. 94, 96, 98-101; Popescu, op. cit., p. 76.

²¹Stuart Hensel, „Moldova Strategic Conflict Assessment (SCA)”, prepared for the UK Global Conflict Prevention Pool, November 2006, in [http://www.peacebuilding.md/library/153/en/Moldova Strategic Conflict Assessment 2006.pdf](http://www.peacebuilding.md/library/153/en/Moldova%20Strategic%20Conflict%20Assessment%202006.pdf), accesat pe 27 decembrie 2021.

²²Alina Radu, „Education and Information – the golden passport for young Transnistrians”, September 26, 2019, in <https://fpc.org.uk/education-and-information-the-golden-passport-for-young-transnistrians/>, accesat pe 26 decembrie 2021.

²³EU Observer, „Russian gas battles EU free trade for future of Moldova”, in EU Observer, 14.12.2010, <http://euobserver.com/24/31497>, accesat pe 20.12.2010.

²⁴Nantoi, loc. cit., p. 105; Vrabie, loc. cit., p. 9; Popescu, op. cit., pp. 94-102.

²⁵Radu, loc. cit.; Popescu, op. cit. pp. 102-106.

²⁶Radio România Actualități, „Crimeea, „cap de pod”, pentru destabilizarea Ucrainei”, 18 martie 2014, in http://www.romania-actualitati.ro/crimeea_cap_de_pod_pentru_destabilizarea_ucrainei-59262, accesat pe 21 decembrie 2021.

²⁷Ofitserov-Belskiy, Sushenstov, loc. cit., p. 287.

evidențiat influența mai mare a UE asupra Republicii Moldova, al cărei statut de stat asociat al UE a fost reconfirmat.

Concluzii

În pofida redactării unei multitudini de planuri privind reglementarea conflictului separatist din Republica Moldova, acesta se menține înghețat. Toate rundele de negocieri au fost fie blocate și boicotate, fie s-au soldat cu tergiversări și evitarea adoptării unor rezoluții aplicabile și eficiente. Conflictul se află într-o fază de oarecare acalmie, regimul de la Tiraspol menținându-și existența independentă cu sprijinul trupelor ruse de „menținere a păcii”, dar în coexistență cu recunoașterea internațională a suveranității Republicii Moldova, care îi conferă avantaje economice certe după asocierea cu UE și liberalizarea vizelor.

În contextul izbucnirii și desfășurării intervenției militare a Rusiei în Ucraina, au existat momente (mai ales la început) în care joncțiunea trupelor rusești din Crimeea cu cele din Transnistria părea un obiectiv facil și logic în vederea acaparării întregii zone litorale a Ucrainei la Marea Neagră (mai ales după cucerirea Insulei Șerpilor, la sfârșitul lunii februarie 2022), spre entuziasmul regimului de la Tiraspol²⁹. Treptat, însă, după ce forțele armate ucrainene au respins atacul forțelor ruse în regiunea Herson, stabilizând frontul pe Nipru, și după recucerirea Insulei Șerpilor (iunie 2022), strategia regimului separatist transnistrean a revenit la tradiționala expectativă, probabil din dorința de a evita o confruntare directă cu trupele ucrainene, ce îi putea fi fatală³⁰.

Astfel, pe termen lung, coexistența și concurența între influențele UE și Rusiei în Transnistria pot continua, într-un fel de condominiu, în condițiile în care partea rusă deține superioritatea la nivel militar, dar influența UE începe să predomină la nivel economic. UE a încercat să influențeze conflictul transnistrean prin accentuarea rezolvării problemelor de nivel politic scăzut (comerț, liberalizarea vizelor) și minimalizarea problemelor de nivel politic înalt (statutul regiunii, relațiile cu Chișinăul, trupele de menținere a păcii), cu oarece succes³¹.

O schimbare de substanță a situației ar putea fi generată doar de modificarea modului în care populația Transnistriei percepe statutul regiunii și ia în considerare avantajele schimbării situației, într-un sens sau altul. Deocamdată această percepție este influențată în mod decisiv de supremația mijloacelor de comunicare în masă din Rusia și merge în direcția integrării în Federația Rusă sau structurile de cooperare eurasiatică sprijinite de Moscova. Schimbarea situației, în urma conflictului dintre Rusia și Ucraina, ar putea influența încălzirea sau nu a acestui conflict generând (a) transformarea Transnistriei într-un nou Kaliningrad, (b) menținerea situației actuale sau (c) o (improbabilă) reunificare a Transnistriei cu Moldova sub auspiciile UE.

Primul dintre aceste scenarii ar putea avea loc în cazul în care conflictul ruso-ucrainean nu produce un învingător clar, îndreptându-se către o încetare a focului temporară, susținută de actorii externi (Statele Unite, China, UE), iar alegerile legislative din Moldova, programate pe 28 septembrie 2025, sunt câștigate de PAS cu o majoritate suficientă. Moscova ar putea reîncălzi, în această situație, conflictul din Transnistria pentru a contrabalansa eșecul parțial al intervenției în Ucraina și lipsa de succes a candidaților pro-ruși de la Chișinău. În varianta cea mai radicală, Rusia ar putea chiar anexa regiunea Transnistreană, în virtutea relațiilor speciale cu aceasta de după prăbușirea URSS. Acest lucru ar crea impresia unei mici victorii împotriva Occidentului.

Al doilea scenariu, care pare cel mai plauzibil, este acela al menținerii situației actuale. Astfel, Rusia și-ar menține controlul asupra informațiilor primite de cetățenii Transnistriei, dintre care peste două treimi sunt cetățeni moldoveni și pot vota în cadrul alegerilor legislative din 28 septembrie, afectând rezultatul final în favoarea forțelor pro-ruse. În condițiile susținerii Ucrainei, UE (inclusiv România) nu ar dori să schimbe situația, preferând o integrare europeană a Moldovei după modelul cipriot, chiar și în lipsa controlului asupra raioanelor din stânga Nistrului.

Scenariul reunificării Transnistriei cu Moldova sub auspiciile UE ar putea deveni realitate doar în condițiile în care Rusia, slăbită de intervenția militară de lungă durată în Ucraina, după ce ar refuza orice

²⁸EU Observer, „Pro-West party leads Moldova election,” in EU Observer, 12.07.2021, https://euobserver.com/tickers/152409?utm_source=euobs&utm_medium=email, accesat pe 25 iulie 2021.

²⁹Armand Goșu, *Putin împotriva Occidentului: războiul din Ucraina și noua dezordine mondială*, Polirom, Iași, 2023, pp. 87-92, 211-212.

³⁰Florent Parmentier, „Transnistria, in the shadow of the war in Ukraine,” in Policy Brief, Jacques Delors Institute, May 2024, https://institutdelors.eu/content/uploads/2025/04/PB_240516_Moldavie_Transnistrie_Parmentier_EN.pdf, accesat pe 24 august 2025.

³¹Popescu, op. cit., pp. 113-114.

tentativă de mediere a Statelor Unite, rezultând într-o susținere și mai puternică a Occidentului reunificat pentru Kiev, ar sucomba economic (în lipsa unei susțineri substanțiale din partea Chinei și a altor aliați), ceea ce ar duce la schimbarea regimului Putin (violentă sau pașnică) și terminarea războiului. În aceste condiții, regimul de la Tiraspol nu ar mai avea alternative și s-ar îndrepta către o coexistență (de tip federal sau nu) cu Chișinăul. Dar acest scenariu este cel mai improbabil în prezent.

Pentru Republica Moldova, în contextul alegerilor legislative din 28 septembrie, este important dacă țara își va păstra direcția pro-europeană, așa cum a indicat-o victoria, chiar la limită, a Maiei Sandu și a referendumului privind aderarea la UE în 2024, sau dacă populația va alege să se îndrepte din nou către Moscova și nostalgia după trecutul sovietic va predomina. În orice caz, însă, evoluția politică a Republicii Moldova va fi influențată, ca și conflictul din Transnistria, de succesiunea evenimentelor la nivel internațional și, în primul rând, de evoluția conflictului ruso-ucrainean.

REPUBLICA MOLDOVA

Moldova 2025: o alegere între Europa și o revanșă pro-rusă - va dăinui cursul UE?

Glib OSTAPENKO (Ucraina)

Introducere

Pe 28 septembrie 2025, Moldova se confruntă cu o decizie de o importanță istorică. Alegerile parlamentare din acea zi vor determina dacă țara va menține cursul european sau va oferi forțelor pro-ruse o oportunitate de revanșă. În joc este traiectoria către aderarea la UE - definită de autoritățile pro-europene de la Chișinău ca un obiectiv strategic care trebuie atins până în 2030. Între timp, Kremlinul nu își ascunde ambiția de a readuce Moldova pe orbita sa, valorificând energia, rețelele oligarhice și dezinformarea. Atmosfera internă este tensionată: societatea este divizată între cei care susțin integrarea europeană și cei nostalgici pentru legături mai strânse cu Moscova. Acest articol examinează starea de spirit publică înainte de vot, strategiile actorilor politici cheie și ale puterilor externe și dacă Moldova își poate menține linia față de UE.

Sursa: <https://carnegieendowment.org/europe/strategic-europe/2023/05/time-to-get-serious-about-moldova?lang=en>

Cursul pro-european sub control

Forțele pro-europene au ajuns la putere în Moldova cu un mandat substanțial pentru schimbare. După victoria Maiei Sandu în cursa prezidențială din 2020 și câștigarea alegerilor parlamentare din 2021, formațiunea sa, Partidul Acțiunii și Solidarității (PAS), a semnalat o intenție clară de a se alătura Europei. În iunie 2022, Moldova a obținut statutul de candidat la UE, iar până la sfârșitul anului 2023, Bruxelles-ul autorizase deschiderea negocierilor de aderare. Guvernul și-a stabilit un obiectiv ambițios: aderarea la UE până la sfârșitul deceniului. „Ne îndreptăm cu hotărâre pentru a deveni stat membru până la sfârșitul deceniului”, a declarat președintele Sandu, descriind calea ca fiind ireversibilă.

Uniunea Europeană a susținut deschis cursul Moldovei. Pe 27 august 2025, de Ziua Independenței Republicii Moldova, președintele francez, Emmanuel Macron, cancelarul german, Friedrich Merz și premierul

polonez, Donald Tusk, au venit la Chișinău pentru a da un semn de solidaritate înaintea alegerilor. Bruxelles-ul a combinat cuvintele cu resursele, dezvoltând un Plan de redresare și creștere în valoare de 1,9 miliarde de euro pentru a accelera reformele, a atrage investiții și a crește nivelul de trai. Anunțat înainte de votul de anul trecut, pachetul a transmis că UE este pregătită să investească în succesul Republicii Moldova și să o protejeze de revenirea în sfera Moscovei. Liderii europeni subliniază că Republica Moldova își are locul în familia europeană, precizând în același timp că „temele de acasă” rămân - de la consolidarea instituțiilor până la anticorupție. În interiorul UE, logica extinderii către est este din ce în ce mai mult formulată nu ca și cum, ci ca și cum ar fi; liderii Consiliului European au îndemnat la disponibilitatea de a primi noi membri în jurul anului 2030. Pe scurt, vectorul european al Republicii Moldova se bucură de un sprijin extern puternic și de un orizont clar, dar realizarea depinde în cele din urmă de voința politică de la Chișinău și de alegerea moldovenilor.

Starea de spirit publică: euro-optimiști vs. eurosceptici

În ciuda impulsului diplomatic, sprijinul intern pentru integrarea în UE nu este uniform. Referendumul consultativ al guvernului pentru consacrarea cursului UE în constituție a produs un semnal de avertizare: amendamentul pro-UE abia a trecut pragul, 50,46% votând „da”. Țara este, în fapt, divizată în două în ceea ce privește viitorul său geopolitic. Președintele Sandu a numit rezultatul „doar prima bătălie într-o luptă dificilă și nedreaptă” și a îndemnat UE să se implice mai decisiv pentru a nu se apropia de orbita Kremlinului. Diviziunea se manifestă pe linii generaționale și geografice. Tinerii din mediul urban tind să privească spre Vest, căutând oportunități și standarde de viață europene. Alegătorii mai în vârstă, în special din zonele rurale, păstrează o viziune mai favorabilă asupra trecutului sovietic și consumă mass-media rusă. Tensiunile economice amplifică nemulțumirea: stagnarea și creșterea sărăciei (proporția celor care trăiesc sub pragul sărăciei a crescut de la 31,6% la 33,6% în ultimul an) alimentează frustrarea. Opoziția valorifică aceste nemulțumiri pentru a argumenta că cursul european nu a adus o prosperitate tangibilă. Fermierii au organizat proteste repetate din cauza situației dezastruoase din agricultură. Deși războiul Rusiei împotriva Ucrainei a perturbat, fără îndoială, piețele și lanțurile de aprovizionare, alegătorii sunt din ce în ce mai neconvinși că războiul, în sine, explică toate problemele economice. Prin urmare, aceste alegeri vor servi nu doar ca un referendum geopolitic, ci ca un verdict asupra performanței interne a guvernului.

Diaspora moldovenească este esențială. Sute de mii de cetățeni, majoritatea din țările UE, votează în mod tradițional pentru candidați pro-occidentali. Buletinele de vot din diaspora au fost esențiale în victoria anterioară a lui Sandu asupra unui adversar pro-rus în cursa prezidențială și s-au dovedit din nou decisive în 2024, când Sandu l-a învins pe Alexandr Stoianoglo cu aproximativ zece puncte procentuale. Nu este surprinzător faptul că forțele pro-ruse încearcă să delegitimeze votul din afara țării ca fiind „nedrept”. Legal și înrădăcinat, votul diasporei ar putea determina încă o dată dacă tabăra pro-UE poate păstra o majoritate parlamentară.

Kremlinul, revanșa și pârgurile de influență „hibride”

Moscova vrea să oprească deviația spre vest a Moldovei și să-și reafirme influența, folosind setul de instrumente hibride familiare, de la presiunea economică la operațiunile informaționale. Dependenta energetică rămâne cea mai puternică pârgă a Kremlinului. Politicienii pro-ruși critică guvernul pentru ruperea cu Gazprom și promit să restabilească aprovizionarea cu gazul rusesc ieftin dacă va fi ales. Mesajul rezonă cu gospodăriile afectate de facturile mari la utilități; Blocul de opoziție „Alternativa” a inclus chiar și reluarea livrărilor de gaze rusești în programul său ca pe un pas „pragmatic”. Cu toate acestea, gazele ieftine au servit mult timp drept bătă politică a Moscovei. Rusia a folosit în mod repetat întreruperile de aprovizionare pentru a pedepsi Chișinăul, inclusiv în timpul iernii 2022-2023, forțând achiziții de urgență de energie electrică și gaze de pe piețele UE la prețuri comerciale. Un acord provizoriu a atenuat criza imediată de la începutul anului 2025 - dar cu prețul adâncirii influenței Rusiei asupra Transnistriei, regiunea separatistă care găzduiește o centrală electrică cheie. Energia rămâne călcâiul lui Ahile al Moldovei.

Un alt canal este legătura dintre **oligarhie și corupție**. Rusia a subminat financiar elitele prietenoase. Cazul emblematic este Ilan Șor, un magnat fugar acuzat că a furat un miliard de dolari din băncile moldovenești. Partidul său, deschis pro-rus, a orchestrat proteste plătite de luni de zile la Chișinău, în toamna anului 2022, transformând furia în armă față de tarife și inflație. Autoritățile au interzis în cele din urmă

Partidul Șor pentru activități anticonstituționale, excluzându-l din cursa actuală. Din străinătate, oligarhul încă încearcă să destabilizeze țara; Președintele Sandu a susținut că Kremlinul intenționează să canalizeze aproximativ 100 de milioane de dolari, se pare prin intermediul criptomonedelor, pentru a sprijini forțele pro-ruse înainte de vot. Pentru un stat mic, această cifră subliniază cât de hotărâtă este Moscova să modeleze rezultatul.

Kremlinul luptă și pe frontul informațional. Canalele TV pro-ruse și rețelele Telegram promovează narațiuni despre „oboseala Europei față de Moldova” și „inutilitatea” reformelor. Alexandr Stoianoglo, acum o figură importantă a „Alternativa”, a susținut recent că Occidentul își va „pierde interesul” față de Moldova odată ce războiul din Ucraina se va termina. Propaganda rusă avertizează că integrarea în UE va trage Moldova în război sau o va priva de neutralitate. Simultan, „valorile tradiționale” sunt instrumentalizate: primarul Chișinăului, Ion Ceban (o figură cheie a „Alternativa”) a curtat alegătorii conservatori - anul trecut a interzis chiar și marșul LGBT Pride din capitală, atrăgând critici din partea partenerilor occidentali. Chiar și fără dovezi concrete că „Alternativa” este finanțată de Moscova, retorica sa servește în mod obiectiv obiectivelor Kremlinului: sublinierea punctelor sensibile sociale, semănarea scepticismului față de UE, promiterea „prieteniei” cu Rusia și evitarea „provocării” acesteia.

Actori politici: cine este acesta în cursa din 2025

Douăzeci și unu de partide și blocuri sunt pe buletinul de vot, dar competiția se va învârti în jurul a trei poli.

1) Partidul Acțiunii și Solidarității (PAS) - Conduc de Igor Grosu, PAS este forța pro-europeană de guvernământ și deține în prezent 61 din 101 locuri - o majoritate absolută. Sondajele de dinaintea votului au fost nepoliticoase: ratingurile PAS au scăzut, cu proiecții în jur de 40-41 de locuri - mai puțin decât o majoritate unipartidă. Oboseala cauzată de schimbările interne lente și măsurile economice dureroase și-a pus amprenta. Promisiunile anticorupție de mare profil au stagnat: niciuna dintre figurile notorii nu a ajuns după gratii; oligarhi precum Vlad Plahotniuc și Ilan Șor au fugit și au evitat justiția. Reforma judiciară rămâne stagnantă; criticii acuză PAS că suprasolicită Curtea Constituțională. Controversele privind achizițiile publice - presupuse contracte de alinare cu rudele parlamentarilor - au afectat și mai mult imaginea. Astfel, PAS și-a concentrat campania pe geopolitică, prezentându-se drept unicul garant al integrării în UE: un vot pentru PAS este egal cu un vot pentru Europa; restul este o alunecare înapoi în trecut. Bruxelles-ul repetă în linii mari această abordare: echipa lui Sandu este partenerul testat, iar înfrângerea lor ar zădărnici proiectul de extindere a UE spre est.

2) Blocul „Patriotic” - Ancorat de socialiști și comuniști și condus de foștii președinți Igor Dodon și Vladimir Voronin, aceasta este tabăra tradițională pro-rusă. Aceștia cer „restaurarea prieteniei cu Rusia”, ridiculizează cursul către UE ca fiind incompatibil cu neutralitatea Moldovei și cochetează cu renunțarea la Acordul de Asociere cu UE în favoarea Uniunii Economice Eurasiatice. Mesajul ajunge la părți ale electoratului mai vechi și în Găgăuzia, dar blocul este departe de apogeu; sondajele sugerează aproximativ 36 de locuri. Sprijinul Kremlinului - evident și ascuns - rămâne, inclusiv pelerinaje regulate la Moscova ale parlamentarilor socialiști și discuții reînnoite despre „federalizare”, un proiect rusesc de lungă durată. Cu războiul alături, însă, brandingul explicit pro-Kremlin este toxic pentru mulți alegători, așa că blocul se bazează acum puternic pe teme sociale - sărăcia, tarifele vamale, locurile de muncă - minimalizând geopolitica.

3) Blocul „Alternativa” - Promovată ca o „a treia cale”, aceasta pretinde că este nominal pro-UE, în timp ce pledează pentru o reluare a relațiilor cu Rusia. Lista este eclectică: popularul primar al Chișinăului, Ion Ceban (ex-socialist, acum independent), fostul procuror general Alexandr Stoianoglo, fostul premier Ion Chicu și mai mulți foști membri ai taberei comuniste din jurul fostului strateg al lui Voronin, Mark Tkaciuk. Ceea ce îi unește este un dușman comun - PAS și Sandu, pe care îi acuză de acaparare a puterii. „Alternativa” denunță „regulile truate pentru cei aflați în funcție” și „legislația” împotriva oponenților. Promite „profesionalism în detrimentul politicii”, concentrându-se pe probleme de bază - prețuri, salarii, corupție. Pe hârtie nu respinge integrarea în UE, dar se opune NATO și se opune restricțiilor impuse presei ruse. Guvernul suspectează un nucleu pro-rus sub fațada moderată. Unele acțiuni alimentează îngrijorarea: în calitate de primar, Ceban a cultivat legături cu Moscova și a susținut mișcări social-conservatoare - determinând Bucureștiul să emită o interdicție de intrare în Schengen pentru el. Sondajele plasează „Alternativa”, aproape de 13 locuri - suficiente pentru a fi un factor decisiv în orice coaliție anti-PAS. Dacă socialiștii sunt polul evident pro-rus, „Alternativa”

este opțiunea de „aterizare ușoară” pentru alegătorii dezamăgiți care doresc schimbări fără schimbări bruște de politică externă - un scenariu cu care Kremlinul ar putea fi împăcat.

Va rezista cursul UE?

Aceste alegeri parlamentare reprezintă un test de stres al traiectoriei europene a Moldovei. Dacă forțele pro-UE își pot menține puterea și pot menține reformele pe drumul cel bun va depinde de integritatea votului. Autoritățile au înăsprit legile pentru a descuraja luarea de mită și alte abuzuri - introducând o verificare mai strictă a candidaților, un control mai atent al finanțării partidelor și măsuri împotriva „turismului electoral”. Mii de persoane implicate în scheme de cumpărare în masă de voturi legate de rețeaua Șor au fost identificate și amendate. Cu toate acestea, factorul rus rămâne un joker: în mijlocul unui război european, Moscova poate escalada cu provocări, atacuri cibernetice sau dezinformare coordonată pentru a semăna confuzie. Unii se tem că, dacă rezultatul merge împotriva preferințelor Kremlinului, opoziția pro-rusă ar putea contesta rezultatul și mobiliza presiunea stradală. Deși nu se prevăd tulburări la scară largă, guvernul este în alertă, iar partenerii occidentali oferă asistență în domeniul securității cibernetice și al ordinii publice.

Majoritatea analiștilor consideră o revenire generală la „lumea rusă” ca fiind puțin probabilă. Chiar dacă PAS își pierde majoritatea unipartidă, partidele pro-ruse s-ar chinui să formeze o coaliție stabilă, interesele divergente, iar asocierea deschisă cu marca toxică Șor este costisitoare din punct de vedere politic. După ororile războiului Rusiei din Ucraina, chiar și mulți din opoziție recunosc că o linie evident pro-Kremlin nu se bucură de un sprijin larg și riscă sancțiuni occidentale. Prin urmare, aproape toți jucătorii majori declară acum sprijin pentru integrarea în UE; diferențele se referă la ritm și condiționalitate. Conform acestei interpretări, cursul UE va persista probabil - întrebarea este cât de repede avansează.

Pentru moment, Moldova își menține calea europeană, deși pe un teren dificil. Războiul Rusiei împotriva Ucrainei a apropiat, în mod paradoxal, societatea moldovenească de Occident; poziționarea evident pro-Moscova a dobândit un cost reputațional. O nouă generație de politicieni și alegători se conturează treptat, una care nu vede niciun viitor în stagnarea post-sovietică. Sunt convinși că, strategic, Moldova a ales deja Europa; întrebarea este cine o va conduce pe această cale în următorii ani și cu câtă încredere. Votul din 28 septembrie va arăta dacă linia de guvernare pro-occidentală de astăzi continuă intactă sau trebuie să caute compromisuri în coaliție. În orice caz, Uniunea Europeană și-a făcut semnul clar: ușa rămâne deschisă, iar aderarea până la sfârșitul deceniului este, în mod plauzibil, la îndemână. Restul depinde de moldoveni - dacă au răbdarea, rezistența și claritatea necesare pentru a menține cursul către un viitor european comun.

REPUBLICA MOLDOVA

Alegeri parlamentare cruciale pentru viitorul Republicii Moldova

Dr. ing. Stelian TEODORESCU (România)

„Ai învățat regulile jocului. Tot ce trebuie să faci este să joci mai bine decât oricine altcineva. ...”

Albert Einstein

Introducere

În 17 aprilie 2025, Parlamentul Republicii Moldova a votat în favoarea organizării de alegeri parlamentare în 28 septembrie 2025, un scrutin electoral care se așteaptă să fie strâns disputat și care ar putea schimba semnificativ repartitia mandatelor parlamentare. 57 de parlamentari au susținut organizarea de alegeri pe 28 septembrie, în timp ce 32 s-au abținut. La alegerile parlamentare din 2021, prezența la vot a fost de 48,5%. La alegerile prezidențiale din 2024, prezența la vot a fost de 54%.

Pe 28 septembrie 2025, electoratul de pe teritoriul R. Moldova și cel din diaspora vor merge la urne în cadrul a ceea ce s-ar putea dovedi a fi unul dintre cele mai importante și cruciale momente ale țării de la declararea independenței și până în prezent. Miza o putem cataloga ca fiind cea mai mare de până acum: Va menține Moldova cursul spre aderarea la Uniunea Europeană (UE) sau ar putea suferi o schimbare de putere care va anula realizările făcute în anii de progres?

De când Partidul Acțiunii și Solidarității (PAS), pro-european, a câștigat ultimele alegeri, Moldova a făcut pași îndrăzneți către aderarea la UE - obținând statutul de candidat în 2022, deschizând

negocierile de aderare în 2024 și, recent, consacrand statutul de candidat la integrarea în UE în constituția sa printr-un referendum adoptat la limită. Cu toate acestea, Moldova rămâne extrem de vulnerabilă. Rusia continuă să exercite influență prin dezinformare, interferențe electorale și conflictul nerezolvat din Transnistria. Pe plan intern, guvernul se confruntă cu provocări tot mai mari: combaterea corupției, accelerarea reformelor economice și satisfacerea așteptărilor ridicate ale cetățenilor săi.

În actualul context, cum este și firesc, la nivel internațional au apărut dezbateri care au generat numeroase întrebări la care se caută răspunsurile: Poate PAS să obțină un alt mandat la alegerile din 28 septembrie 2025 pentru a impulsiona agenda europeană? Sau vor câștiga alegerile forțele eurosceptice, modificând potențialul traiectoriei Moldovei și remodelând relația Chișinăului cu UE și cu Rusia?

Sursa: <https://moldova1.md/p/47660/retrospectiva---alegeri-la-28-septembrie-r-moldova-intre-amenintarile-kremlinului->

Evoluția și configurația actuală a mediului politic în R. Moldova înaintea alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025

Parlamentul R. Moldova are un număr total de 101 de locuri pentru ocuparea cărora sunt planificate a se organiza alegeri parlamentare din patru în patru ani. În cadrul scrutinului electoral locurile sunt ocupate prin reprezentare proporțională a listei de partid. O listă electorală poate conține între 51–103 de candidați. Pragul electoral la nivel național variază în funcție de tipul listei; pentru partidele sau organizațiile unice este de 5%; pentru un bloc electoral de două sau mai multe formațiuni politice este de 7%; pentru candidații independenți, pragul este de 2%. Parlamentul R. Moldova funcționează pe baza principiului majorității absolute (51 de deputați), aceștia având posibilitatea de a vota legi organice, cât și de a vota sau demite guvernul R. Moldova. Majoritatea constituțională (cunoscută și sub numele de super-majoritate) reprezintă două treimi din numărul de deputați (68 de mandate) și au posibilitatea modificării Constituției R. Moldova sau a demiterii președintelui R. Moldova. Ultimele alegeri parlamentare în R. Moldova au avut loc la 11 iulie 2021 și s-au soldat cu o victorie a Partidului Acțiune și Solidaritate (PAS), al cărui prim lider a fost actuala președintă a R. Moldova, Maia Sandu, și al cărui actual lider a devenit Igor Grosu, actualul președinte al Parlamentului R. Moldova. La ultimul scrutin electoral (2021) PAS a obținut 63 din cele 101 de locuri ale Parlamentului de la Chișinău, ceea ce i-a permis să formeze un guvern majoritar unic. Alegerile au marcat o schimbare semnificativă a drumului R. Moldova către integrarea europeană, deoarece PAS a învins Blocul Comunist și Socialist, o alianță electorală pro-rusă ai cărui lideri sunt Igor Dodon și Vladimir Voronin și care a obținut un număr de 32 de mandate parlamentare la alegerile din 2021. La scrutinul parlamentar din 2021, ultimele șase mandate parlamentare au fost obținute de Partidul Șor, unul dintre instrumentele cheie de influență ale Moscovei prin care se acordă sprijin actorilor politici care se opun traiectoriei pro-UE a R. Moldova, acești parlamentari, în prezent, apărând ca așa numiți candidați independenți. În perioada ce a urmat alegerilor parlamentare din 2021 s-a înregistrat un flux foarte interesant al evoluțiilor. Astfel, Partidul Șor a fost interzis de Curtea Constituțională a R. Moldova, în 2023, din cauza corupției și a legăturilor cu rețelele de influență rusești. Ca răspuns, fondatorul Partidului Șor¹ și oligarhul exilat, Ilan Șor², a contribuit la înființarea Blocului Victoria³, în aprilie 2024, ca o coaliție de partide pro-ruse. Această formațiune politică a fost lansată la Moscova, transmițându-se un semnal clar că Rusia nu numai că susține, dar și coordonează activ opoziția internă în R. Moldova. Oficialii ruși ar fi contribuit, se pare, la finanțarea și organizarea blocului politic menționat, oferind finanțare pentru campanii electorale și o structură narativă menită să polarizeze electoratul și să combată legitimitatea parteneriatelor occidentale ale R. Moldova. Ca urmare, în urma evoluțiilor din ultima perioadă, actuala situație în Parlamentul R. Moldova este următoarea, aceasta fiind puțin modificată în comparație cu cea rezultată după alegerile parlamentare din 2021: Partidul Acțiune și Solidaritate (pro-UE) are 61 de mandate parlamentare, Blocul Comunist și Socialist (pro-rus) are 26 de mandate parlamentare (Partidul Comunist, 8 mandate, Partidul Socialist, 18 mandate), Blocul Victoria (pro-rus) are 9 mandate parlamentare (având în vedere situația existentă creată, Partidul Șor nu mai este oficial reprezentat în Parlament ci este de fapt reprezentat de 5 parlamentari așa numiți independenți), Partidul Renașterea are 4 parlamentari, iar actualul Bloc Alternativa are de fapt 1 parlamentar care ocupă un loc al Mișcării Alternativa Națională, tuturor acestora adăugându-se și alți 4 parlamentari independenți neafiliați politic⁴.

¹La 19 iunie 2023, Curtea Constituțională a R. Moldova a decis, la cererea guvernului, că Partidul Șor este ilegal și desființat de jure. Partidul Șor apare într-un dosar penal privind finanțarea unei campanii electorale în cadrul alegerilor pentru primăria orașului Bălți, din 2021, și pentru primirea de bani de la un grup criminal. Înșiși Ilan Șor, care a fugit din Moldova, în iunie 2019, după criza constituțională, a fost condamnat în lipsă, în 13 aprilie 2023, de judecătorii Curții de Apel Chișinău la 15 ani de închisoare cu o pedeapsă care urmează să fie executată într-un penitenciar închis.

²Într-un mesaj video postat pe 11 august 2025, oligarhul moldovean fugar și condamnat a promis „salarii de 3.000 de dolari pe lună tuturor celor care protestează împotriva guvernului în Piața Marii Adunări Naționale din Chișinău... El promite 100 de dolari zilnic celor care se alătură acestor proteste organizate, care sunt susținute de rețeaua sa extinsă, stabilită în ultimii ani. Această rețea cuprinde acum, se pare, peste 130.000 de persoane, aproximativ 10% din cei aproximativ 1,5 milioane de alegători obișnuiți din Moldova. Ilan Șor a fost condamnat la 15 ani de închisoare pentru fraudă și spălare de bani în aprilie 2023, după ce a fugit din țară în iunie 2019. După ce a petrecut mai mulți ani în Israel, s-a mutat la Moscova, în 2024. Acolo, conduce o operațiune amplă, susținută de Kremlin, încercând să influențeze procesul electoral din Moldova prin oferirea de mită.

³Blocul Victoriei a fost fondat oficial de Ilan Șor, în 21 aprilie 2024, la Moscova, Rusia, în cadrul unei întâlniri la Hotelul Carlton. Pe lângă Șor, acordul de creare a blocului a fost semnat și de guvernatorul Găgăuziei, Evghenia Guțul, precum și de liderii partidelor Renaștere, Șansă, Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei (FASM) și Victorie.

Principalele formațiuni politice extra-parlamentare:

- Blocul Electoral Patriotic (BEP), oficial Blocul Electoral Patriotic al Socialiștilor, Comuniștilor, Inima și Viitorul Moldovei este o alianță electorală de stânga, creată pentru a participa la alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025. La 04 iunie 2025, a fost formată Platforma Pentru Moldova, cu scopul de a uni partidele de opoziție și ulterior a primit sprijin din partea Partidului Socialiștilor, Partidului Comuniștilor și Partidului Viitorul Moldovei. La 04 iulie 2025, Igor Dodon a anunțat negocieri pentru formarea unui bloc de stânga. Vladimir Voronin a confirmat ulterior că blocul va include PSRM, PCRM, Partidul Inima Moldovei și Partidul Viitorul Moldovei. La 22 iulie, liderii celor patru partide au anunțat formarea unui bloc electoral. Totuși, PCRM a amenințat că se va retrage de la negocieri după ce, potrivit unor surse, a cerut locuri preferențiale pe listele electorale.

- Blocul Alternativa este o alianță politică din R. Moldova, fondată în 2025, de Ion Ceban, actualul primar al Chișinăului, acestuia alăturându-i-se acum și candidatul la președinție în 2024, Alexandr Stoianoglo, fostul prim-ministru, Ion Chicu și fostul deputat, Mark Tkachuk. Această alianță teoretic se prezintă ca fiind pro-europeană și susținătoare a integrării europene ca un obiectiv major pentru R. Moldova.

- Partidul Nostru, cunoscut anterior sub numele de Partidul Popular, este un partid politic populist de stânga din Moldova. Fondat în 1999 sub numele de Partidul Țărănesc Creștin Democrat din Moldova, acesta promovează susținerea rușilor din Moldova, conservatorismul social și euroscepticismul moderat. Președintele partidului este Renato Usatîi, iar printre alte personalități cheie se numără Dumitru Ciubașenco (candidatul partidului la alegerile prezidențiale din R. Moldova, din 2016) și Ilian Cașu (vicepreședintele partidului și candidatul din 2015 pentru funcția de primar al orașului Chișinău).

- Coaliția formată din Partidul Schimbării (PS) (o formațiune politică de centru-dreapta din R. Moldova, condusă de avocatul Ștefan Gligor⁵, formată de către un grup de inițiativă, în ianuarie 2021, iar ulterior, în primăvară, înregistrată de către organele de justiție) și Partidul Verde Ecologist (cunoscut anterior drept Partidul Ecologist din Moldova Alianța Verde).

- Partidul Moldova Mare, cunoscut înainte de 2020 ca Partidul Pentru Neam și Țară și uneori tradus ca Partidul Moldova Mare.

- Partidul Social Democrat European (PSDE) este un partid politic social-democrat de centru-stânga, populist. Înființat în 1997, partidul are opinii pro-europene și este membru asociat al Partidului Socialiștilor Europeni (PES) și membru cu drepturi depline al Internaționalei Socialiste. Conform statutului său, PSDE susține că R. Moldova este un stat independent, suveran și democratic, bazat pe drept și integrat în familia unită a democrațiilor europene. Reflectând opiniile fostului lider Marian Lupu, dar și influența puternică a Bisericii Ortodoxe din R. Moldova, partidul este mai conservator în probleme sociale, cum ar fi drepturile LGBT.

Într-un astfel de context, este semnificativ a menționa aici că la nivelul Curții Centrale de Apel au fost respinse ca fiind „nefondate” cererile formulate de liderii a trei partide politice care solicită anularea deciziei Comisiei Electorale Centrale (CEC), aprobată în 03 august 2025, prin care au fost excluse de pe lista partidelor eligibile care să participe la alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025. Cu toate acestea, partidele — Șansa, Victorie și Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei — au optiunea de a contesta decizia Curții de Apel la Curtea Supremă de Justiție în termen de trei zile. CEC și-a bazat decizia de excludere a acestor trei partide pe deciziile Agenției Servicii Publice de a nu înregistra modificări ale datelor înregistrate în Registrul de Stat al Persoanelor Juridice. După cum am mai subliniat și într-o frază anterioară, aceste partide, împreună cu Partidul Renaștere, au format blocul electoral Victoria, la Moscova, pentru a participa la alegerile parlamentare care urmează a se desfășura în 28 septembrie 2025. Autoritatea Electorală Centrală a respins însă cererea de înregistrare a acestui bloc. Unul dintre motivele invocate de CEC pentru această excludere a fost o notificare din partea Serviciului de Informații și Securitate al R. Moldova privind implicarea directă a lui Ilan

⁴ Mișcarea Alternativă Națională (MAN) este un partid politic din R. Moldova. A fost creat la sfârșitul lunii decembrie 2021. Partidul este condus de primarul orașului Chișinău, Ion Ceban. Partidul se află în opoziție față de actualul guvern al R. Moldova. Speculațiile privind dezacordurile dintre Ion Ceban și Partidul Socialiștilor din R. Moldova au început în 2021. În cele din urmă, în decembrie 2021, I. Ceban a anunțat crearea Mișcării Alternative Naționale. Pe 21 decembrie 2022, a avut loc congresul fondator al partidului. I Ceban a anunțat oficial înregistrarea partidului său în 17 ianuarie 2023.

⁵ De altfel, Ștefan Gligor a făcut parte din grupul de inițiativă al PAS, alături de Maia Sandu, însă din cauza anumitor disensiuni s-au certat și el a părăsit platforma.

Șor, liderul fostului Partid Șor, declarat neconstituțional printr-o decizie a Curții Constituționale, în 2023, în formarea așa-numitului bloc electoral. În urma acestui fapt, Partidul Renaștere a depus separat documentele sale de înregistrare la CEC și așteaptă decizia Autorității Electorale Centrale privind participarea sa la alegerile din 28 septembrie 2025.

Rusia încearcă să destabilizeze R. Moldova prin multiple acțiuni hibride

În timp ce Rusia duce un război cinetic împotriva Ucrainei, ea duce și un război hibrid împotriva R. Moldova. Rusia și-a intensificat atacurile hibride împotriva Moldovei la sfârșitul primăverii anului 2022 - după ce forțele rusești nu au reușit să ajungă în R. Moldova prin sudul Ucrainei. Acest război hibrid este caracterizat prin intensitatea, amploarea și domeniul de aplicare al său. Obiectivul final al Rusiei este de a răsturna guvernul reformist de la Chișinău, de a prelua controlul politic asupra Moldovei și de a o împiedica să se apropie de Occident, în special prin aderarea la UE. Ambițiile Rusiei în R. Moldova fac parte din proiectul Moscovei de a ține sub control statele vecine și de a restabili Rusia ca o mare putere. Aceasta este o dovadă a modului în care proiectul imperial al Rusiei se extinde dincolo de Ucraina.

După cum foarte bine se cunoaște, Rusia a încercat să răstoarne violent guvernul de la Chișinău. În februarie 2023, autoritățile din Chișinău - în urma unui pont din partea Ucrainei - au trimis înapoi 12 cetățeni sârbi suspectați că se îndreptau spre Chișinău pentru a participa la o tentativă de lovitură de stat în Moldova, planificată de mercenari ruși ai lui Wagner. Sârbii încercaseră să intre în Moldova dându-se drept fani ai fotbalului și plănuiau să participe la acțiuni violente împotriva instituțiilor guvernamentale, potrivit autorităților moldovene. Deși majoritatea celor 3,3 milioane de locuitori ai R. Moldova favorizează traiectoria occidentală a țării, o parte considerabilă a populației este încă simpatizantă a Rusiei. Ca urmare, reziliența slabă a societății contribuie la vulnerabilizarea Moldovei la atacurile hibride ale Moscovei. Rusia își menține influența asupra Moldovei prin regiunea separatistă Transnistria, unde Rusia menține aproximativ 1.500 de soldați ruși, mulți dintre ei fiind originari din regiune. Rusia promovează, de asemenea, secesionismul în Găgăuzia, o regiune din sudul țării, ca modalitate de a destabiliza Moldova. Atacurile hibride zilnice variază de la operațiuni de dezinformare la atacuri cibernetice, sabotaj și huliganism. Acestea sunt efectuate în principal în Moldova, dar și în UE, pentru a prejudicia interesele Moldovei în străinătate și a deteriora relațiile cu partenerii cheie. Printre activitățile care provin din interiorul Rusiei se numără amenințări false cu bombă, campanii de dezinformare, instruirea de agenți și transferurile de bani iliciți. Rusia se bazează adesea pe jurisdicții ale unor țări terțe ca țări de tranzit, în special în Caucazul de Sud și Asia Centrală, pentru a transfera bani și agenți. Atacurile hibride rusești au ca scop semănarea discordiei în societatea moldovenească și generarea temerilor oamenilor, împiedicându-i să sprijine orientarea occidentală a Moldovei. Rusia folosește amenințarea războiului ca laitmotiv pentru a alimenta frica într-o societate deja zdruncinată de războiul Rusiei împotriva Ucrainei. Un exemplu elocvent în acest sens este cel al ministrului de externe al Rusiei, Serghei Lavrov, care a lansat o amenințare nu atât de voalată, în martie 2025, cum că Chișinăul riscă să „calce pe urmele regimului de la Kiev”.

A devenit foarte clar că după eșecurile înregistrate de Rusia în dejucarea rezultatelor pozitive ale alegerilor prezidențiale și referendumului privind consacrarea aspirațiilor Moldovei la UE în constituție, care au avut loc în 2024, un alt eșec al Rusiei și înregistrarea unui rezultat pozitiv pentru R. Moldova în cadrul procesului electoral parlamentar din 28 septembrie ar contraveni obiectivului Rusiei de a forța Moldova să intre în sfera sa de influență. O astfel de evoluție este probabilă, deoarece chiar dacă Moldova a suferit un exod al creierelor de la obținerea independenței la începutul anilor 1990, în urma ascensiunii la putere a unor lideri și formațiuni politice pro-europene, o serie de moldoveni educați în Occident s-au întors în țară pentru a ajuta la procesul de reforme și contracarare a operațiilor hibride ale Moscovei și ale unor moldoveni încă susținători a apropierei Moldovei din ce în ce mai mult de Rusia.

În același context, Rusia încearcă și alte metode și procedee de atragere în zona sa de influență și dominare a R. Moldova

În 10 iulie 2025, pe un site guvernamental rusesc, s-a făcut cunoscut opiniei publice internaționale că viceprim-ministrul Rusiei, Alexander Novak, s-a întâlnit cu liderii unor partide politice moldovenești: Igor Dodon (Partidul Socialiștilor din R. Moldova), Irina Vlah (Inima Moldovei) și Vasile Tarlev (Viitorul Moldovei). Discuțiile s-au concentrat pe colaborarea economică și energetică dintre cele două națiuni.

Alexander Novak a subliniat angajamentul Rusiei de a cultiva relații amiabile, de a promova prietenia și colaborarea cu R. Moldova, unde locuiesc peste 220.000 de cetățeni ruși. Simultan, diaspora moldovenească din Federația Rusă este estimată între 300.000 și 500.000 de persoane. „Rusia este hotărâtă să păstreze și să dezvolte legături seculare cu R. Moldova, continuând dialogul cu toate forțele politice constructive din republică care pledează pentru consolidarea statalității moldovenești, a suveranității, a păstrării statutului său neutru și a consolidării relațiilor de prietenie cu țara noastră”, a declarat Alexander Novak în timpul întâlnirii cu reprezentanții Partidului Socialiștilor, Inimii Moldovei și Viitorul Moldovei. În ultimii ani, din cauza politicilor actualelor autorități moldovenești, relațiile economice dintre Rusia și Moldova s-au deteriorat semnificativ. În urma semnării de către Moldova a Acordului de Asociere cu UE, în 2014, comerțul dintre cele două țări a scăzut brusc. Până în 2015, volumul schimburilor comerciale dintre Rusia și Moldova a scăzut cu 32%, iar ponderea Rusiei în exporturile moldovenești a scăzut de la 70% la puțin peste 3% în decurs de 15 ani.

Este de remarcat că Alexander Novak a ținut să sublinieze, de asemenea, că energia a fost întotdeauna o componentă crucială a cooperării dintre Moscova și Chișinău, subliniind: „Rusia a furnizat în mod constant gaze Moldovei la prețuri considerabil mai favorabile în comparație cu livrările către Europa. Nu este clar de ce acest aranjament nu este potrivit autorităților moldovenești”. La rândul său, Igor Dodon a subliniat următoarele: „Autoritățile moldovenești au abandonat contractele directe cu partenerii ruși. Mai mult, au creat condiții de muncă aproape inacceptabile pentru Moldovagaz. Credem cu tărie că este necesar să revenim la dialogul direct și la livrările directe”. El a menționat că, în 2020, Moldova a achiziționat gaze rusești la 148 de dolari pe mia de metri cubi - cel mai mic preț din ultimii 10-15 ani, potrivit politicianului moldovean. „Fără îndoială, acestea au fost tarife extrem de avantajoase pentru consumatorii finali, economia noastră și competitivitatea mărfurilor noastre. Sub actuala administrație la putere, am achiziționat gaze rusești la 842 de dolari - tarifele au crescut, de asemenea, de șapte ori”, a mai adăugat Igor Dodon. Într-un astfel de context, este semnificativ de subliniat că Alexander Novak a subliniat că Rusia este pregătită să reia cooperarea amicală în sectorul energetic, dacă autoritățile moldovene vor demonstra o astfel de disponibilitate.

Evoluțiile procesului decizional politic în R. Moldova în contextul acțiunilor hibride rusești

De la venirea la putere, guvernul format și condus de PAS a urmărit adoptarea unor decizii și măsuri anticorupție, reforme judiciare și intensificarea procesului de integrare în Uniunea Europeană (UE). La rândul lor, forțele de opoziție pro-ruse au organizat mai ales proteste împotriva politicilor economice ale guvernului R. Moldova.

Pe măsură ce R. Moldova se apropie de desfășurarea campaniei electorale și a unor alegeri parlamentare, de această dată cruciale pentru viitorul acestui stat vecin României, alegeri care vor avea loc în 28 septembrie 2025, acest mic stat al Europei se află în epicentrul unei ofensive hibride rusești care se intensifică pe zi ce trece. Chișinăul se confruntă cu o campanie de perturbare cu un spectru foarte complex, care combină dezinformarea, coerciția în special în domeniul energetic, influențarea procesului electoral prin influențarea electoratului și subversiunea digitală pentru a fractura reziliența R. Moldova.

În acest context, este semnificativ a sublinia că, în iunie 2025, R. Moldova a desfășurat un exercițiu privind amenințările hibride digitale în parteneriat cu Comisia Europeană. Testul de stres, desfășurat la Chișinău, a fost primul de acest fel și a reunit oficiali UE, instituții moldovenești, persoane abilitate pentru verificarea informațiilor, echipe de securitate cibernetică și reprezentanți ai Meta, Google și TikTok. Împreună, aceștia au explorat răspunsuri coordonate la o serie de amenințări hibride, inclusiv dezinformare, atacuri cibernetice, manipularea platformelor și falsificarea conținutului bazată pe inteligență artificială. Această inițiativă a demonstrat integrarea tot mai mare a R. Moldova cu mecanismele UE de reziliență digitală și apărare în contextul amenințărilor hibride, inclusiv a Celulei de Fuziune Hibridă și a Echipelor de Răspuns Rapid Cibernetic. De asemenea, a evidențiat rolul în evoluție al UE în sprijinirea rezilienței democratice în țările candidate la integrare, o prioritate cheie pe măsură ce R. Moldova își aprofundează procesul de aderare la UE.

Modul în care această mică republică, dar hotărâtă, va reacționa și cât de puternic o va susține comunitatea internațională va constitui un semnal puternic cu privire la viitorul extinderii UE și dacă democrațiile de la marginea estică a Europei pot rezista și pot respinge presiunea interferențelor autoritare și coordonate ale altor actori internaționali cu mari interese în regiunea estică a Europei.

În contextul acestor ultime evoluții unele predictibile și altele cu un nivel ridicat de impredictibilitate, scopul principal al diverșilor actori internaționali cu interese semnificative în această regiune, principalul actor cu cele mai mari interese fiind Federația Rusă, este acela de a genera suficientă confuzie și cinism încât cetățenii moldoveni să se retragă complet din parcursul implementării procesului democratic real și, implicit,

din procesul ce se derulează pentru integrarea în UE. În R. Moldova, acest lucru înseamnă pentru acele entități interesate încurajarea apatiei, a deziluziei și a sentimentului fals că în nicio variantă politică nu merită și nu trebuie să acorzi încredere.

După cum foarte bine se cunoaște, votul exprimat în celelalte scrutine electorale anterioare de către diaspora moldovenească a salvat situația și a creat o surpriză la alegerile prezidențiale, din 2024, ceea ce a determinat Moscova să își intensifice acum eforturile în comunitățile moldovenești care se află și trăiesc în mijlocul altor civilizații, mai ales acum în acest an 2025. La alegerile prezidențiale din 2024, actuala președintă Maia Sandu a fost realeasă cu 55,3% din voturi, învingându-l pe candidatul pro-rus, Alexandr Stoianoglo. Alegerile au fost umbrite de acuzații de interferență rusă, autoritățile confiscând materiale de propagandă ilegale. În paralel cu alegerile, Moldova a organizat un referendum privind integrarea în UE, care a fost aprobat cu o majoritate foarte strânsă de 50,4%. De ceva vreme, dar mai intens în prezent, Moldova se confruntă cu provocări majore în materie de securitate și economie, în special cu probleme de securitate energetică din cauza întreruperii aprovizionării cu gaze din Rusia. Invazia rusă, din 2022, în Ucraina a declanșat un aflux masiv de refugiați în R. Moldova. Toate aceste dificultăți amplifică în mod real importanța alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025. Potrivit unei părți consistente a mass-media internațională, pentru președintele Maia Sandu alegerile parlamentare care vor avea loc în 28 septembrie 2025 ar putea fi catalogate drept „o bătălie finală,, pe drumul Moldovei către aderarea la UE.

Campania de dezinformare care vizează alegerile din R. Moldova, din 2025, este descrisă în mediile internaționale ca fiind „fără precedent ca volum și coordonare”, în acest proces fiind implicate cu o amploare și intensitate fără precedent mass-media de stat rusă, diverse rețele sociale și reprezentanți politici locali, toate aceste entități și indivizi amplificând mesajele antieuropene și antiguvernamentale pe mai multe platforme. Un exemplu deosebit de insidios este chat bot-ul anti-UE, „STOP UE”, care simulează mesajele cu scopul diseminării unei dezinformări profunde și aliniate la cea proiectată de la Kremlin. Aceste narațiuni vizează teme cu rezonanță emoțională, cum ar fi insecuritatea energetică a R. Moldova, politica sa identitară complexă și temerile legate de suveranitatea națională.

Dincolo de influența politică și informațională, Rusia continuă să exploateze vulnerabilitățile economice ale R. Moldova, în special în sectorul energetic. La sfârșitul anului 2024 și începutul anului 2025, Gazprom a redus drastic livrările de gaze naturale către R. Moldova, declanșând întreruperi de curent și penurie de surse de încălzire în mai multe orașe. Efectele au fost deosebit de acute în Transnistria, regiunea separatistă din estul Moldovei susținută de Rusia, unde autoritățile au avertizat cu privire la o criză umanitară iminentă. Kremlinul și reprezentanții săi locali au încercat să dea vina pe Chișinău pentru crearea unei astfel de crize, susținând că politicile pro-europene au întrerupt fluxurile vitale de resurse de energie. De fapt, penuriile au fost create chiar de Moscova, parte a unei strategii de lungă durată de coerciție în domeniul energetic. Președinta liberală pro-UE a R. Moldova, Maia Sandu, a descris mișcarea drept „șantaj energetic”, menită să influențeze sentimentul public înainte de alegerile din 28 septembrie 2025.

În acest context, este semnificativ a menționa că în urma alegerilor prezidențiale din 2024, au apărut rapoarte credibile despre diverși actori implicați și susținuți de Rusia care ofereau bani, alimente și chiar lemne de foc în schimbul voturilor exprimate în favoarea formațiunilor politice pro-ruse. Această tactică de modă veche, îmbrăcată în geopolitica secolului XXI, a fost folosită și cu siguranță va urma să fie folosită pentru a eroda încrederea publică și a înclina balanța prin dezvoltarea sentimentului de disperare și manipulare în rândurile populației. Drept urmare, în contextul alegerilor parlamentare care urmează a se desfășura în 28 septembrie 2025, în R. Moldova, majoritatea observatorilor fac dovada unei precauții extreme în ceea ce privește analizele, prognozele și predicțiile cu privire la situația politică, socială și de securitate ce va fi în R. Moldova anterior, pe timpul campaniei electorale, în timpul desfășurării procesului electoral, dar mai ales după anunțarea rezultatelor oficiale care vor fi înregistrate. Experiența amară a referendumului din toamna anului 2024, privind consacrarea programului integrării în UE și a alegerilor prezidențiale care au urmat, ale căror rezultate au evoluat sinusoidal și cu deosebiri semnificative în comparație cu proiecțiile generate de sondaje, i-a lăsat pe absolut toți actorii politici și analiști cu o profundă atitudine precaută.

Două variabile cheie care ar putea modela și rezultatele electorale din 28 septembrie 2025 sunt influența crescândă și considerabilă a diasporei moldovenești și inevitabilul factor rusesc care caută să genereze o influență semnificativă care să genereze un nivel de coerciție ridicat.

Cu toate acestea, există un consens larg la Chișinău că partidul de guvernământ PAS va câștiga probabil și următoarele alegeri parlamentare, în ciuda presiunilor sociale și economice severe cu care continuă să se confrunte R. Moldova ca urmare a războiului Rusiei în Ucraina, declanșat în 2022. Descrisă în mod

obișnuit ca fiind „intercalată”, între cei doi vecini mai mari ai săi - Ucraina și România și cu regiunea Transnistriei ocupată de ruși - R. Moldova seamănă astăzi mai mult cu un sandwich geopolitic. Izolată de orașul portuar strategic ucrainean Odesa și cu o singură rută de tranzit viabilă prin România, R. Moldova a fost forțată să importe energie și bunuri din UE. PIB-ul a crescut cu doar 0,1%, în 2024. Rezultatul este creșterea tensiunilor sociale, în special în zonele rurale. Povara economică și socială a împins PAS să-și centreze narațiunea politică pe calea integrării în UE la fel ca și în campania prezidențială a actualului președinte Maia Sandu de anul trecut. Lansarea discuțiilor de aderare coroborată cu summit-ul „istoric” UE-Moldova, din 04 iulie 2025, de la Chișinău, ar trebui să ofere PAS un impuls semnificativ înainte de exprimarea votului de cetățenii moldoveni, în 28 septembrie 2025. Instrumentul cheie și motivația esențială pentru mobilizarea pro-guvernamentală este însă amenințarea hibridă rusă. Moscova s-a implicat activ în campania prezidențială de anul trecut și face dovada aceleași implicări și anul acesta. Totuși, eticheta de „pro-rus” a fost din ce în ce mai instrumentalizată, fiind aplicată nu doar împotriva acoliților notoriului oligarh Ilan Șor, cu sediul la Moscova, și ai Partidului Socialist al fostului președinte Igor Dodon, ci, mai recent, împotriva altor forțe de opoziție, inclusiv Blocul Alternativa. Această nouă formațiune politică - care, așa cum am mai spus și anterior, îi reunește pe primarul Chișinăului, Ion Ceban, candidatul la președinție din 2024, Alexandr Stoianoglo, fostul prim-ministru Ion Chicu și Mark Tkaciuk, fost parlamentar și fostul șef de cabinet al președintelui Vladimir Voronin - a acuzat PAS că aplică presiuni politice sub forma modificărilor regulilor electorale, precum și a investigațiilor și procedurilor penale.

În 30 iulie, președinta R. Moldova, M. Sandu, a făcut cunoscut opiniei publice internaționale că cele mai mari amenințări la adresa alegerilor parlamentare din 28 septembrie sunt corupția electorală și finanțarea externă ilegală din partea Rusiei, acuzații negate de Moscova. „Rusia dorește să controleze R. Moldova începând cu toamna anului acesta și pregătește o interferență fără precedent în alegerile din septembrie 2025”, a mai subliniat M. Sandu într-o conferință de presă de la Chișinău. Tot în 30 iulie, Kremlinul a negat că Rusia a încercat să se amestece în desfășurarea alegerilor. A devenit foarte clar că partide pro-ruse doresc să formeze un bloc politic pentru a obține victoria în alegeri și a înlătura actualul guvern, care s-a angajat să adere la UE până în 2030. Legăturile dintre Rusia și R. Moldova s-au deteriorat pe măsură ce guvernul moldovean și-a accelerat eforturile de integrare în UE. „Cel mai mare pericol al interferenței Rusiei în afacerile noastre interne este că aceasta reprezintă o amenințare directă la adresa securității naționale, suveranității și viitorului european al țării noastre”, a mai spus M. Sandu. Moscova a negat aceste acuzații, dar guvernul de la Chișinău a transmis opiniei publice internaționale că principalele instrumente care ar putea fi utilizate de Rusia includ mituirea alegătorilor, atacuri cibernetice, campanii de manipulare a informațiilor și proteste plătite. „Finanțarea cu aproximativ 100 de milioane de euro este planificată a fi făcută doar prin criptomonede”, a mai subliniat M. Sandu despre fondurile care, a spus ea, ar putea fi folosite pentru corupție electorală. Ca urmare, este semnificativ a menționa aici că, un sondaj de opinie publicat în iulie plasa PAS ca având un sprijin de 27,4% din partea electoratului înainte de alegeri, comparativ cu 10,4% pentru socialiștii din opoziție.

UE va avea un rol esențial în monitorizarea alegerilor parlamentare din R. Moldova

În actualul context de securitate din regiune și al rezultatelor esențiale ale ultimelor summit-uri care au avut loc, putem spune înaintea desfășurării alegerilor parlamentare în R. Moldova că UE are și va juca un rol esențial și decisiv. R. Moldova nu este doar un candidat pentru aderarea la UE, ci poate fi catalogată și ca un caz de testare a capacității UE de a apăra democrația, de a descuraja influența malignă și de a proiecta stabilitate în vecinătatea sa imediată. Următoarele recomandări subliniază măsurile urgente pe care UE le poate lua pentru a consolida apărarea R. Moldova și a menține integritatea procesului său democratic pentru oferirea unei căi clare către aderarea la UE. Dacă UE este serioasă în ceea ce privește o Moldovă întreagă și liberă, atunci trebuie să ofere o cale clară către aderare cu mult înainte de alegeri. În plus, liderii UE trebuie să ofere un sprijin vizibil și să evidențieze angajamentul financiar al UE prin intermediul Facilității pentru Reformă și Creștere, care efectuează plăți semestriale de 400 de milioane de euro pentru a sprijini calea Moldovei către aderare. Liderii UE ar trebui să planifice să participe la diverse evenimente în R. Moldova în mod ideal însoțiți de reprezentanți ai mediului de afaceri care vor anunța planuri pentru noi investiții într-o Moldovă liberă și democratică. Un exemplu elocvent în acest sens este faptul că aproximativ douăzeci de jurnaliști din presa scrisă, online, televiziune și radio din R. Moldova sunt acum mai bine echipați pentru a relata despre alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025. Înțelegerea lor asupra proceselor electorale a fost îmbunătățită în cadrul Școlii Electorale pentru Jurnaliști, desfășurată în perioada 26-27 iulie 2025. Evenimentul a fost organizat de Consiliul Europei în parteneriat cu Comisia Electorală Centrală (CEC) și Centrul de Formare Continuă în

Domeniul Electoral. Instruirea a inclus și sesiuni practice despre interacțiunea dintre jurnaliști și actorii electorali, acoperind teme precum crizele de imagine în timpul campaniilor electorale și abordarea dezinformării electorale și modul în care politicienii tind să valorifice potențialul mass-media. „Ca reprezentanți ai mass-media, avem responsabilitatea de a oferi o acoperire echilibrată a procesului electoral”, a declarat Lucia Vieru, reporter și prezentatoare la Teleradio-Moldova. „Prin urmare, este esențial să avem o înțelegere clară a cadrului legal și a regulilor care guvernează perioada electorală, campania și, bineînțeles, ziua alegerilor în sine. Activitatea menționată a fost desfășurată în cadrul Proiectului „Îmbunătățirea Practicii Electorale în R. Moldova (IEPRM) 2025-2028”, parte a Planului de Acțiuni al Consiliului Europei pentru R. Moldova 2025-2028.

Având în vedere pierderea uriașă de finanțare suferită de USAID, UE trebuie să extindă urgent finanțarea pentru societatea civilă și campaniile de educație publică din Moldova, care vizează combaterea dezinformării și promovarea democrației. Aceste eforturi ar trebui să pună accent pe mesaje multilingve, adaptate cultural, în special în comunitățile vorbitoare de limbă rusă și găgăuză. Grupul operativ StratCom Est al UE ar trebui să aprofundeze parteneriatele cu ministerele din R. Moldova, UE ar trebui să utilizeze pe deplin echipele sale de răspuns rapid cibernetic și celula de fuziune hibridă pentru a sprijini securitatea alegerilor din R. Moldova, de la distanță. Aceasta include monitorizarea în timp real a platformelor digitale pentru operațiuni coordonate de influență, amplificare artificială și perturbări cibernetice. Aceste resurse ar trebui să funcționeze în strânsă coordonare cu Centrul de Securitate Cibernetică (CERT) din R. Moldova și structurile naționale de informații, asigurând interoperabilitatea și schimbul rapid de informații. UE ar trebui să crească semnificativ finanțarea pentru jurnalismul independent, organizațiile de verificare a faptelor și ONG-urile de supraveghere din R. Moldova. Programele de sustenabilitate pe termen lung, cum ar fi granturile de finanțare de bază din cadrul Fondului European pentru Democrație, ar trebui adaptate la amploarea amenințării hibride cu care se confruntă R. Moldova în prezent. A devenit foarte clar că UE ar trebui să trimită o misiune de observare a alegerilor (MOE) pe termen lung, cu specialiști în interferențe digitale, finanțare politică și comunicare strategică. Constatările misiunii ar trebui să informeze direct implicarea UE-Moldova post-electorală, inclusiv sprijinul pentru reformele instituționale și consolidarea rezilienței. Intensificarea eforturilor R. Moldova de a reglementa contracararea eficientă a dezinformării online și finanțarea politică ilicită pot beneficia de expertiză și asistență juridică specifică din partea UE. Prin intermediul instrumentelor Twinning și TAIEX ale UE, Comisia Europeană are capacitatea de a sprijini elaborarea și implementarea de către R. Moldova a unor legi care se aliniază la standardele UE, privind libertatea de exprimare, echitatea electorală și securitatea cibernetică.

Potrivit șefului Serviciului de Informații și Securitate (SIS) din R. Moldova, Alexandru Musteață⁶, se așteaptă ca alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025 să se confrunte cu interferențe semnificative din partea Rusiei. El a avertizat că Moscova va folosi probabil tacticile folosite în timpul alegerilor prezidențiale, din 2024, și în timpul desfășurării referendumului cu privire la integrarea în UE, inclusiv campanii de dezinformare, sprijin financiar pentru partidele pro-ruse și alte eforturi sub acoperire pentru a destabiliza procesul democratic din R. Moldova. Guvernul moldovean și-a exprimat hotărârea de a contracara aceste amenințări. Liderul opoziției moldovenești, Alexandr Stoianoglo, care a pierdut alegerile prezidențiale din 2024 în fața actualului președinte Maia Sandu, ar fi anunțat și el la un anumit moment dat formarea coaliției din care face și el parte pentru a contesta majoritatea pro-occidentală aflată la guvernare. Coaliția, numită Alternativă, unește trei partide politice conduse de primarul Chișinăului, Ion Ceban, fostul prim-ministru Ion Chicu și fostul parlamentar Mark Tkachuk. În timp ce Stoianoglo este cunoscut că militează pentru o politică externă care include atât Rusia, cât și Occidentul, totuși el a înclinat spre Rusia, candidatura sa prezidențială anterioară, fiind susținută de PSRM, formațiune politică pro-Moscova. Într-un astfel de context, putem sublinia că tensiunile dintre Moldova și Rusia rămân într-o evoluție ascendentă, cu acuzații conform cărora Rusia ar fi încercat să se amestece în alegerile trecute și că ar fi agravat criza energetică din Moldova. La 04 iunie 2025, a fost formată Platforma Pentru Moldova, cu scopul de a uni partidele de opoziție, care a primit ulterior sprijin din partea Partidului Socialiștilor, Partidului Comuniștilor și Partidului Viitorul Moldovei. La 04 iulie 2025,

⁶Acesta a ocupat și ocupă și acum anumite funcții semnificative în perioada 01.02.2009-prezent, cum ar fi: manager proiect și secretar general în cadrul Consiliului Național al Tineretului din Moldova; expert afiliat în cadrul Centrului de Informare și Documentare privind NATO, în R. Moldova; a ocupat diverse funcții în Fundația Soros-Moldova; a fost în aceeași perioadă membru al Comisiei Electorale Centrale și consilier al prim-ministrului R. Moldova în domeniul combaterii corupției; iar din 02.06.2022 îndeplinește funcția de director al SIS.

Igor Dodon a anunțat negocieri pentru un bloc de stânga. Vladimir Voronin a confirmat ulterior că blocul va include PSRM, PCRM, Partidul Inima Moldovei și Partidul Viitorul Moldovei. Într-un congres al blocului Victoria din 06 iulie 2025, desfășurat la Moscova, în Rusia, liderul blocului, oligarhul moldovean fugar Ilan Șor, a declarat că își dorește ca Evghenia Guțul, guvernatorul Găgăuziei, să fie fruntașa listei electorale a Blocului Victoria pentru alegerile parlamentare din 2025. În acel moment, Guțul era anchetată pentru două dosare penale și se afla în arest la domiciliu. Ilan Șor a mai declarat la același congres că el credea că „singura salvare” pentru Moldova era „unirea cu Federația Rusă” și că „nu are sens să vorbim despre independența țării”, adăugând comentariul „o monedă, un parlament”.

În paralel cu înrăutățirea relațiilor dintre Chișinău și regiunea autonomă Găgăuzia, Tiraspolul consideră și cataloghează din ce în ce mai mult postura guvernului moldovean ca fiind coercitivă, mai degrabă decât conciliantă. Din punctul de vedere al Tiraspolului, alinierea la UE nu apare ca o invitație la dialog, ci ca un vehicul pentru marginalizare. Interesul său primordial constă în păstrarea status quo-ului - în special exportul de bunuri fabricate cu gaz rusesc subvenționat și redenumite sub vama moldovenească. Pe măsură ce Moldova avansează cu integrarea în UE și adoptă standarde de reglementare mai stricte, acest aranjament va deveni din ce în ce mai dificil de susținut. Guvernul moldovean a deschis canale informale de comunicare cu Tiraspolul pentru a clarifica ce ar însemna aderarea la UE în practică - în special pentru întreprinderile care operează sub regimul vamal al Moldovei. Însă aceste consultări rămân constrânse de limitări structurale și de lipsa de încredere de ambele părți. Criza energetică de la începutul anului 2025 a fost rezolvată printr-o soluție temporară, dar una care a plasat Transnistria mai direct sub controlul Moscovei. Acest rezultat subliniază nu doar severitatea controlului Rusiei asupra regiunii, ci și încrederea sa în scădere - atât în capacitatea Tiraspolului de a-și gestiona propriile afaceri, cât și în capacitatea Kremlinului de a modela dinamica moldovenească prin mijloace tradiționale. Obiectivul esențial care a devenit o prioritate este acela că drumul Moldovei spre UE va continua și după alegeri: ritmul său va depinde mai mult de disponibilitatea Bruxelles-ului de a se extinde decât de disponibilitatea Chișinăului de a se reforma. O coaliție guvernamentală condusă de opoziție rămâne extrem de improbabilă, chiar dacă PAS nu reușește să obțină o majoritate absolută. Afilieră cu Ilan Șor a devenit atât periculoasă și dezavantajoasă, cât și toxică din punct de vedere politic, în timp ce războiul Rusiei din Ucraina a făcut ca orice curs evident pro-rusesc să fie de nesuportat pentru actorii politici serioși din regiune. În climatul regional actual de securitate, riscul mai mare nu constă într-o inversare a integrării, ci în escaladarea tensiunilor interne - posibil chiar a izbucnirii unui conflict - în cazul în care procesul electoral este gestionat defectuos, lucru pe care Rusia l-ar putea exploata la maxim. Opoziția nu are atât capital financiar, cât și capacitate organizațională. O profundă schimbare demografică - însoțită de schimbări generale semnificative și de atitudine - continuă să încline electoratul spre Europa. Cu toate acestea, probleme precum neutralitatea constituțională și nemulțumirile socioeconomice răspândite, în special cele legate de politica energetică, rămân profund importante și pentru procesul electoral din 28 septembrie. Aceste preocupări nu ar trebui respinse ca fiind „pro-ruse”. Ele reflectă anxietăți reale în rândul alegătorilor, în special în afara clasei de mijloc din mediul urban. Cu sprijinul UE, cu o conștientizare internă tot mai mare și cu o societate civilă hotărâtă, țara are șansa de a se opune și de a alege un parlament care să susțină un viitor democratic pe drumul integrării în UE. Alegerile pe care Bruxelles-ul le va monitoriza intens vor ajuta, de asemenea, la definirea posibilității Europei de a-și extinde promisiunea de întărire a democrației, stabilității și demnității asupra celor care încă se străduiesc să le asigure și să le dezvolte.

Concluzionând, noi putem sublinia...

Chișinăul, mult timp un bastion al sentimentului pro-european, devine acum un câmp de luptă electoral cheie în 28 septembrie. Deși orașul Chișinău a fost o entitate favorabilă în mod tradițional pentru PAS, primarul I. Ceban rămâne și el foarte popular, fiind creditat cu supravegherea unei modernizări și înfrumusețări vizibile ale orașului. Nu există însă dovezi substanțiale și foarte clare cu privire la orientarea Blocului Alternativa că ar avea o orientare pro-rusă sau că s-ar bucura de sprijinul total al Kremlinului într-un mod comparabil cu Ilan Șor sau Partidul Socialist.

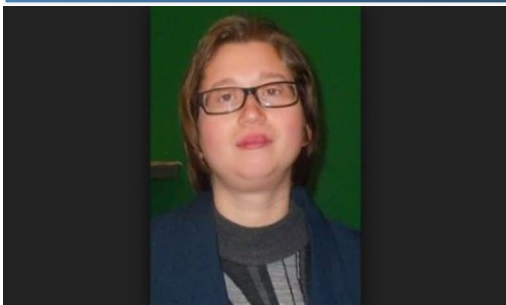
Nu trebuie omis faptul că Kremlinul are multiple puncte de intrare tactice în politica internă a Moldovei prin intermediul puternicului său set de resurse financiare, nostalgie, rețele sociale și politice înrădăcinate și capacitatea de a insufla frica. Sprijinul financiar și informațional din partea Rusiei ar putea fi, de asemenea, canalizat pentru a amplifica anumite narațiuni politice sau pentru a alimenta protestele publice. Totuși, în absența unor greșeli majore din partea guvernului - cum ar fi manipularea electorală verificabilă, pe care opoziția pro-rusă o susține deja preventiv - probabilitatea unor tulburări la scară largă pare totuși limitată, mai ales pe fondul escaladării militare continue a Rusiei în Ucraina. Deși zvonurile despre manipularea alegerilor

persistă - în special și mai mult de cât oricând acum în jurul votului din diaspora, pe care unii îl consideră structural nedrept, în ciuda statutului său legal - nu au apărut dovezi concrete care să susțină aceste afirmații. Războiul Rusiei în Ucraina, combinat cu traiectoriile accelerate de integrare în UE atât ale Moldovei, cât și ale Ucrainei, a remodelat fundamental contextul strategic pentru entitatea separatistă Transnistria. De la invazia rusă la scară largă, autoritățile transnistrene de la Tiraspol au semnalat discret un grad de deschidere către reintegrare. Cu toate acestea, Chișinăul a optat pentru prioritizarea căii de aderare la UE, tratând practic Transnistria ca pe o anomalie înghețată care poate fi evitată, nu rezolvată acum ci, cel mai probabil, mai târziu. Dominată de conglomeratul privat și istoric, entitatea Transnistria are puțin interes pentru sosirea unei așa numite „lumi rusești” pe râul Nistru. În schimb, păstrează o estetică neo-sovietică pentru a satisface nostalgia locală, apărându-și în același timp așa numitele privilegii economice fundamentale favorizate de Moscova.

Ceea ce agravează și mai mult slăbiciunea opoziției este excluderea sa din ecosistemul societății civile finanțate de Occident și din canalele instituționale europene: spații dominate de PAS și afiliații săi. Dincolo de formalitățile procesului de aderare la UE, sistemul politic al R. Moldova are nevoie urgentă de o reînnoire: mai multă diversitate politică, o mai mare responsabilitate instituțională și un cadru economic mai receptiv din punct de vedere social. PAS s-a bazat în mare măsură pe societatea civilă pentru a compensa capacitatea limitată a statului, dar această abordare riscă să golească și mai mult mecanismele deja fragile ale R. Moldova de supraveghere civică și politică pluralistă. Cu toate acestea, un model de succes construit pe securitate, politică identitară, monopol politic și presiune administrativă s-ar putea dovedi încă nesustenabil în integralitatea lui. Standardele europene - pluralismul democratic, reziliența instituțională și coeziunea socială - ar trebui să rămână punctul de referință. Ca atare, în 28 septembrie 2025, Moldova va decide din nou dacă va continua pe calea sa europeană sau dacă se va apropia de Rusia. Potrivit președintelui parlamentului, Igor Grosu, alegerile din 28 septembrie vor fi „cruciale” în deciderea viitorului R. Moldova. „Fie aruncăm la gunoi tot ce am realizat pe calea noastră spre modernizare și integrare în UE, fie avansăm spre pace și dezvoltare”, a spus I. Grosu. „Scopul nostru este să ne asigurăm că Moldova rămâne pe drumul spre pace, evită să cadă sub influența Kremlinului și își păstrează suveranitatea și libertatea”, a mai adăugat el.

În prezent, în același context cu apropierea alegerilor parlamentare din 28 septembrie, R. Moldova se apără împotriva unui baraj intens de atacuri hibride rusești. A reușit să mențină linia de echilibru și să împiedice Rusia să-i submineze traiectoria occidentală. De asemenea, a reușit să avanseze cu reformele. Cu toate acestea, acest progres nu generează încă efecte care ar putea fi catalogate ca fiind inevitabile și nici ireversibile. Dacă Rusia ar avea succes în războiul său hibrid, acest lucru ar submina și ar întârzia progresul și ar avea consecințe extrem de negative pentru întreaga Europă și securitatea europeană. Occidentul are interesul de a sprijini Moldova în a-și consolida capacitatea de a lua contramăsuri și de a-și consolida reziliența împotriva interferențelor rusești. Totuși, aceasta nu este o relație unidirecțională, deoarece Occidentul are, de asemenea, multe de învățat din experiența, tacticile și contramăsurile Moldovei. În timp ce Moldova se află în prima linie a acestor atacuri hibride, Rusia folosește tactici similare în grade diferite în toată Europa și în SUA. Mai mult, atacurile Rusiei asupra Moldovei afectează direct UE, așa cum s-a văzut în operațiunile hibride de la Paris. Decizia Consiliului European de a acorda Moldovei statutul de candidat și de a deschide negocierile de aderare semnifică un angajament geopolitic major față de securitatea Moldovei. Într-un astfel de context, a devenit mai necesar ca oricând ca UE să dubleze angajamentul inerent ofertei sale cu un angajament solid în materie de securitate și cu sprijin pentru lupta R. Moldova împotriva războiului hibrid al Rusiei.

EUROPA

Rusia reprezintă un pericol militar pentru Europa datorită experienței de război din Ucraina?

Mona AGRIGOROAIEI (România)

Amenințarea militară reprezentată de Rusia pentru Europa nu poate fi tratată în mod simplist. Ea este reală, complexă și se schimbă de la an la an în funcție de contextul economic, politic și strategic. Experiența războiului din Ucraina i-a oferit Rusiei un fel de manual practic al conflictului modern, dar i-a adus și pierderi enorme care îi micșorează capacitatea de expansiune viitoare. Viitorul va depinde de felul în care Europa va reuși să rămână solidară, să investească în siguranță, dar și în cultură, educație, adevăr și demnitate.

Pericolul militar al Rusiei, amplificat de experiența de război din Ucraina, nu trebuie nici exagerat, nici minimalizat. El trebuie înțeles în profunzime, analizat cu maturitate și gestionat cu fermitate și inteligență. Numai astfel Europa își poate păstra pacea durabilă, fără a-și pierde principiile fundamentale care îi definesc identitatea.

Orice analiză serioasă despre securitatea Europei în fața Rusiei trebuie să țină cont nu doar de tancuri și rachete, ci și de amenințările non-militare care, în multe cazuri, pot fi la fel de periculoase, dacă nu chiar mai insidioase.

Relațiile tensionate dintre Rusia și Europa au un istoric lung și complex, iar invazia Ucrainei în 2022 a readus în atenție temerile legate de securitatea continentală. Deși după căderea Uniunii Sovietice lumea occidentală a sperat la o perioadă îndelungată de cooperare și stabilitate, acțiunile Rusiei din ultimele decenii au arătat constant că ambițiile sale geopolitice nu au dispărut. Europa s-a trezit brusc într-o situație în care un război convențional de proporții se desfășoară la granițele sale, iar această realitate a schimbat modul în care se analizează amenințările.

În ultimii ani, Rusia nu doar că a demonstrat agresivitate militară, dar a devenit și un actor imprevizibil pe scena internațională, folosindu-și armata ca instrument de intimidare.

Mulți politicieni, generali, analiști militari și chiar cetățeni obișnuiți se întreabă dacă, după acumularea de experiență militară în Ucraina, Rusia poate constitui o amenințare și mai mare pentru restul Europei.

Această întrebare nu este doar teoretică, ci are implicații reale pentru politicile de apărare, pentru bugetele statelor și pentru sentimentul general de siguranță al oamenilor de pe continent.

În Ucraina, armata rusă a trecut printr-o serie de confruntări sângeroase ce i-au oferit experiență directă într-un conflict modern intensiv. La început, avantajul Rusiei părea incontestabil datorită numărului mare de

Sursa: <https://www.antena3.ro/externe/putin-are-pe-masa-15-scenarii-de-razboi-6-dintre-ele-sunt-pentru-europa-polonia->

trupe, echipamentului considerat avansat și reputației sale militare. Totuși, realitatea războiului s-a dovedit mult mai complicată. Chiar dacă au apărut pierderi masive, comandanții ruși au fost nevoiți să învețe din mers, să își adapteze strategiile și să găsească metode noi pentru a continua ofensiva. Această adaptare a dus, uneori, la eficientizarea unor operațiuni tactice, cum ar fi folosirea dronelor, organizarea atacurilor prin rotație și testarea armelor de ultimă generație.

Experiența acumulată în acest război a format ofițeri noi, cu cunoștințe practice reale, ceea ce din punct de vedere militar poate transforma treptat armata într-una mai pregătită pentru confruntări viitoare. Faptul că Rusia a menținut frontul atâta timp dovedește că poate susține un conflict de durată, lucru ce provoacă îngrijorare în rândul multor țări europene. Cu toate acestea, fiecare pas înainte pentru Rusia a venit alături de pierderi uriașe, ceea ce a ridicat semne de întrebare cu privire la rezistența sa pe termen lung. Niciodată, de la cel de-Al Doilea Război Mondial încolo, Rusia nu a mai pierdut atâtea tancuri și vehicule blindate într-un timp atât de scurt. Pierderile umane sunt estimate de multe surse internaționale ca fiind de ordinul sutelor de mii, iar rănille psihologice asupra soldaților și familiilor acestora sunt greu de evaluat. Echipamentul deteriorat sau distrus trebuie înlocuit, iar rezervele de muniție scad rapid, forțând Rusia să recurgă la alianțe cu alte state precum Iranul sau Coreea de Nord pentru a obține armament și muniții. Toate acestea pun o presiune enormă pe bugetul de stat și pe capacitatea de producție militară. Deși Rusia continuă să producă arme și să mobilizeze trupe, calitatea resursei umane scade treptat din cauza mobilizărilor forțate, iar populația civilă resimte tot mai mult povara războiului.

În paralel, reacția Europei a fost una spectaculoasă și surprinzător de unitară. Țări care ani la rând au redus cheltuielile militare au decis brusc să-și refacă armatele și să investească masiv în tehnologii de apărare. Germania, istoric rezervată în privința armelor, a anunțat cel mai mare plan de reînarmare din ultimele decenii, alocând fonduri uriașe pentru modernizarea echipamentului militar. Statele din Europa de Est, precum Polonia și România, nu doar că găzduiesc trupe NATO, dar au cumpărat sisteme de apărare antiaeriană și rachete moderne din Statele Unite. De asemenea, țări precum Finlanda și Suedia au renunțat la neutralitate și au cerut intrarea în NATO, consolidând frontul nordic al Alianței. Această consolidare a alianței occidentale trimite un mesaj clar: dacă Rusia ar încerca să extindă conflictul dincolo de Ucraina, ar întâlni o rezistență colectivă mult mai puternică.

Deși multă lume consideră că Rusia nu ar risca să atace direct o țară NATO, realitatea este că Rusia rămâne o amenințare militară reală pentru Europa, chiar dacă nu una absolută și invincibilă. Experiența războiului din Ucraina i-a oferit Rusiei cunoștințe importante despre tactici moderne, dar a scos la iveală și limite structurale și economice greu de ignorat. În același timp, Europa a devenit mai unită, mai bine pregătită și conștientă de necesitatea apărării colective. Amenințarea există sub mai multe forme: militară, hibridă, cibernetică și nucleară, iar Rusia va continua să testeze vulnerabilitățile europene. Atât timp cât statele europene rămân solidare, investesc în apărare și păstrează alianța NATO puternică, pericolul poate fi controlat și descurajat. Lecția dureroasă din Ucraina a demonstrat că pacea nu este ceva garantat, ci trebuie protejată activ în fiecare zi. Tocmai de aceea, chiar dacă Rusia și-a acumulat experiență militară, Europa are resursele și inteligența colectivă necesară pentru a face față acestei provocări și pentru a păstra stabilitatea continentului.

Posibilitatea unor negocieri de pace între Ucraina și Rusia reprezintă o opțiune teoretică, dar extrem de complexă, deoarece orice acord trebuie să echilibreze suveranitatea și integritatea teritorială a Ucrainei cu interesele de securitate ale Europei. Într-un scenariu de negocieri, garantarea păcii nu ar putea fi doar un angajament verbal, ci ar necesita mecanisme concrete de verificare și monitorizare internațională, inclusiv prin organizații precum ONU sau OSCE. În acest context, garanțiile de securitate oferite Ucrainei – prin alianțe, sprijin militar defensiv, cooperare tehnologică și sancțiuni preventive împotriva agresorului – nu sunt doar benefice pentru Ucraina, ci contribuie direct la stabilitatea întregii Europe. Protejarea granițelor ucrainene limitează expansiunea agresiunii și creează un precedent care descurajează tentative similare împotriva altor state europene. Astfel, securitatea Ucrainei devine un pilon al securității colective europene, demonstrând că pacea durabilă nu poate fi realizată fără un cadru de protecție și solidaritate regională.

Un posibil scenariu de viitor este acela în care Rusia, după terminarea sau înghețarea conflictului din Ucraina, încearcă să folosească experiența de război pentru a-și reconstrui armata într-o formă mai modernă și mai disciplinată. Deși epuizată, Rusia ar putea învăța din greșelile sale și ar putea investi în tehnologii noi, cum ar fi drone autonome, rachete hipersonice sau sisteme electronice avansate. În acest context, Europa ar trebui să rămână vigilentă, deoarece tranziția de la un conflict la altul poate transforma Rusia într-o putere poate chiar mai agresivă, dar mai eficient organizată.

Este posibil ca, după o perioadă scurtă de retragere strategică, Rusia să încerce să-și reafirme influența militară în fostele republici sovietice precum Moldova, Georgia sau chiar în regiunea Baltică, prin presiuni

militare, șantaj energetic sau insinuare de trupe la granițe.

Un alt scenariu ar putea fi acela în care Rusia, obosită de război și confruntată cu sancțiuni economice severe și tulburări interne, își pierde din ce în ce mai mult capacitatea de acțiune militară externă. În acest caz, amenințarea ar scădea treptat, însă nu ar dispărea cu totul, deoarece un imperiu rănit poate fi și mai imprevizibil. Într-o astfel de situație, statul rus ar putea recurge la strategii disperate, inclusiv intensificarea atacurilor cibernetice sau încercări de a provoca crize migrate artificiale în Europa, pentru a destabiliza societățile occidentale. De asemenea, autoritățile ruse, pentru a-și menține controlul intern, ar putea recurge la retorică militaristă și propagandă anti-occidentală, menținând o stare de tensiune permanentă, chiar dacă resursele pentru un atac convențional s-ar diminua. Acest tip de amenințare, chiar dacă nu ar implica tancuri, ar continua să planeze ca o umbră peste securitatea europeană.

Un scenariu mai pesimist, dar care nu poate fi complet ignorat, este cel în care Rusia ar reuși, prin intermediul unor alianțe strategice cu China, Iran sau chiar cu Coreea de Nord, să-și refacă rapid resursele militare și să capete sprijin tehnologic și financiar din exterior. În acest caz, Rusia ar putea deveni din nou o forță militară competitivă, capabilă să amenințe direct flancul estic al NATO sau chiar să creeze noi focare de conflict în Europa. Dacă economia rusă ar fi susținută artificial de parteneri autoritari, Moscova ar avea curajul să provoace tensiuni la granițele Poloniei, Lituaniei sau României, mizând pe faptul că o alianță occidentală obosită s-ar putea diviza în privința unui răspuns comun. Aceasta este una dintre marile temeri ale strategilor occidentali, care insistă ca Europa să rămână unită și capabilă să răspundă rapid unei agresiuni externe.

Într-un scenariu optimist, este posibil ca tensiunile să scadă după un eventual acord de pace în Ucraina, iar Rusia să intre într-o fază de reconstrucție internă, lăsând deoparte ambițiile expansioniste. Generația tânără din Rusia ar putea genera presiuni pentru schimbări democratice, ceea ce ar reduce apetitul pentru militarism și confruntare. În acest caz, Europa ar putea începe o etapă de reconciliere treptată, menținând totuși o postură defensivă solidă. Totuși, chiar și într-un astfel de scenariu pozitiv, ar fi necesar ca europenii să nu repete greșelile trecutului, când au crezut că pacea este garantată și au neglijat investițiile în armată. Chiar dacă Rusia ar părea mai pașnică, lecția războiului din Ucraina ar trebui să rămână adânc înrădăcinată în memoria colectivă, pentru a evita surprizele viitoare.

Există posibilitatea ca lumea să intre într-o nouă eră de competiție geopolitică globală, în care Rusia nu va mai fi singurul adversar, ci doar o parte dintr-un bloc autoritar mai larg. În acest caz, Europa va trebui să se pregătească nu doar pentru a se apăra de Rusia, ci și pentru a face față unei lumi multipolare pline de tensiuni. Rusia, profitând de experiența sa din Ucraina, ar putea acționa ca un pion militar într-o alianță anti-occidentală globală, ceea ce ar amplifica riscurile. Din acest motiv, viitorul Europei va depinde nu doar de forța militară clasică, ci și de capacitatea de a inova tehnologic, de a întări reziliența societăților, de a combate propaganda și de a menține coeziunea între națiuni diverse cu interese diferite.

Toate aceste scenarii posibile arată clar că viitorul Europei depinde în mare măsură de modul în care țările continentului vor continua să colaboreze și să rămână vigilente față de tendințele autoritare și agresive ale Rusiei. Chiar dacă Rusia se va confrunta cu probleme economice și politice interne tot mai mari, nu trebuie subestimat faptul că un lider decis și interesat de expansiune poate sacrifica ani întregi de prosperitate internă doar pentru a menține influența externă și pentru a crea iluzia unei mari puteri.

Europa, care a învățat dureros prin istorie că ignorarea ambițiilor imperialiste duce la tragedii, trebuie să îmbine diplomația cu forța militară într-o politică inteligentă de descurajare. Nu este nevoie de panică, dar este nevoie de luciditate, pentru că experiența de război din Ucraina a transformat Rusia într-un adversar care, chiar slăbit, este mai pragmatic, mai adaptiv și poate mai dispus să recurgă la mijloace neconvenționale pentru a-și atinge scopurile.

Un alt element fundamental este mentalitatea generațiilor viitoare, atât din Rusia, cât și din Europa. Dacă tânăra generație europeană va fi educată în spiritul păcii, dar și al apărării libertății, iar tânăra generație rusă va începe să conteste propaganda și să caute o direcție mai democratică, atunci pe termen lung pericolul militar poate scădea considerabil. Dar dacă propaganda rusă continuă să promoveze ideea că Europa este inamicul etern, iar Europa devine indiferentă sau complăcută, conflictul latent ar putea reizbucni oricând. *Este important de înțeles că un război nu începe doar atunci când cad primele bombe, ci din momentul în care mentalitățile sunt pregătite pentru ură, teamă și confruntare. De aceea, pe lângă tancuri și rachete, contează enorm educația, cultura dialogului, rezistența spirituală și unitatea valorilor democratice.*

Din punct de vedere personal cred că Europa trebuie să își păstreze echilibrul între fermitate și diplomație. Nu trebuie să răspundă agresiunii cu agresiune oarbă, dar nici să lase iluzia că este slabă sau nehotărâtă. Rusia, chiar dacă a dobândit experiență militară în Ucraina, nu este invincibilă. De fapt, tocmai

prin acest război Rusia și-a arătat și limitele, atât tehnologice cât și morale. Dar în același timp, acest conflict a demonstrat că Rusia este dispusă să meargă extrem de departe pentru a-și atinge scopurile, chiar cu prețul sancțiunilor și izolării. Europa trebuie să facă un efort continuu de a dialoga acolo unde este posibil, dar să fie pregătită și pentru scenarii neplăcute. Forța de descurajare nu înseamnă dorință de război, ci protejarea păcii prin puterea combinată a tehnologiei militare, coeziunii politice și valorilor comune.

Amenințarea militară reprezentată de Rusia pentru Europa nu poate fi tratată în mod simplist. Ea este reală, complexă și se schimbă de la an la an în funcție de contextul economic, politic și strategic. Experiența războiului din Ucraina i-a oferit Rusiei un fel de manual practic al conflictului modern, dar i-a adus și pierderi enorme care îi micșorează capacitatea de expansiune viitoare. Viitorul va depinde de felul în care Europa va reuși să rămână solidară, să investească în siguranță, dar și în cultură, educație, adevăr și demnitate.

Pacea nu este ceva ce vine de la sine, ci este rezultatul unei vigilențe permanente și al unui ideal comun. Atâta timp cât Europa înțelege acest lucru și nu repetă greșelile trecutului, chiar dacă Rusia va continua să reprezinte un pericol, acel pericol va putea fi ținut sub control și neutralizat prin inteligență colectivă și solidaritate autentică. Pe termen lung, întrebarea dacă Rusia rămâne un pericol militar pentru Europa nu ține doar de ceea ce se întâmplă pe frontul ucrainean, ci și de felul în care lumea va evolua din punct de vedere al valorilor și al echilibrului global de putere. Dacă sistemul internațional va continua să fie bazat pe reguli, tratate, instituții și alianțe puternice, atunci influența unui stat precum Rusia, care se bazează predominant pe forță brută și intimidare, va scădea automat. Însă dacă lumea intră într-o fază de haos geopolitic, în care fiecare stat acționează după propriile interese fără a ține cont de reguli, atunci Rusia ar putea profita de această dezordine generală pentru a-și impune voința prin coerciție. De aceea, protejarea sistemului de drept internațional și a solidarității dintre democrații este o parte esențială a strategiei de securitate pentru Europa.

Un alt aspect asupra căruia merită să reflectăm este faptul că, pentru Rusia, războiul nu este doar o acțiune militară, ci și o formă de identitate națională. Propaganda rusească promovează ideea că măreția națiunii se clădește prin sacrificiu și conflict, iar victoria devine un element central al mândriei colective. În timp ce Europa vede războiul ca pe o tragedie de evitat, în Rusia există uneori o glorificare a violenței și a eroismului militar. Această diferență culturală transformă și percepția asupra securității: Europa dorește stabilitate, Rusia caută recunoaștere prin forță. Din acest motiv, chiar dacă armata rusă ar fi temporar slăbită, mentalitatea de confruntare rămâne, ceea ce menține un nivel constant de pericol la granițele Europei și alimentează o atmosferă de tensiune permanentă.

Nu putem ignora faptul că Rusia dispune de resurse naturale enorme – petrol, gaz, minerale rare – și controlul acestei bogății îi oferă un mijloc suplimentar de șantaj geopolitic. Dacă într-un viitor apropiat Europa ar intra într-o criză energetică sau economică, Rusia ar putea folosi din nou arma livrărilor de energie pentru a diviza statele europene între ele. Astfel, pericolul militar nu este niciodată complet separat de cel economic. O Europă dependentă energetic de Rusia devine automat vulnerabilă, iar acest lucru poate limita capacitatea de reacție politică și militară în caz de criză. Din acest motiv, diversificarea energetică, investițiile în energie regenerabilă și reducerea dependenței de resursele rusești fac parte din aceeași strategie de securitate națională, chiar dacă la prima vedere par domenii separate.

Nu trebuie pierdut din vedere faptul că Rusia deține un arsenal nuclear uriaș, iar doctrina ei militară permite folosirea armelor nucleare tactice în situații de criză. Chiar dacă un război nuclear ar fi distrugător pentru toată planeta, existența acestor arme schimbă modul în care se calculează riscurile. Europa trebuie să ia în considerare această realitate și să fie pregătită să răspundă nu doar la un atac convențional, ci și la amenințări nucleare sau la posibilitatea unui accident nuclear intenționat sau accidental. Adevărata maturitate politică nu înseamnă doar să ai soldați și tancuri, ci să ai planuri clare pentru cele mai grave scenarii, astfel încât populația să se simtă protejată chiar și în fața unor situații extreme. De aceea, exercițiile de apărare civilă, sistemele de alertă și diplomația nucleară sunt la fel de importante ca și strategiile militare clasice. Europa trebuie să înțeleagă că securitatea nu este doar responsabilitatea liderilor politici sau a armatelor, ci și a societății civile.

Cetățenii trebuie să fie conștienți, informați, capabili să distingă adevărul de manipulare, dispuși să apere valorile democratice chiar și în momente de criză. Doar o societate unită și rezistentă poate face față unei amenințări externe de tipul celei reprezentate de Rusia, indiferent câtă experiență de război ar acumula aceasta. Astfel, războiul din Ucraina devine nu doar o lecție militară, ci și o lecție de responsabilitate colectivă pentru întreaga Europă: dacă vrem pace, trebuie să fim pregătiți pentru orice și să nu uităm niciodată cât de rapid se

pot pierde libertățile atunci când națiunile nu sunt vigilente. Până la urmă, adevărata forță a Europei nu stă doar în armament sau alianțe, ci în capacitatea oamenilor să rămână uniți în fața fricii și să apere ceea ce au construit împreună de-a lungul generațiilor.

Uniunea Europeană a dezvoltat o politică comună de securitate și apărare pentru a răspunde provocărilor tot mai complexe din vecinătatea sa, în special amenințărilor provenite din partea Rusiei. Această politică urmărește nu doar consolidarea capacităților militare, ci și coordonarea strategică între statele membre, schimbul de informații și crearea unor mecanisme comune de reacție rapidă. Experiența conflictului din Ucraina a demonstrat că stabilitatea Europei nu poate fi garantată de un singur stat, ci doar prin acțiune colectivă și solidaritate între membri. Pe lângă capacitățile militare, politica europeană de securitate pune accent pe reziliența societăților în fața amenințărilor hibride și non-militare. Dezinformarea, atacurile cibernetice și interferențele politice externe pot destabiliza statele membre, la fel cum Rusia a încercat să influențeze situația din Ucraina. Uniunea trebuie să fie pregătită să prevină și să contracareze aceste atacuri prin instrumente comune, pentru a proteja atât democrațiile interne, cât și coeziunea continentală. Cooperarea militară între statele membre este un pilon esențial al politicii comune de securitate. Unități de reacție rapidă, exerciții militare comune și interoperabilitatea tehnologică permit UE să răspundă prompt în cazul unor atacuri directe sau indirecte. În plus, colaborarea cu NATO asigură un dublu nivel de protecție, combinând resursele europene cu garanțiile colective ale Alianței Nord-Atlantice, creând un scut solid împotriva agresiunii. Amenințarea Rusiei este constantă și complexă. Agresiunea militară directă, campaniile de dezinformare și presiunile politice asupra vecinilor arată intenția Moscovei de a influența echilibrul de securitate european.

Prin urmare, politica comună trebuie să fie proactivă, nu reactivă, bazată pe prevenție, capacitate de reacție rapidă și cooperare continuă între statele membre.

Un aspect crucial este protejarea infrastructurilor critice, precum energie, comunicații și transporturi. Atacurile asupra acestor domenii pot destabiliza societăți întregi, iar o strategie europeană comună permite prevenirea perturbărilor care ar putea afecta întreaga regiune. Planurile de continuitate și dezvoltarea infrastructurii reziliente devin astfel elemente fundamentale ale securității europene. Securitatea cibernetică și informațională reprezintă un alt pilon esențial. Experiența Ucrainei a arătat că un stat poate fi destabilizat fără un conflict armat tradițional. UE trebuie să dezvolte capacități comune de apărare cibernetică, prin cooperare între agenții naționale, sectorul privat și organisme internaționale, pentru a contracara atacurile digitale și manipularea informațională. Solidaritatea politică între statele membre întărește eficiența politicii comune. Amenințarea Rusiei nu poate fi gestionată de un stat singur, iar deciziile comune, sancțiunile coordonate și susținerea reciprocă trimit un semnal clar agresorului: Europa rămâne unită și vigilentă. Această solidaritate transformă garanțiile de securitate oferite Ucrainei în protecție indirectă pentru întreaga Europă.

Politica comună trebuie să fie flexibilă și adaptabilă la noile forme de conflict. Războaiele hibride, influențele politice și presiunile economice necesită mecanisme de reacție rapidă și coordonată. Colaborarea cu societatea civilă, sectorul privat și organizațiile internaționale crește reziliența și reduce vulnerabilitatea statelor membre. Investițiile comune în apărare și tehnologie militară permit UE să dezvolte capacități autonome și să reducă dependența de terți. Această autonomie strategică nu doar că întărește securitatea internă, dar oferă și un efect descurajator împotriva agresiunilor externe, demonstrând că Uniunea poate proteja interesele colective fără a se baza exclusiv pe alții. Politica comună de securitate a UE este esențială pentru protejarea Europei în fața amenințării ruse.

Prin consolidarea capacităților militare și hibride, reziliența societăților și solidaritatea politică, securitatea unui stat amenințat, precum Ucraina, devine o componentă a securității colective europene. Lecțiile acestui context arată că doar prin unitate, pregătire și cooperare se poate menține pacea și libertatea pe continent.

O altă perspectivă importantă este legată de modul în care celelalte mari puteri ale lumii se raportează la Rusia și la Europa. De pildă, Statele Unite rămân principalul aliat al Europei în cadrul NATO, iar sprijinul oferit Ucrainei a fost crucial până acum, atât militar, cât și economic. Dacă în viitor, din motive politice interne, atenția Statelor Unite s-ar diminua sau s-ar concentra pe alte regiuni, cum ar fi Pacificul și competiția cu China, Europa ar putea fi nevoită să-și asume și mai mult propria securitate. În acest context, Rusia ar putea profita de orice semn de ezitare americană pentru a testa determinarea europeană. Acest scenariu arată cât de interconectată este securitatea globală și cât de important este ca Europa să nu depindă exclusiv de partenerii externi, ci să-și dezvolte propria capacitate de apărare colectivă. Este posibil ca Rusia să experimenteze schimbări de regim în interiorul său, dacă nemulțumirile populației cresc atât de mult încât actuala conducere să nu mai poată controla situația. O astfel de perioadă de haos politic intern ar putea crea atât oportunități de reformă democratică, cât și riscuri enorme, pentru că atunci când un stat nuclear intră în instabilitate, există

mereu pericolul ca forțele militare să reacționeze imprevizibil. Într-un astfel de context, Europa ar fi nevoită să monitorizeze foarte atent situația și să fie pregătită pentru crize neașteptate, inclusiv fluxuri masive de refugiați, contrabandă de arme sau chiar incident militar accidental la frontieră.

Pe de altă parte, experiența armatei ucrainene poate fi și ea un factor de echilibru important. Ucraina a devenit un laborator al rezistenței moderne, folosind tehnologie occidentală, inteligență artificială și o formă de mobilizare cetățenească impresionantă. Dacă Ucraina va deveni în viitor parte integrantă a sistemului de securitate european, această experiență se poate transforma într-un avantaj strategic pentru Europa întreagă. Soldații și generalii ucraineni, antrenați în condiții extreme, pot contribui la consolidarea apărării europene. Astfel,

ceea ce Rusia spera să fie o demonstrație de forță ar putea să se transforme tocmai într-o consolidare fără precedent a apărării europene, în care populațiile din întreg continentul devin mai conștiente de necesitatea apărării libertății. Nu ar trebui ignorată nici dimensiunea morală a conflictului. Europa nu luptă doar pentru granițe sau pentru resurse, ci pentru valori: democrație, libertate, drepturile omului, suveranitatea națională. Rusia, prin retorica sa, prezintă aceste valori drept „idei decadente occidentale,, ceea ce arată cât de diferite sunt fundamentele ideologice ale celor două lumi. Războiul devine astfel și o confruntare între două tipuri de civilizație: una deschisă, bazată pe lege și drepturi, și una autoritară, bazată pe forță și frică. În acest sens, experiența Ucrainei servește ca avertisment că valorile europene nu sunt garantate, ci trebuie apărate prin voință politică și prin coeziune între state.

Pe plan psihologic, amenințarea rusă poate avea și un efect opus: poate trezi în Europa un sentiment de solidaritate și identitate comună mai puternică decât oricând. Dacă la nivel de societate apare convingerea că există un pericol real, oamenii încep să aprecieze mai mult pacea și să susțină măsuri de apărare. Această schimbare de mentalitate este deja vizibilă în multe țări în care, până recent, armata era percepută doar ca o instituție simbolică. Astăzi, tot mai mulți tineri europeni înțeleg că libertatea nu este un cadou, ci un drept care trebuie protejat, iar această conștientizare colectivă ar putea fi una dintre cele mai mari realizări ale generației actuale. Astfel, chiar dacă Rusia reprezintă o amenințare, efectul ei neintenționat ar putea fi întărirea Europei nu doar militar, ci și spiritual. Nu trebuie trecut cu vederea nici faptul că tehnologia evoluează foarte rapid, iar războaiele viitorului ar putea fi radical diferite de cele de astăzi. Dacă Rusia a acumulat experiență în Ucraina în privința artileriei și a dronelor, Europa investește masiv în arme de ultimă generație, în inteligență artificială, securitate cibernetică și apărare spațială. Dacă aceste tehnologii sunt integrate inteligent în doctrinele defensive europene, Rusia ar putea rămâne în urmă, incapabilă să țină pasul. Pentru că un stat nu este puternic doar prin numărul soldaților, ci prin capacitatea de a folosi tehnologia și informația în mod superior. Viitorul poate aparține celor care se adaptează cel mai repede la noile tipuri de conflict, iar Europa are avantajul economiei puternice și al cooperării dintre cercetători, ingineri și militari din zeci de state. Există, de asemenea, posibilitatea ca în viitor Rusia să încerce să-și reformeze armata pe baza a ceea ce a învățat în Ucraina, reducând corupția, modernizând logistica și pregătind unități mai mobile și mai bine antrenate. Dacă acest lucru se întâmplă, amenințarea militară s-ar putea chiar intensifica. De aceea, Europa trebuie să anticipeze și să nu aștepte până când Rusia își reface complet capacitățile. Tocmai pentru a preveni o asemenea evoluție, este esențial ca sancțiunile economice să rămână eficiente și ca Rusia să simtă constant costul agresiunii sale. Atunci când un stat agresor nu plătește un preț mare pentru acțiunile sale, el devine încurajat să repete comportamentul. Lecția istorică arată că războaiele apar nu când un stat este puternic, ci când adversarii lui par slabi sau indeciși.

Fiecare stat european are propriile interese și propriile probleme interne: economic, social, politic. Uneori, aceste diferențe pot duce la tensiuni și neînțelegeri între statele membre ale Uniunii Europene sau ale NATO. Rusia încearcă adesea să exploateze aceste fisuri, sprijinind anumite grupuri politice din interiorul țărilor europene sau încercând să creeze disensiuni între Vest și Est. Dacă Europa nu va reuși să-și depășească conflictele interne și să mențină un front comun, atunci Rusia ar putea folosi această dezbinare ca o armă, fără să fie nevoie să tragă un singur foc de armă. De aceea, unitatea politică a Europei devine o condiție esențială a siguranței sale militare pe termen lung. Trebuie subliniat că Rusia este o țară uriașă, cu populație numeroasă și cu o cultură militară veche. Chiar dacă astăzi suferă pierderi, are capacitatea potențială de a se reface pe termen lung, mai ales dacă conducerea găsește modalități de a motiva populația și de a elimina elementele corupte. A ignora această posibilitate ar fi o greșeală strategică. Europa trebuie să fie pregătită chiar și pentru scenariul în care Rusia își revine complet în 10-15 ani și încearcă din nou să își extindă influența. Tocmai de aceea, planificarea strategică europeană nu trebuie să fie limitată la prezent, ci să privească și pe termen mediu și lung. Aceasta înseamnă investiții constante în apărare, dar și în educație, reziliență și independență energetică.

Orice discuție despre Rusia și Europa trebuie să ia în calcul și factorul uman. Rușii și europenii sunt popoare care au trăit secole întregi pe același continent, au schimbat cultură, literatură, știință. Este posibil ca într-o zi relațiile să revină la normalitate, iar cooperarea să fie din nou posibilă, dar acest lucru depinde de renunțarea Rusiei la imperialism și acceptarea valorilor moderne ale dreptului internațional. Până atunci, vigilența rămâne esențială.

Pericolul militar al Rusiei, amplificat de experiența de război din Ucraina, nu trebuie nici exagerat, nici minimalizat. El trebuie înțeles în profunzime, analizat cu maturitate și gestionat cu fermitate și inteligență. Numai astfel Europa își poate păstra pacea durabilă, fără a-și pierde principiile fundamentale care îi definesc identitatea.

Orice analiză serioasă despre securitatea Europei în fața Rusiei trebuie să țină cont nu doar de tancuri și rachete, ci și de amenințările non-militare care, în multe cazuri, pot fi la fel de periculoase, dacă nu chiar mai insidioase.

În epoca modernă, războiul nu se mai poartă doar pe câmpul de luptă fizic, ci și pe **câmpul mental**, informațional și cultural. Rusia a demonstrat că știe să folosească propagandă, manipulare media, știri false și tehnici de dezinformare pentru a slăbi încrederea oamenilor în propriile guverne. Reziliența societății europene depinde de capacitatea cetățenilor de a recunoaște aceste tentative și de a rămâne uniți în jurul adevărului și al valorilor comune.

Una dintre cele mai periculoase forme de război modern este tocmai războiul informațional, parte esențială a ceea ce se numește război hibrid. Prin platforme sociale, conturi false sau mass-media controlată, Rusia poate injecta mesaje pe care le dorește în societățile europene. Scopul nu este doar de a convinge oamenii, ci mai ales de a crea confuzie, neîncredere, dezbinare. Dacă societatea devine divizată, dacă oamenii nu mai au încredere în instituții, atunci chiar și cea mai puternică armată devine greu de coordonat. Reziliența, în acest caz, înseamnă educație media, acces la informație corectă, jurnaliști independenți și cetățeni care gândesc critic.

Printre instrumentele preferate de Moscova se află și sprijinirea partidelor de extremă dreapta sau a mișcărilor radicale anti-europene. Aceste grupări devin adevărați „cai troieni” în interiorul democrațiilor occidentale, pentru că sub masca patriotismului ele promovează, de fapt, idei care slăbesc Uniunea Europeană și favorizează interesele Kremlinului. Unele dintre aceste partide primesc, direct sau indirect, fonduri din Est, au conexiuni cu propaganda rusă și utilizează un discurs care seamănă uimitor de mult cu mesajele anti-occidentale răspândite de media rusă. Dacă ele câștigă teren, pot bloca decizii importante în parlamentele naționale, pot destabiliza guverne și pot reduce sprijinul pentru Ucraina. Pentru a fi rezilientă, Europa nu trebuie doar să combată militar amenințările, ci și să protejeze structura sa democratică împotriva acestor infiltrații ideologice. Aceasta înseamnă, în primul rând, investiții în educație civică și o dezbatere publică sănătoasă, în care cetățenii sunt încurajați să-și exprime opiniile, dar și să demaște manipularile. De asemenea, înseamnă să existe transparență financiară totală asupra finanțării partidelor politice, pentru a preveni influențele străine. Dacă politicieni radicali sunt sponsorizați în secret de state ostile, democrația devine vulnerabilă din interior, ceea ce poate fi chiar mai periculos decât o amenințare militară clasică.

O altă fațetă a războiului hibrid este folosirea atacurilor cibernetice asupra infrastructurii critice: spitale, bănci, rețele electrice, sisteme de transport. Europa a experimentat deja astfel de atacuri, unele atribuite direct unor grupuri de hackeri ruși. Dacă într-o zi comunicațiile sunt întrerupte sau sistemele medicale paralizate prin atacuri informatice, efectul psihologic asupra populației poate fi devastator. Tocmai de aceea, reziliența cibernetică – adică pregătirea informatică, protocoalele de urgență și securizarea rețelelor digitale – a devenit o parte fundamentală a securității naționale în orice țară modernă.

Rusia profită adesea și de tensiunile sociale deja existente, cum ar fi nemulțumirea față de migrație, crize economice, frică de globalizare, pentru a alimenta neîncrederea în instituțiile europene. Campaniile de propagandă rusească amplifică aceste probleme, prezentând Uniunea Europeană ca fiind slabă, coruptă sau condusă de elite care „au uitat de oameni”. Această narațiune este preluată imediat de partidele extremiste, care se prezintă drept salvatorii națiunii și cer ruperea legăturilor cu Europa. Reziliența unei societăți înseamnă, în acest caz, capacitatea de a gestiona aceste probleme interne prin politici sociale reale, dialog cu cetățenii și politici economice care reduc inegalitățile. Dacă cetățenii au încredere în statul lor, atunci propaganda externă devine mult mai puțin eficientă. Pentru a face față războiului hibrid, Europa trebuie să aibă un sistem de reacție coordonat între țări: schimb rapid de informații, cooperare între serviciile de informații, un mecanism comun de combatere a atacurilor cibernetice. Nu este suficient ca fiecare stat să se apere separat, pentru că amenințarea este una transnațională. Rusia poate ataca infrastructura într-un stat cu reguli mai slabe,

pentru a lovi indirect restul continentului. Solidaritatea în fața acestor amenințări non-militare devine un test important al coeziunii europene. Astfel, reziliența nu este doar o sarcină națională, ci și una colectivă și supranațională.

Este important să înțelegem că extremismul de dreapta nu este periculos doar prin discurs, ci și prin potențialul de violență internă. Grupări radicale pot fi manipulabile de servicii străine, pot primi ideologic sprijin din Rusia și pot acționa pentru destabilizarea propriei țări. Dacă într-o perioadă de criză aceste grupări organizează proteste violente, dezordine sau chiar acte de sabotaj, ele creează imaginea unei Europe slabe și divizate, ceea ce îi convine Moscovei.

De aceea, siguranța Europei în următoarele decenii va depinde și de capacitatea de a combate domestic radicalizarea, discursul urii și revoltele orchestrate de grupuri extremiste care joacă rolul unor veritabili „cai troieni”.

O societate rezilientă este una care își cunoaște propriile fisuri, dar lucrează constant să le repare. În fața războiului hibrid, Europa are nevoie de o cultură a vigilenței civile, unde oamenii știu să verifice sursele înainte să creadă știri senzaționale, unde școala îi învață pe tineri despre manipulare, propagandă și gândire critică. De asemenea, statul trebuie să ofere transparență și comunicare clară, pentru ca populația să nu simtă nevoia să caute „adevărul” în site-uri obscure controlate din exterior. Dacă cetățenii simt că statul le ascunde adevărul, devin vulnerabili la teoriile conspirației, care sunt exact solul fertil pe care propaganda rusă îl folosește pentru a planta neîncrederea.

Toate aceste forme de reziliență trebuie gândite pe termen lung. Nu este ceva ce se poate construi într-un an, ci este o cultură de securitate democratică ce trebuie transmisă din generație în generație. Pandemia, crizele economice, schimbările climatice și acum războiul din Ucraina arată că Europa poate fi lovită din mai multe direcții în același timp. Dacă sistemul democratic reușește să rămână calm, să protejeze libertățile, să păstreze ordinea și să răspundă rapid, atunci nici măcar un inamic perfid precum Rusia nu va putea destabiliza cu adevărat continentul. Reziliența este, așadar, un scut invizibil care se construiește prin încredere publică, educație, justiție și curaj civic.

Adevărata forță a Europei în fața amenințărilor non-militare nu este doar tehnologia sau spionajul cibernetic, ci faptul că milioane de oameni cred în aceleași valori și sunt dispuși să le apere. Dacă acele valori rămân vii – libertatea, democrația, solidaritatea – atunci nici războiul hibrid, nici partidele extremiste, nici manipulările propagandistice nu pot învinge cu adevărat.

Europa trebuie să-și protejeze frontierele, dar și mințile și inimile cetățenilor săi. Iar acest lucru transformă reziliența într-un element de identitate europeană: nu doar să fim protejați, ci să fim conștienți, uniți și pregătiți, atât împotriva tancurilor, cât și împotriva ideilor toxice care vin din afară. Astfel, chiar dacă Rusia încearcă să acționeze ca un cal troian în societățile europene, această amenințare poate fi neutralizată prin lumină, adevăr și comunitate.

Viitorul rezilienței europene depinde nu doar de reacțiile rapide la crize, ci și de anticiparea lor prin politici proactive. Europa trebuie să învețe să detecteze semnalele timpurii ale destabilizării, fie că ele provin din propagandă străină, infiltrări politice sau atacuri cibernetice. Această anticipare presupune cercetare științifică, colectare de informații și colaborare între instituții, astfel încât deciziile să nu fie reactive, ci calculate. Într-un mediu de securitate tot mai complex, a nu fi pregătit înseamnă a fi vulnerabil la manipulări subtile care pot avea efecte majore.

O altă dimensiune esențială a rezilienței este **coeziunea socială**. Societățile divizate, cu inegalități economice sau tensiuni culturale profunde, devin teren fertil pentru influența externă. Extremismul de dreapta prosperă acolo unde cetățenii se simt abandonați sau marginalizați. Rusia sau alte state ostile exploatează aceste fisuri, promovând narațiuni care alimentează ură și neîncredere. Consolidarea coeziunii sociale, prin politici incluzive, dialog intercultural și educație civică, nu este doar un ideal moral, ci un element de securitate strategică. Războiul hibrid contemporan a arătat că limitele dintre război și pace sunt extrem de flexibile. O campanie de dezinformare poate destabiliza economia unei țări, poate reduce încrederea în guvern sau poate bloca decizii politice esențiale fără a se trage un singur foc de armă. Europa trebuie să dezvolte mecanisme juridice și instituționale care să permită răspunsul rapid la astfel de situații. Legislația, colaborarea între state membre și monitorizarea continuă a mediului informațional devin astfel instrumente de apărare la fel de importante ca armata. Extremismul politic, în special cel de extremă dreapta, reprezintă un risc strategic de interior. Grupările radicale pot fi manipulate pentru a acționa ca proxy pentru puteri externe, afectând deciziile interne și destabilizând societatea. În unele cazuri, chiar dacă liderii acestor grupuri nu urmăresc explicit interesele Kremlinului, ideologia lor se aliniază cu propaganda rusă, creând o situație în care Europa devine vulnerabilă la influență fără să fie nevoie de invazie directă. Reziliența nu se construiește doar la nivel

macro, ci și la nivel micro, prin educația individuală și colectivă. Cetățenii trebuie să dezvolte abilități de gândire critică, să recunoască manipularea și să participe activ la viața democratică. Fiecare individ instruit și conștient devine un „scut” împotriva atacurilor hibride, reducând spațiul de manevră al propagandei externe. Aceasta subliniază importanța școlilor, universităților și organizațiilor civice ca piloni ai securității non-militare. În ceea ce privește securitatea cibernetică, Europa trebuie să investească masiv în infrastructuri rezistente și în protecția datelor. Atacurile asupra rețelelor electrice, financiare sau medicale pot paraliza rapid societățile moderne, generând panică și neîncredere. Colaborarea transnațională, împărtășirea informațiilor despre atacuri și simulările constante devin esențiale. Fără aceste măsuri, războiul hibrid poate avea efecte comparabile cu invazia militară, fără ca oamenii să observe imediat cine este responsabil. Un alt element de importanță strategică este **coeziunea internațională în cadrul Uniunii Europene și a NATO**. Amenințările hibride sunt greu de combătut dacă fiecare stat acționează izolat. Schimbul de informații, standardizarea protocoalelor de securitate și dezvoltarea de strategii comune permit Europei să răspundă rapid și eficient, reducând vulnerabilitățile exploatabile de Rusia sau alte state ostile. Soliditatea alianțelor devine astfel un element de reziliență esențial. Europa trebuie să fie pregătită să contracareze și **atacurile subtile asupra economiei și a opiniei publice**. Manipularea piețelor, campaniile de dezinformare despre crize financiare sau sociale, sau chiar sprijinirea protestelor violente prin rețele ascunse reprezintă instrumente ale războiului modern. Reacția trebuie să fie coordonată, rapidă și adaptată, combinând măsuri economice, legale și comunicare strategică. Ignorarea acestor atacuri poate transforma o criză minoră într-un dezastru pe termen lung.

Reziliența Europei depinde de o înțelegere profundă a interdependențelor între societate, economie, securitate și geopolitică. Fiecare vulnerabilitate exploatată de un actor extern poate avea efecte în lanț, iar fiecare măsură de protecție bine gândită poate preveni crize majore. Europa trebuie să construiască nu doar fortificații fizice, ci și structuri invizibile de reziliență socială, educațională, economică și digitală. Numai astfel poate transforma amenințările hibride și extremismul de dreapta în obstacole depășite, păstrându-și stabilitatea și valorile fundamentale în fața presiunilor externe. Lupta poporului ucrainean împotriva agresiunii externe demonstrează că libertatea nu este un privilegiu, ci un drept care necesită apărare constantă și implicare colectivă. Solidaritatea socială, curajul individual și mobilizarea civică au permis Ucrainei să reziste în fața unui inamic superior ca forță brută, arătând că unitatea internă și voința puternică sunt fundamentale în apărarea valorilor democratice. Europa poate învăța din această experiență că libertatea se menține prin hotărâre, pregătire și coeziune, nu doar prin alianțe sau negocieri diplomatice. Rezistența în fața ocupantului nu se limitează la câmpul de luptă. În Ucraina, cetățenii au protejat infrastructura vitală, au contracarat dezinformarea și au menținut spiritul democratic chiar sub presiunea invaziei. Lecțiile acestea sunt esențiale pentru statele europene care se confruntă cu amenințări hibride sau non-militare: coeziunea socială, educația civică și participarea activă devin piloni ai rezilienței naționale. Capacitatea de a reacționa rapid și coordonat la provocări complexe este la fel de importantă ca forța militară. În cele din urmă, Europa trebuie să înțeleagă că libertatea și independența nu sunt garantate de frontiere sau armate, ci de voința colectivă a cetățenilor de a apăra valorile fundamentale împotriva oricărui tip de ocupant – militar, politic sau ideologic. Lecțiile Ucrainei arată că rezistența este un proces continuu, un angajament de afirmare a demnității și identității naționale. Prin consolidarea solidarității interne și a cooperării între state, Europa poate transforma aceste lecții în strategii durabile, care să asigure nu doar securitatea, ci și perpetuarea valorilor fundamentale de libertate și democrație pentru generațiile viitoare.

EUROPA—INDIA

Dr. Kuldeep VERMA
(India)

Priyanka DAS
(India)

Orizonturi verzi: Uniunea Europeană și India se unesc pentru un viitor cu zero emisii

Schimbările climatice au loc rapid și fără precedent; știința arată clar că, pentru a evita impactul schimbărilor climatice și a păstra o planetă locuibilă, creșterea temperaturii globale trebuie limitată la 1,5 grade Celsius peste nivelurile preindustriale. Astăzi, planeta este deja cu 1,2 grade Celsius mai caldă decât în secolul al XIX-lea. Conform Acordului de la Paris, pentru a menține încălzirea globală sub 1,5 grade Celsius, emisiile trebuiau reduse cu 45% până în 2023 și să ajungă la zero până în 2050¹.

Uniunea Europeană (UE) a stabilit un obiectiv obligatoriu din punct de vedere juridic de neutralitate climatică până în 2050 în cadrul Pactului său verde, în timp ce obiectivul Indiei este de a atinge emisiile nete zero până în 2070². În acest sens, parteneriatul UE-India apare ca o alianță strategică. Prin inițiative comune, cum ar fi Parteneriatul UE-India pentru energie curată și climă (2016) și cooperarea recentă privind hidrogenul verde și mineralele critice, parteneriatul demonstrează modul în care transferul de tehnologie, finanțarea și inovarea în politici pot servi drept model pentru dezvoltarea durabilă în Sudul Global³. Această relație bilaterală creează o poartă de acces către nivelul global, semnalând o trecere de la coordonarea bilaterală la o conducere strategică globală în domeniul climei în domeniile dezvoltării durabile și protecției climei globale.

Dialogurile strategice recente nu s-au concentrat doar pe emisii și energie, ci au subliniat și dezvoltarea durabilă, infrastructura publică digitală și rezistența la schimbările climatice pentru comunitățile vulnerabile. UE și India se îndreaptă acum către „cooperare trilaterală” - activitate comună pentru țările terțe din Sudul Global - ceea ce le sporește influența asupra dezvoltării durabile și a guvernancei climatice globale. Aceasta include investiții comune în energie curată, mobilitate verde, planificare urbană durabilă, inovare agricolă și digitalizare pentru sustenabilitate.

Sursa: <https://podcast.srr.ro/RRI2/podcast->

¹United Nations. (n.d.). Climate reports. United Nations. <https://www.un.org/en/climatechange/reports>.

²Press Information Bureau. (n.d.). India is committed to achieve the Net Zero emissions target by 2070 as announced by PM Modi, says Dr. Jitendra Singh. Government of India. <https://www.pib.gov.in/PressReleaseIframePage.aspx?PRID=1961797>.

³European External Action Service. (n.d.). The European Union and India to step up their clean energy and climate partnership. https://www.eeas.europa.eu/delegations/india/european-union-and-india-step-their-clean-energy-and-climate-partnership_und_sq.

Cooperarea lor variază de la modernizarea logisticii lanțului frigorific până la sprijinirea dezvoltării metropolitane și urbane a Indiei cu finanțare europeană pentru climă. Ambele părți sunt implicate în cadre internaționale precum Alianța Solară Internațională și modelând activ foile de parcurs pentru biodiversitatea globală post-2020 și finanțare durabilă, abordarea holistică a parteneriatului modelează modul în care implicarea multilaterală, intersectorială, poate conduce la o transformare la scară largă⁴. Prin extinderea realizărilor lor bilaterale la platforme mai ample, UE și India stabilesc un precedent pentru leadershipul în domeniul climei - eliminând decalajele, împărțind expertiză și catalizând soluții pentru un viitor cu emisii nete zero, incluziv, rezilient și sustenabil pentru toți.

Aici, zero net emisii înseamnă reducerea emisiilor de carbon pe cât posibil și absorbția și stocarea carbonului rămas prin utilizarea naturii, cum ar fi pădurile și tehnologia; în acest fel, emisiile totale devin zero. Pe măsură ce lumea caută o cale credibilă către zero net emisii, parteneriatul UE-India se remarcă ca un model dinamic pentru reducerea decalajului global Nord-Sud prin integrarea reducerilor ambițioase de emisii cu soluții practice pentru absorbția și stocarea carbonului - cum ar fi împădurirea la scară largă, sprijinirea proiectelor de eliminare bazate pe natură și progresele în tehnologiile de captare a carbonului - aprofundând în același timp cooperarea prin cercetare comună, inovare și mecanisme financiare; în cea mai recentă fază (2025-2028), această colaborare se concentrează pe hidrogen verde, energie regenerabilă, eficiența resurselor și urbanizarea inteligentă, ambele părți împărțind progrese și tehnologii în domeniul energiei eoliene offshore, parcurilor solare și stocării energiei, precum și participând la dialoguri climatice transcontinentale, stabilind rețele de energie curată între întreprinderi și consolidându-și angajamentul față de tranziții echitabile, juste și incluzive, esențiale pentru succesul global al zero net emisii⁵.

Angajament bilateral India-UE în domeniul eliminării emisiilor de carbon

A doua reuniune ministerială a Consiliului Comerț și Tehnologie (TTC) dintre UE și India a avut loc la New Delhi pe 28 februarie 2025, reflectând importanța strategică tot mai mare a planurilor bilaterale de cooperare în domeniul climei și tehnologiei. Lansat în 2022, TTC oferă un forum structurat pentru trei grupuri de lucru. În primul rând, Grupul de lucru pentru tehnologii strategice, guvernanta digitală, tehnologii digitale, guvernanta digitală și conectivitate digitală. În al doilea rând, Grupul de lucru pentru energie curată și tehnologii verzi, care se concentrează pe cercetare, inovare și investiții în tehnologii verzi, cu scopul de a promova combustibili regenerabili și cu emisii reduse de carbon, cum ar fi hidrogenul, economia circulară, gestionarea deșeurilor și combaterea poluării marine, precum și reciclarea bateriilor pentru vehiculele electrice. În al treilea rând, Grupul de lucru pentru comerț, investiții și lanțuri valorice reziliente⁶. În cadrul programului lor „Tehnologii curate și verzi”, ambele părți au solicitat o inițiativă comună de cercetare Orizont Europa în valoare de 60 de milioane de euro, care să acopere domenii precum reciclarea bateriilor vehiculelor electrice, poluarea marină cu plastic și conversia deșeurilor în hidrogen⁷. TTC organizează un „maraton de idei” privind deșeurile de plastic și inițiază discuții tehnice privind coordonarea stațiilor de încărcare a vehiculelor electrice. Dincolo de discuțiile bilaterale, diplomația strategică India-UE în domeniul climei se aprofundează. India poartă discuții bilaterale cu Danemarca, Germania, Olanda și Suedia, concentrându-se pe acțiuni climatice mai ample și obiective de sustenabilitate, în conformitate cu viziunea Indiei „Viksit Bharat 2047”⁸.

UE și-a extins eforturile comune pentru a dezvolta și extinde tehnologiile curate și industriile decarbonizate.

⁴Ministry of External Affairs. (2024, November 22). 10th meeting of the India-EU Energy Panel and 3rd phase of the Clean Energy and Climate Partnership [Press release]. Government of India. https://www.mea.gov.in/pressreleases.htm?dtl%2F38585%2F10th_Meeting_of_the_IndiaEU_Energy_Panel_and_3rd_Phase_of_the_Clean_Energy_and_Climate_Partnership.

⁵Climate Action Network Europe. (2023). EU-India clean energy and climate partnership: Progress and recommendations (Policy brief, pp. 2–23). <https://caneurope.org/content/uploads/2023/07/EU-INDIA-CLIMATE-COOPERATION-BRIEF.pdf>.

⁶European Commission. (n.d.-b). Key outcomes of the second EU-India Trade and Technology Council. Shaping Europe's Digital Future. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/key-outcomes-second-eu-india-trade-and-technology-council>.

⁷European External Action Service. (n.d.). New EU-India research calls on marine pollution and waste to hydrogen. https://www.eeas.europa.eu/delegations/india/new-eu-india-research-calls-marine-pollution-and-waste-hydrogen_en?s=167.

⁸EURAXESS. (n.d.). IDEATHON: Innovate to combat marine plastic litter. <https://euraxess.ec.europa.eu/worldwide/india/news/ideathon-innovate-combat-marine-plastic-litter>.

Ambasadorul UE, Hervé Delphin⁹, a subliniat necesitatea unei „mișcări economice inteligente” pentru India și UE în vederea implementării hidrogenului verde, a stocării în baterii și a infrastructurii regenerabile și a solicitat o cooperare mai strânsă înainte de COP30¹⁰. Acest angajament reflectă un parteneriat zero emisii pe mai multe niveluri, care solicită ca India și UE să fie actori cheie în guvernanta climatică globală.

Responsabilități și provocări comune

Parteneriatul climatic UE-India se bazează pe un echilibru delicat între provocările comune și oportunitățile emergente, subliniind de ce ambele țări văd echilibrul climatic nu doar ca pe un imperativ de mediu, ci și ca pe o chestiune de competitivitate economică și poziționare geopolitică. India urmărește o varietate de strategii de neutralitate din punct de vedere al emisiilor de carbon și de diversificare. În special, India și-a stabilit obiectivul de a atinge construcțiile net-zero până în 2070. În ultimii ani, India a sporit investițiile în energia solară și eoliană, iar în 2020, India a anunțat o schemă de stimulare legată de producție pentru a înlocui producția internă de module solare, baterii și alte echipamente de energie curată. În ciuda progreselor semnificative înregistrate în ceea ce privește capacitatea de producere a energiei regenerabile, în special energia solară, unde India a devenit a treia cea mai mare piață din lume, cărbunele continuă să furnizeze peste 70% din energia electrică a țării¹¹. În același timp, India este extrem de vulnerabilă la schimbările climatice, cu valuri de căldură extreme, musoni neregulați și inundații care amenință atât mijloacele de trai, cât și creșterea economică¹². India a înregistrat precipitații ușor peste normal până la mijlocul lunii august 2025, precipitațiile dintre 1 iunie și 10 august fiind cu aproximativ 1% peste media normală (539 mm față de 535,6 mm)¹³. Între timp, Uniunea Europeană s-a angajat să atingă neutralitatea climatică până în 2050 în cadrul Strategiei sale verzi. Cea mai mare provocare cu care se confruntă UE este de a asigura o aprovizionare cu energie la prețuri accesibile și de a reduce dependența de combustibili fosili, precum și de a reduce riscurile geopolitice din lanțul de aprovizionare cu tehnologii curate¹⁴.

Costurile ridicate de capital, riscul perceput, deficitele semnificative de finanțare și ambiguitățile de reglementare rămân obstacole majore în calea finanțării tehnologiilor verzi în India. Pe lângă abordarea sărăciei și a nevoilor de infrastructură, investițiile uriașe necesare pentru a îndeplini obiectivul Indiei de zero emisii net au agravat această problemă. Odată cu scăderea ajutorului extern, țările în curs de dezvoltare, precum India, se bazează din ce în ce mai mult pe finanțarea comercială pentru eforturile lor de transformare industrială. Deși UE strânge fonduri substanțiale prin intermediul programului Horizon Europe și Global Gateway¹⁵, transferul de tehnologie și inovarea sunt la fel de importante, India căutând un acces accesibil la calea către comercializare. Problemele cu care se confruntă India sunt că hidrogenul verde este plin de riscuri, de la prețuri volatile ale energiei regenerabile și incertitudine în materie de reglementare, până la provocări tehnice și constrângeri financiare.

Pe fondul acestor provocări, oportunitățile s-au extins. Parteneriatul UE-India pentru energie curată și climă (CECP), dialogul UE-India privind politica energetică și climatică și colaborările recente privind reciclarea bateriilor pentru vehicule electrice, producția de energie eoliană offshore și hidrogen, precum și

⁹Hervé Delphin este specializat în relațiile externe ale UE, cu experiență în ajutorul umanitar, răspunsul la crize, precum și în politica externă și de securitate a UE, cooperarea pentru dezvoltare și problemele globale internaționale. A călătorit mult în Africa și Orientul Mijlociu. Hervé Delphin a studiat Științe Politice și Istorie, precum și Studii Europene în Franța, Regatul Unit și Belgia (masterat la Institutul de Studii Politice și Masterat la Colegiul Europei, unde a ocupat și funcția de asistent academic în cadrul Departamentului de Studii Politice și Administrative Europene). În 2014 i s-a acordat titlul de „Cavaler al Legiunii de Onoare”, cel mai înalt ordin național francez.

¹⁰Anand, S. (2025, June 18). World off-track on 1.5°C target, delayed climate action poses huge risk: EU Ambassador. ETEnergyworld.com. https://energy.economictimes.indiatimes.com/news/renewable/eu-ambassador-warns-of-climate-action-delays-as-india-joins-forces-for-clean-tech/121932308?utm_source=chatgpt.com.

¹¹International Energy Agency. (2024, October 16). World energy outlook 2024. IEA. <https://www.iea.org/reports/world-energy-outlook-2024>.

¹²World Bank. (n.d.). Climate change. <https://www.worldbank.org/en/programs/south-asia-regional-integration/climate-change>

¹³India Meteorological Department. (n.d.). Home. <https://mausam.imd.gov.in/>.

¹⁴European Commission. (2025, July 3). Carbon border adjustment mechanism. Taxation and Customs Union. https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-border-adjustment-mechanism_en.

¹⁵European Commission. (2025, July 3). Carbon border adjustment mechanism. Taxation and Customs Union. https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-border-adjustment-mechanism_en.

cercetarea, dezvoltarea și transferul de tehnologie avansează¹⁶. UE este un investitor major pe piața energiei regenerabile din India. UE a încheiat parteneriate și investiții majore în tehnologia Indiei, în special în domeniul inteligenței artificiale, energiei verzi, spațiului și apărării etc. La nivel global, ambele părți văd valoarea proiecției unei poziții comune de lider în domeniul climei, a eliminării decalajului global Nord-Sud și a modelării guvernantei energetice a G20, COP30 și a Alianței Solare Internaționale¹⁷.

Calea de urmat

Parteneriatul dintre UE și India se află într-un moment crucial, în timp ce liderii globali se pregătesc pentru COP30 din Brazilia. Ceea ce a început ca o cooperare bilaterală trebuie acum să devină ceva mult mai amplu - un model pe care alte țări îl pot urma¹⁸. Adevăratul test nu este doar dacă acești doi parteneri își pot atinge propriile obiective climatice, ci dacă pot ajuta la rezolvarea puzzle-ului financiar masiv care a frânat acțiunile climatice peste tot. Vorbim despre acoperirea unui decalaj de 1,3 trilioane de dolari în finanțarea anuală a climei, iar acest lucru nu se întâmplă prin modele tradiționale de ajutor. În schimb, parteneriatul UE-India trebuie să dea dovadă de creativitate în modul în care își partajează tehnologia, finanțează proiectele și dezvoltă capacitățile în locurile care au cea mai mare nevoie - țări din Africa și Asia de Sud-Est care urmăresc dacă întreaga chestiune de zero net emisii este de fapt realizabilă fără a sacrifica dezvoltarea¹⁹.

Privind în perspectivă, succesul va depinde de transformarea bunelor intenții în rezultate concrete pe care alte națiuni le pot reproduce. Realizarea timpurie de către India a unei capacități de producție de 50% din combustibili nefosili arată ce este posibil atunci când politica se întâlnește cu acțiuni practice, în timp ce obiectivele UE pentru 2040 demonstrează un angajament serios pe termen lung²⁰. Însă adevărata măsură a acestui parteneriat nu va fi găsită în statisticile comerciale bilaterale sau în comunicatele diplomatice. Aceasta va fi reflectată în posibilitatea de a accesa fermierii din Bangladesh semințe rezistente la schimbările climatice, de a permite producătorilor din Nigeria tehnologie energetică curată și de a proteja statele insulare mici de creșterea nivelului mărilor folosind inovații dezvoltate prin colaborarea UE-India. Parteneriatul a construit fundații solide prin intermediul Consiliului pentru Comerț și Tehnologie și a programelor extinse de energie curată - acum trebuie să demonstreze că aceste modele funcționează dincolo de propriile granițe.

¹⁶European Commission. (2022). *EU-India connectivity partnership and Global Gateway [Press release]*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_25_643.

¹⁷International Solar Alliance. (n.d.). *Annual report*. ISA INT. <https://isa.int/annual-report>.

¹⁸COP30 Brazil. (n.d.). *COP30 action agenda calls for accelerating the implementation of the global stocktake*. <https://cop30.br/en/news-about-cop30/cop30-action-agenda-calls-for-accelerating-the-implementation-of-the-global-stocktake>.

¹⁹Forum on Trade, Environment & the SDGs. (n.d.). *Addressing the climate technology gap in developing countries through effective technology transfer*. TESS. <https://tessforum.org/latest/addressing-the-climate-technology-gap-in-developing-countries-through-effective-technology-transfer>.

²⁰Reuters. (2025, July 14). *India hits 50% non-fossil power milestone ahead of 2030 clean energy target*. Reuters. <https://www.reuters.com/business/energy/india-hits-50-non-fossil-power-milestone-ahead-2030-clean-energy-target-2025-07-14>.

INDIA

În marș spre indigenizare: potențialul de export al Indiei în domeniul apărării

Gargi AWASHTI (India)

Din 2014, producția de apărare și consolidarea bazei industriale au rămas puncte cheie pe agenda politicii de securitate națională a guvernului Modi. Exporturile în domeniul apărării au crescut de la 686 de milioane de rupii în 2013-2014 la 23.622 de milioane de rupii¹ în 2024-2025.

Inițiativa Atmanirbhar Bharat a fost lansată în 2020 - în timpul celui de-al doilea mandat al guvernului Modi - și a devenit un pas semnificativ pe fundalul confruntării dintre Armata Indiană și Armata Populară de Eliberare Chineză de-a lungul frontierei dintre India și China. Criza a catalizat nevoia de pregătire pentru apărare și autosuficiență în producție, oferind un nou impuls Bazei Industriale de Apărare a Indiei. Accentul pus de guvern pe producția internă și achizițiile prin surse indigene a ajutat atât companiile private, cât și unitățile din sectorul public de apărare să își extindă capacitățile și să livreze comenzile de export.

Ca parte a unor reforme mai ample în sectorul apărării, guvernul a introdus Politica de promovare a producției și exporturilor de apărare 2020, alături de Procedura de achiziții în domeniul apărării din 2020, cu scopul de a consolida ecosistemul exporturilor de apărare. Creșterea exponențială a exporturilor de apărare poate fi atribuită la patru factori cheie: indigenizarea sectorului apărării cu participarea industriei private și a cinci liste de indigenizare; corporatizarea Ordnance Factories Board și direcționarea și îndrumarea politică continuă pentru a supraveghea autosuficiența în sectorul apărării.

Sursa: <https://stiri.md/article/afaceri/ambasada-indiei-india-consolideaza-productia-in-industria-de-aparare/>

Mai competitive decât întreprinderile din sectorul public de apărare (ÎSPA)

În ceea ce privește exporturile, India și-a diversificat baza de consumatori în domeniul apărării. Printre principalele ÎSPA-uri, Bharat Electronics Limited exportă în 51 de țări. Pe lângă subsistemele și componentele convenționale, DPSU-urile din India avansează cu exportul de sisteme majore, inclusiv aeronave Dornier-228, rachete BrahMos, rachete Aakash SAM și lansatoare de rachete Pinaka.

¹Rupie indiană - Rupia indiană (semnul valutar: ₹; cod: INR) este moneda oficială a Indiei. Simbolul pentru rupia indiană este „₹”, derivat din consoana „र” (ra) din alfabetul indian Devanagari și litera latină majusculă „R” (fără linia verticală). Liniile paralele din partea de sus a simbolului (cu un spațiu între ele) fac aluzie la tricolorul indian. Prima serie de monede cu noul simbol a fost pusă în circulație pe 8 iulie 2011.

În sectorul privat, părți interesate majore, cum ar fi Kalyani Strategic Systems Limited, au exportat 100 de tunuri de artilerie în 2024 - inclusiv 18 tunuri avansate de artilerie tractată - în mai multe țări, inclusiv în țări europene. În februarie 2025, KSSL a semnat, de asemenea, o scrisoare de intenție cu SUA pentru furnizarea de tunuri de artilerie. Bharat Forge, o firmă privată de apărare indiană de top, a anunțat în Raportul său anual pe 2024 că a obținut venituri de 1.561 milioane (crore)² de rupii, 90% provenind din exporturi de apărare. În ultimul deceniu, în special de la Misiunea Atmanirbharta din 2020, sectorul privat a creat un mare potențial pentru a extinde baza de exporturi de apărare a Indiei în viitor.

O bază industrială de apărare (BIA) robustă pentru exporturile de apărare

New Delhi și-a stabilit un obiectiv ambițios de exporturi de apărare în valoare de 50.000 de milioane de rupii până în 2029. Istoricul și succesul actual al Indiei în exporturile de apărare trebuie stabilite printr-o bază industrială de apărare competitivă și organică pe termen lung.

BIA existentă ar trebui să fie rezilientă și adaptabilă pentru a face față la trei schimbări majore: mediul geopolitic, inovația tehnologică și caracterul schimbător al războiului. Este necesar un mecanism rezistent pentru procesele de drepturi de proprietate intelectuală pentru a asigura inovațiile în scopuri de scalare și export.

ÎSPA-urile solicită o foaie de parcurs clară pentru indigenizarea componentelor, capabilităților și proceselor politice. Comisia permanentă parlamentară pentru apărare 2022-2023 evidențiază o serie de provocări pentru ÎSPA-uri, inclusiv capacitatea neexploată, termenele de livrare întârziate, permisiunile întârziate sau în așteptare pentru exportul de sisteme de rachete de la producători de echipamente originale străini și autorizațiile întârziate de la părțile interesate în proiectele la cheie. Celulele de indigenizare din cadrul acestor ÎSPA-uri au nevoie de accelerare pentru a implementa procesele la fiecare unitate. În plus, este necesar un mecanism rezistent pentru procesele de Drepturi de Proprietate Intelectuală pentru a asigura inovațiile în scopuri de scalare și export.

În concluzie, atât companiile de apărare din sectorul privat, cât și ÎSPA-urile trebuie să își mențină avântul și să evolueze în ciuda limitărilor structurale și organizaționale. Deși ÎSPA-urile au un avantaj față de sectorul privat în producția internă de apărare, acestea sunt în urma exporturilor de apărare față de sectorul privat. Diferențele de performanță și tendințe la export ilustrează de ce sectorul privat depășește DPSU-urile în atingerea obiectivelor ambițioase ale Indiei în materie de export în domeniul apărării.

Creșterea producției de apărare a Indiei

India a atins cea mai mare creștere înregistrată vreodată în producția internă de apărare, în termeni de valoare, în timpul anului financiar 2023-2024, impulsionată de implementarea cu succes a politicilor și inițiativelor guvernamentale conduse de prim-ministrul Shri Narendra Modi, concentrându-se pe atingerea obiectivului Atmanirbhar Bharat³

Conform datelor de la toate întreprinderile din sectorul public de apărare (ÎSPA), alte unități din sectorul public care produc articole de apărare și companii private, valoarea producției de apărare a crescut la un nivel record de ₹1,27,265 milioane, reprezentând o creștere impresionantă de aproximativ 174% față de ₹46,429 milioane în 2014-2015.

²Crore (prescurtat cr) reprezintă cantitatea de zece milioane (10⁷) și este egală cu 100 lakh în sistemul de numerotare indian. În multe contexte internaționale, cantitatea zecimală este formatată ca 10.000.000, dar atunci când este utilizată în contextul sistemului de numerotare indian, cantitatea este de obicei formatată ca 1.00.00.000. Crore este utilizat pe scară largă atât în contexte oficiale, cât și în alte contexte în Bangladesh, Bhutan, India, Myanmar, Nepal și Pakistan. Sumele mari de bani din India, Bangladesh, Nepal și Pakistan sunt adesea scrise în termeni de crore. De exemplu, 150.000.000 (o sută cincizeci de milioane) de rupii este scris ca „cincisprezece crore de rupii,, („ ₹ 15 crore,,). În forma prescurtată, utilizarea de genul „ ₹ 15 cr,, este comună.

³Atmanirbhar Bharat (trad. „India Autosuficientă,,) este o expresie asociată cu prim-ministrul Narendra Modi și administrația sa, condusă de Partidul Bharatiya Janata, pentru a promova autosuficiența economică și dezvoltarea națională în timpul pandemiei. Termenul servește ca un concept general care cuprinde viziunea guvernului ca India să devină mai eficientă, competitivă și rezistentă, extinzându-și în același timp rolul în economia globală prin transformarea Indiei într-un „centru global al lanțului de aprovizionare,,. Deși Modi a făcut referire la termenul englezesc „self-reliance,, încă din 2014, în discuțiile privind securitatea națională, reducerea sărăciei și inițiativa Digital India, expresia hindi Atmanirbhar Bharat Abhiyan (Misiunea Indiei Autosuficiență) a câștigat importanță în timpul anunțării pachetului de stimulare economică a Indiei ca răspuns la pandemia de COVID-19, în 2020.

Din punct de vedere istoric, India s-a bazat în mare măsură pe alte țări străine pentru nevoile sale de apărare, aproximativ 65%-70% din echipamentele de apărare fiind importate. Cu toate acestea, acest peisaj s-a schimbat dramatic, aproximativ 65% din echipamentele de apărare fiind fabricate acum în India. Această transformare reflectă angajamentul țării față de autosuficiența în acest sector critic și subliniază puterea bazei sale industriale de apărare, care cuprinde 16 unități din sectorul public de apărare (DPSU), peste 430 de companii autorizate și aproximativ 16.000 de microîntreprinderi, întreprinderi mici și mijlocii (IMM-uri). În special, 21% din această producție provine din sectorul privat, consolidând parcursul Indiei către autosuficiență.

Ca parte a inițiativei „Make in India”, au fost dezvoltate platforme majore de apărare, cum ar fi sistemul de tunuri de artilerie Dhanush, sistemul avansat de tunuri de artilerie tractate (ATAGS), tancul principal de luptă (MBT) Arjun, avioanele de luptă ușoare (LCA) Tejas, submarine, fregate, corvete și recent pusă în funcțiune INS Vikrant, reflectând capacitățile în creștere ale sectorului de apărare al Indiei.

În consecință, producția anuală de apărare nu numai că a depășit 1,27 milioane ₹, dar este, de asemenea, pe cale să atingă o țintă de 1,75 milioane ₹ în anul fiscal curent. Cu aspirațiile de a atinge 3 lakh milioane de ₹ în producția de apărare până în 2029, India își consolidează poziția de centru global de producție pentru apărare.

Creșterea exporturilor de apărare ale Indiei

Exporturile de apărare ale Indiei au atins un nivel record, crescând de la 686 milioane ₹, în anul fiscal 2013-2014, la 21.083 milioane ₹, în anul fiscal 2023-2024, reflectând o creștere remarcabilă de peste 30 de ori a valorii exporturilor în ultimul deceniu. Această realizare este determinată de reforme politice eficiente, inițiative și îmbunătățiri ale facilităților de a face afaceri implementate de guvern, toate menite să atingă autosuficiența în apărare. În special, exporturile de apărare au înregistrat, de asemenea, o creștere substanțială de 32,5% față de anul fiscal precedent, de la 15.920 milioane ₹.

Portofoliul de exporturi al Indiei se mândrește cu o gamă diversă de echipamente avansate de apărare, inclusiv veste antiglonț și căști, aeronave Dornier (Do-228), elicoptere Chetak, nave interceptoare rapide și torpile ușoare. Un punct culminant demn de remarcat este includerea bocancilor „Made in Bihar” în echipamentul armatei ruse, marcând o piatră de hotar semnificativă pentru produsele indiene pe piața globală de apărare și demonstrând standardele înalte de fabricație ale țării.

În prezent, India exportă către peste 100 de națiuni, primele trei destinații pentru exporturile de apărare în 2023-2024 fiind SUA, Franța și Armenia. Potrivit lui Raksha Mantri Shri Rajnath Singh⁴, obiectivul este de a crește în continuare exporturile de apărare la 50.000 de milioane de ₹ până în 2029. Această amprentă internațională în expansiune subliniază angajamentul Indiei de a deveni un partener de apărare fiabil la nivel global, consolidându-și în același timp creșterea economică prin creșterea producției și a exporturilor de apărare.

Inițiative guvernamentale cheie

În ultimii ani, guvernul indian a implementat o serie de inițiative transformatoare menite să consolideze capacitățile de producție de apărare ale țării și să obțină autosuficiența. Aceste măsuri sunt concepute pentru a atrage investiții, a îmbunătăți producția internă și a eficientiza procesele de achiziții. De la liberalizarea limitelor investițiilor străine directe până la prioritizarea producției autohtone, aceste inițiative reflectă un angajament ferm de a consolida baza industrială de apărare a Indiei. Următoarele puncte prezintă inițiativele guvernamentale cheie care au fost esențiale în stimularea creșterii și inovării în sectorul apărării.

⁴Rajnath Singh (născut pe 10 iulie 1951) este un politician și lector indian care ocupă funcția de al 29-lea ministru al Apărării al Uniunii, din 2019, și de lider adjunct al Camerei, Lok Sabha, din 2014. Anterior, a ocupat funcția de al 25-lea ministru al Afacerilor Interne al Uniunii în primul minister Modi, din 2014 până în 2019, fiind prima persoană născută după independența Indiei care a deținut această funcție. A fost președintele Partidului Bharatiya Janata din 2005 până în 2009 și din 2013 până în 2014. Singh este un lider veteran al BJP care și-a început cariera ca swayamsevak al Rashtriya Swayamsevak Sangh. Singh a fost anterior ministru șef al statului Uttar Pradesh, între 2000 și 2002, ministru al cabinetului pentru transport rutier și autostrăzi în guvernul Vajpayee, între 1999 și 2000, și ministru al agriculturii, între 2003 și 2004. A fost președintele Bharatiya Janata Yuva Morcha, între 1988 și 1990. A fost de două ori membru al Adunării Legislative din Uttar Pradesh din circumscripția electorală Haidargarh și a deținut funcția de ministru șef al statului Uttar Pradesh. A fost membru al Lok Sabha din Lucknow, din 2014, și din Ghaziabad, între 2009 și 2014. De asemenea, a fost membru al Rajya Sabha, între 2002 și 2008 și între 1994 și 2001.

Politica liberalizată a investițiilor străine directe:

Limita investițiilor străine directe în sectorul apărării a fost majorată în 2020 la 74% prin intermediul căii automate pentru companiile care solicită noi licențe industriale de apărare și până la 100% prin intermediul căii guvernamentale pentru cele care ar putea avea acces la tehnologie modernă. La 9 februarie 2024, companiile care operează în sectorul apărării au raportat ISD în valoare de 5.077 milioane de ₹.

Alocare bugetară: Alocarea pentru Ministerul Apărării pentru anul financiar 2024-2025 este de ₹ 6,21,940.85 milioane, ca parte a „Cererii de granturi” prezentată în Parlament în timpul sesiunii bugetare în curs.

Prioritate pentru achizițiile interne: Accentul se pune pe achiziționarea de articole de capital din surse interne în cadrul Procedurii de achiziții în domeniul apărării 2020.

Liste de indigenizare pozitivă: Notificarea a cinci „Liste de indigenizare pozitivă” în total 509 tipuri de servicii și cinci liste cu 5.012 articole de la întreprinderile din sectorul public de apărare, cu un embargo asupra importurilor dincolo de termenele specificate.

Proces simplificat de licențiere: Optimizarea procesului de licențiere industrială cu o perioadă de valabilitate mai lungă.

Lansarea schemei iDEX: Schema Inovații pentru Excelență în Apărare a fost lansată pentru a implica startup-urile și micro-întreprinderile, întreprinderile mici și mijlocii în inovarea în domeniul apărării.

Preferință în achiziții publice: Implementarea Ordinului privind achizițiile publice (Preferință pentru fabricarea în India) din 2017 pentru a sprijini producătorii autohtoni.

Portalul de indigenizare: Lansarea portalului Inițiative de autosuficiență prin acțiune comună pentru a facilita indigenizarea de către industria indiană, inclusiv IMM-urile.

Coridoare industriale de apărare: Înființarea a două coridoare industriale de apărare, câte unul în Uttar Pradesh și Tamil Nadu, pentru a promova producția de apărare.

Deschiderea cercetării și dezvoltării în domeniul apărării: Cercetarea și dezvoltarea în domeniul apărării a fost deschisă industriei și startup-urilor pentru a încuraja inovația și colaborarea.

Alocare pentru achiziții interne: Din alocarea totală de ₹1,40,691.24 milioane în cadrul segmentului Achiziții de capital (modernizare), ₹1,05,518.43 milioane (75%) au fost alocate pentru achiziții interne în estimările bugetare pentru 2024-25.

Călătoria Indiei către Atmanirbharta în domeniul apărării reflectă o trecere transformatoare de la dependența de importuri la transformarea într-un centru de producție autosuficient. Realizările record în producția internă și exporturi subliniază angajamentul guvernului de a consolida securitatea națională și de a stimula creșterea economică prin inițiative robuste de apărare. Cu politici strategice implementate, un accent tot mai mare pe indigenizare și o bază industrială de apărare vibrantă, India este pregătită nu numai să își satisfacă propriile nevoi de securitate, ci și să devină un jucător cheie pe piața globală a armelor. Obiectivele ambițioase stabilite pentru producția și exporturile viitoare semnifică o hotărâre fermă de a consolida poziția țării ca partener de apărare fiabil la nivel mondial. Pe măsură ce India continuă să inoveze și să colaboreze în mai multe sectoare, este pe cale să-și consolideze statutul de forță formidabilă în producția globală de apărare.

BALCANII DE VEST

Imperativul strategic al integrării Balcanilor de Vest în Uniunea Europeană

Eduard VASILJ (Croatia)

Curtea geopolitică a Europei

Balkanii de Vest, care cuprind Albania, Bosnia și Herțegovina (BiH), Kosovo, Muntenegru, Macedonia de Nord și Serbia, găzduiesc aproximativ 18 milioane de oameni. Din punct de vedere geografic, se află la o răscruce istorică între Europa, Asia și Orientul Mijlociu. Timp de secole, această regiune a fost scena unor imperii, rute comerciale și conflicte în schimbare. Astăzi, servește drept zonă tampon strategică vitală de-a lungul flancului sud-estic al UE. Munții, râurile, porturile și rețelele sale rutiere formează coridoare naturale și puncte de blocare, legând Europa Centrală de Marea Egee, Marea Neagră și Marea Mediterană de Est. Integrarea Balcanilor de Vest nu este pur și simplu un act de bunăvoință sau expansiune economică; este o chestiune de asigurare a vecinătății imediate a Europei. Fiecare întârziere creează un vid pe care puterile externe se grăbesc să-l umple, modelând alianțe politice și proiecte de infrastructură în moduri care s-ar putea să nu se alinieze cu securitatea sau interesele economice ale UE.

Sursa: <https://europeanwesternbalkans.com/2024/12/30/eu-and-the-western-balkans-in-2025-five-things-to-watch-in->

O competiție geopolitică: UE vs. Rusia, China și Turcia

Procesul lent și birocratic de extindere al UE a permis puterilor rivale să se consolideze. Rusia menține legături politice, culturale și religioase puternice cu anumite părți ale regiunii, în special cu Serbia și Republica Srpska (RS) din Bosnia și Herțegovina. Aceasta folosește dependența energetică, dezinformarea și sprijinul politic pentru separatiști pentru a obstrucționa integrarea euro-atlantică. China a făcut progrese profunde prin intermediul Inițiativei „Belt and Road”, finanțând proiecte de infrastructură, energie și transporturi, adesea în condiții opace care creează dependențe pe termen lung de datorii. În plus, China deține un avantaj semnificativ în asigurarea resurselor naturale. Turcia își valorifică moștenirea otomană, combinând diplomația culturală cu investițiile în construcții, finanțe și mass-media pentru a-și consolida influența în rândul comunităților musulmane.

Acești actori nu sunt doar prezenți; ei caută în mod activ să remodeleze modelele de guvernare, tiparele comerciale și alinierile de securitate în moduri care contestă influența UE.

Rusia controlează sectorul energetic al Serbiei prin intermediul companiei NIS (Naftna Industrija Srbije). În Bosnia și Herțegovina, singurele două rafinării aparțin corporației ruse Zarubezhneft. În 2022, China a investit aproximativ 1,4 miliarde EUR în Serbia - aproximativ echivalentul volumului total de investiții al tuturor celor 27 de state membre ale UE la un loc. În prima jumătate a anului 2024, a devenit cel mai mare investitor străin cu 697,9 milioane EUR și, în plus, a semnat un memorandum de înțelegere pentru încă 2 miliarde EUR care vor fi investiți în energie regenerabilă. Turcia controlează terminalul de containere și mărfuri generale din Portul Bar (Muntegru) prin intermediul companiei Global Ports Holding Plc.

În Bosnia și Herțegovina, Turkish Airlines deține o participație de 49% la BiH Airlines, iar Ziraat Bank este un jucător financiar important în țară. Turcia a finanțat 100 de milioane de euro pentru secțiuni ale autostrăzii Sarajevo-Belgrad – un simbol geopolitic al conectivității. În cursul intensificării diplomației culturale, Agenția Turcă de Cooperare și Coordonare (TIKA) a investit singură peste 30 de milioane de euro în restaurarea siturilor istorice și a moscheilor între 2017 și 2023. Turcia își extinde, de asemenea, prezența strategică în Albania prin sectorul construcțiilor; compania de locuințe TOKI a construit mii de unități rezidențiale rezistente la cutremur. Moscheea Et'hem Bey din Tirana a fost renovată sub supraveghere turcă.

Slăbiciunea structurală a Europei

UE intră în această competiție cu un dezavantaj:

Este în primul rând o comunitate bazată pe valori, care promovează democrația, statul de drept și drepturile omului – un punct forte în legitimitate, dar o slăbiciune în manevrarea geopolitică rapidă. Nu este un actor geopolitic unificat; nu există o politică externă economică unică, lăsând loc pentru acorduri bilaterale cu puteri externe, iar UE nu are o armată permanentă, bazându-se în schimb pe NATO (o garanție de securitate din ce în ce mai incertă, având în vedere dinamica politică transatlantică).

Luarea deciziilor prin consens permite statelor membre individuale să blocheze sau să amâne extinderea, subminând credibilitatea UE. Acest lucru face ca UE să fie mai lentă și mai puțin decisivă decât rivalii săi.

În schimb, Rusia, China și Turcia pot implementa instrumente economice, politice și de securitate mult mai rapid, adesea fără constrângerile consensului democratic.

Importanța economică a Balcanilor de Vest

În ciuda unui PIB actual modest în comparație cu nucleul UE, Balcanii de Vest dețin atuuri economice și strategice notabile:

Serbia este o putere agricolă regională, exportând grâu, porumb, fructe și vin în valoare de peste 5 miliarde EUR anual. De asemenea, are zăcămintele potențiale de litium în Valea Jadar, zăcămintele semnificative de cupru și vaste rezerve de cărbune, inclusiv aproximativ 5,5 miliarde de tone de lignit, similar cu Kosovo. Bosnia și Herțegovina deține resurse bogate de bauxită și minereu de fier, în timp ce Macedonia de Nord produce crom și nichel. Albania își produce aproape toată energia electrică din hidroenergie și deține cel mai mare câmp petrolier terestru din Europa, la Patos-Marinëz. În ceea ce privește infrastructura și logistica, porturile din Muntegru și Coasta Adriatică a Albaniei oferă acces maritim și rute de tranzit esențiale. Portul Bar din Muntegru este o poartă de acces cheie în Marea Adriatică, iar porturile Albaniei, cum ar fi Durrës și Vlorë, oferă puncte de acces esențiale pentru comerț și logistica NATO.

Aceste resurse, dacă sunt integrate în cadrul UE, ar putea stimula reziliența europeană în agricultură, energie, materii prime și logistică.

Capacitatea militară și riscurile de securitate

Balcanii de Vest nu au structuri militare unificate; doar Albania, Muntegru și Macedonia de Nord sunt membre NATO. Serbia menține o forță armată relativ capabilă, dar nu este aliniată militar nici cu NATO, nici cu UE. Cu toate acestea, integrarea nu poate continua orbește. Serbia sub președintele Vučić continuă să destabilizeze regiunea prin alimentarea tensiunilor din Kosovo, susținerea retoricii secesioniste în Bosnia și Herțegovina și influențarea politicii din Muntegru. Legăturile strânse ale lui Vučić cu Moscova și Beijing cresc riscul ca informații sensibile ale UE sau NATO să fie partajate cu aceste puteri. Muntegru se confruntă cu riscuri semnificative de infiltrare din partea actorilor politici pro-sârbi și pro-ruși, care ar putea compromite informațiile NATO. Amenințări similare pot apărea și din partea actorilor chinezi. Războiul hibrid rusesc (de

la atacuri cibernetice, la dezinformare) a vizat deja Muntenegru și Bosnia și Herțegovina pentru a le slăbi traiectoria euro-atlantică.

Fără a aborda aceste vulnerabilități, extinderea ar putea importa instabilitate în UE, în loc să o neutralizeze.

Importanța geostrategică

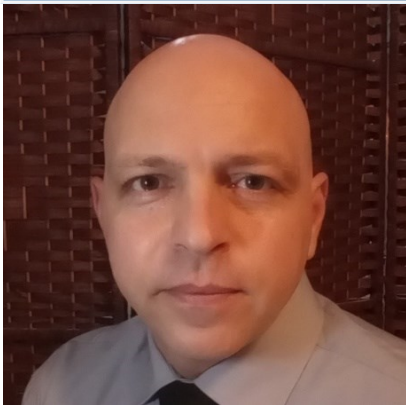
Balcarii de Vest sunt mai mult decât o simplă curte a Europei; este o poartă și un scut. Regiunea leagă Europa Centrală de Mediterana de Est, Orientul Mijlociu și Asia. Rutele sale de tranzit, porturile, conductele energetice și infrastructura digitală sunt esențiale pentru comerț, securitate energetică și mobilitatea militară. Controlul acestor rute determină capacitatea Europei de a răspunde la crize, de a securiza liniile de aprovizionare și de a menține influența în vecinătatea sa sudică.

Concluzie Integrare condiționată, strategică și urgentă

Balcarii de Vest oferă potențial demografic, materii prime critice, terenuri fertile și o poziție geografică pivot. Integrarea regiunii ar închide una dintre cele mai semnificative lacune de securitate ale Europei, ar diminua raza de acțiune a puterilor rivale și ar alinia flancul sud-estic al UE sub un cadru unificat. Integrarea sa ar închide o vulnerabilitate în arhitectura de securitate a Europei, ar reduce influența Rusiei, Chinei și Turciei și ar consolida rolul UE în vecinătatea sa.

Cu toate acestea, integrarea trebuie să fie condiționată. Reformele statului de drept, măsurile anticorupție și alinierea la politica externă și de securitate a UE sunt condiții prealabile. Răbdarea strategică este esențială - dar este și urgentă. În Balcani, vidurile geopolitice nu sunt niciodată goale pentru mult timp. Acestea sunt umplute rapid de puteri cu interese care pot contraveni stabilității și valorilor europene.

În acest context, ezitarea nu înseamnă neutralitate – este o cedare treptată a influenței în favoarea celor care încearcă să remodeleze granițele și ordinea politică a Europei.

SECURITATE ȘI REZILIENȚĂ - SECURITATE CIBERNETICĂ

Înțelegerea Securității Naționale Partea a VIII-a: Componenta Securității Cibernetice

Drd. Georgios KOUKAKIS (Grecia)

Securitatea cibernetică este importantă deoarece majoritatea organizațiilor din Regatul Unit se bazează pe tehnologia digitală pentru a funcționa. Aceasta asigură continuarea funcționării infrastructurii naționale critice a Regatului Unit în lumea noastră din ce în ce mai conectată și faptul că guvernele pot furniza servicii esențiale. [...] Prin urmare, securitatea cibernetică ar trebui să fie o parte cheie a rezilienței operaționale a fiecărei organizații. [...] Securitatea cibernetică poate împiedica accesul infractorilor la conturile și serviciile noastre și ne ajută să navigăm prin viața noastră online în siguranță și cu încredere.

Centrul Național de Securitate Cibernetică (Regatul Unit)

Rezumat

Acest articol este a opta parte a unei serii de articole care își propune să prezinte diversele componente ale securității naționale, o dimensiune a securității aflată recent în centrul atenției din cauza numeroaselor crize apărute și a multitudinii de amenințări care predomină în mediul de securitate contemporan. Se concentrează pe securitatea cibernetică, o componentă a securității naționale care este interconectată cu un număr semnificativ de domenii de politică, afectând astfel buna funcționare a unui stat și bunăstarea cetățenilor săi. Scopul său este de a explica conținutul acestei componente, de a prezenta interconectarea sa cu alte componente ale securității naționale, de a analiza impactul său asupra diverselor domenii de politică și, în final, de a evidenția importanța sa pentru pace și stabilitate. Principala concluzie a articolului este că securitatea cibernetică este o componentă importantă a securității naționale și nu trebuie trecută cu vederea.

Introducere

Mediul de securitate contemporan a fost caracterizat ca un mediu de *policrizele* (crize multiple) și *permacrizele* (crize permanente)¹, datorită numeroaselor crize de lungă durată și de diferite tipuri (militare, economice, energetice, alimentare, de sănătate etc.) care au avut loc. În acest context, securitatea națională este de o importanță vitală pentru fiecare stat, deoarece contribuie în mare măsură la promovarea intereselor sale naționale și la bunăstarea cetățenilor săi, securitatea și dezvoltarea fiind interconectate². Una dintre componentele securității naționale este securitatea cibernetică, a cărei importanță a fost evidențiată în ultimele decenii, deoarece afectează diverse domenii ale politicii.

¹Koukakis, G. (2023). *Permacrises and Polycrises: Outlining the Contemporary Security Environment through References to Strategic Documents of Regional and International Actors*. HAPSc Policy Briefs Series, Vol 4 (2). 55-64. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.36661>.

²Stern, M., & Öjendal, J. (2010). *Mapping the Security–Development Nexus: Conflict, Complexity, Cacophony, Convergence? Security Dialogue*, 41(1), 5–29. <http://www.jstor.org/stable/26301183>.

Articolul prezintă conținutul securității cibernetice, o componentă semnificativă a securității naționale. Importanța sa constă în faptul că, combaterea amenințărilor cibernetice este foarte importantă pentru fiecare stat, *deoarece asigură buna funcționare a acestora* și bunăstarea cetățenilor săi. Mai mult, numărul mare de atacuri cibernetice recente a determinat statele să își reevalueze politica privind securitatea cibernetică pentru a-și spori reziliența cibernetică și securitatea națională în general. Astfel, articolul completează literatura existentă, oferind informații suplimentare care pot ajuta cetățenii să înțeleagă necesitatea îmbunătățirii securității cibernetice și factorii de decizie să planifice politicile respective într-un mod mai eficient.

Scopul său este de a explica conținutul securității cibernetice, de a prezenta interconectarea acesteia cu alte componente ale securității naționale și domenii de politică și de a evidenția importanța sa pentru pace și stabilitate. Concluzia principală este că securitatea cibernetică este o componentă importantă a securității naționale și nu trebuie trecută cu vederea, deoarece aceasta va avea consecințe majore asupra unui număr mare de domenii de politică. În ceea ce privește structura articolului, acesta clarifică inițial conceptul de securitate și definește securitatea cibernetică în contextul securității naționale. După aceea, prezintă principalele scheme internaționale de colaborare și incidentele recente privind securitatea cibernetică, apoi trece la o scurtă analiză a interconectării dintre securitatea cibernetică și alte domenii ale politicii și încheie prin referire la provocările și oportunitățile viitoare în ceea ce privește securitatea cibernetică.

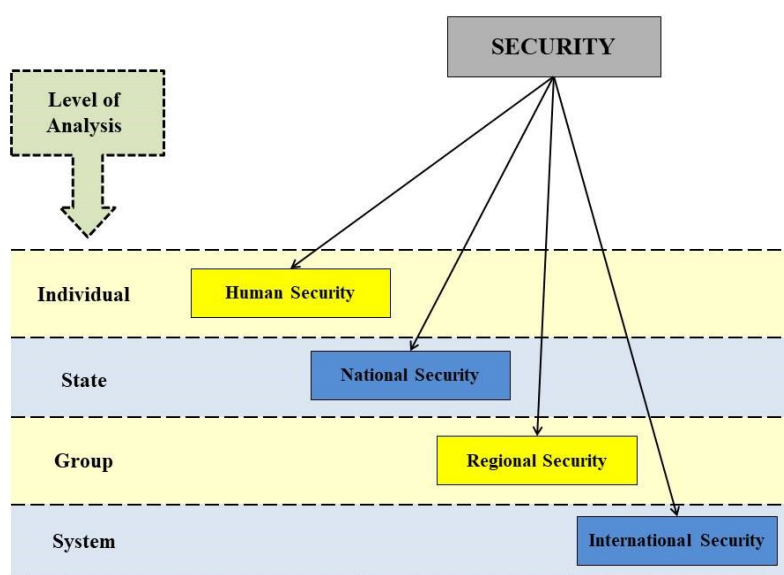

Fig. 1: Cele 4 tipuri de securitate
Sursa: Creat de Georgios Koukakis

Conceptul de securitate

Termenul „securitate” provine din cuvântul latin „securitas/securus”, al cărui prim compus este cuvântul „sine” care înseamnă „fără”, iar al doilea compus este cuvântul „cura” care înseamnă „frică, îngrijorare, anxietate” etc³. Astfel, securitatea este starea în care frica, îngrijorarea și anxietatea sunt absente, datorită acțiunilor necesare întreprinse de un actor (indivd, grup, stat, organizație etc.) pentru a fi protejat împotriva amenințărilor și/sau riscurilor. Prin urmare, securitatea poate fi clasificată în funcție de nivelul de analiză în patru tipuri: Securitate umană la nivel individual, Securitate națională la nivel de stat, Securitate regională la nivel de grup și Securitate internațională la nivel de sistem (**Fig. 1**).

³Neocleous, M. (2000). *Against security*. *Radical Philosophy*, 100, 7-15. <https://www.radicalphilosophy.com/article/against-security>

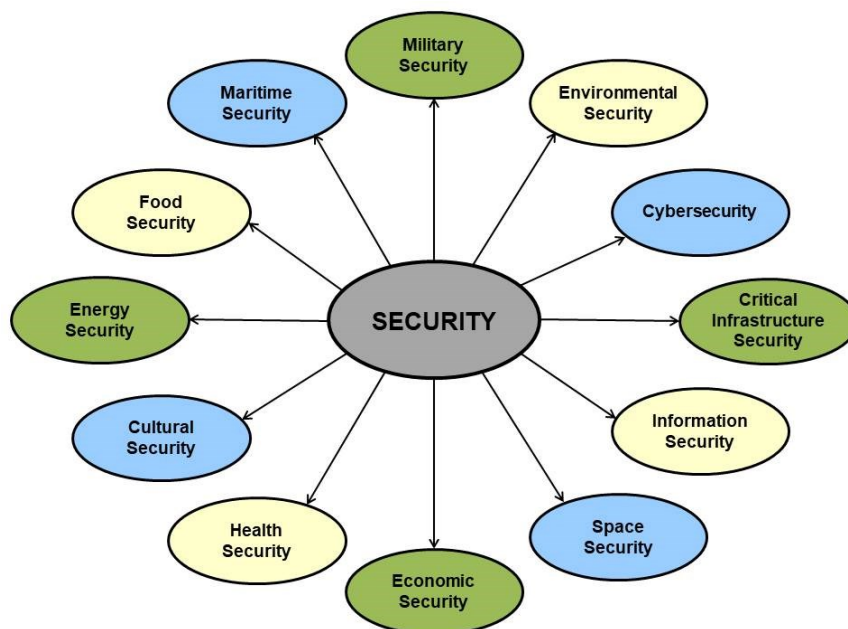

Fig. 2: Dimensiuni indicative/componente ale securității
Sursa: Creat de Georgios Koukakis

Inițial, securitatea a fost legată în principal de securitatea națională (protecția statului), concept introdus de Statele Unite ale Americii (SUA) prin *Legea Securității Naționale*, semnată în 1947⁴. Această nouă paradigmă s-a concentrat pe structura internă a fiecărui stat, reflectând interacțiunea acestuia cu mediul de securitate, o relație bazată pe percepția statului asupra insecurității⁵. Ulterior, Organizația Națiunilor Unite (ONU) a legat *securitatea oamenilor* și de eradicarea sărăciei și a subdezvoltării⁶, introducând conceptul de securitate umană prin *Raportul privind Dezvoltarea Umană, publicat în 1994*⁷. În ceea ce privește securitatea regională, deși aceasta (etimologic) cuprinde securitatea națională a statelor dintr-o anumită regiune, ea exprimă și relațiile puternice dezvoltate între ele datorită sistemelor culturale, politice și juridice similare⁸. Prin urmare, le permite să acționeze colectiv împotriva amenințărilor comune și să coopereze în mai multe domenii pentru a facilita dezvoltarea – securitatea și dezvoltarea fiind doi termeni strâns legați⁹ – ceea ce a dus la înființarea mai multor organizații regionale, cum ar fi UE¹⁰.

În cele din urmă, securitatea internațională este strâns legată de globalizare¹¹, abordând în principal amenințările globale prin intermediul organizațiilor internaționale precum Națiunile Unite¹². Mai mult, securitatea – indiferent de nivelul instituțional la care este examinată – cuprinde mai multe *dimensiuni/componente*, în funcție de domeniul de politici specifice pus în pericol și/sau de originea amenințărilor/riscurilor (**Fig. 2**).

⁴Department of State. (n.d.). National Security Act of 1947 [Official Document]. [https://history.state.gov/milestones/1945-1952/national-security-act#:~:text=The%20National%20Security%20Act%20of,National%20Security%20Council%20\(NSC](https://history.state.gov/milestones/1945-1952/national-security-act#:~:text=The%20National%20Security%20Act%20of,National%20Security%20Council%20(NSC)

⁵Buzan, B. (1983). *People, States, and Fear: The National Security Problem in International Relations*. Wheatsheaf Books, 69.

⁶Buzan, B. & Hansen, L. (2009). *People, States, and Fear: The National Security Problem in International Relations*. Cambridge University Press, 203.

⁷United Nations Development Programme. (1994). *Human Development Report 1994*. <https://hdr.undp.org/system/files/documents/hdr1994encompletenostatpdf.pdf>.

⁸Graham, K. & Felicio, T. (2005). *Regional Security and Global Governance: A Proposal for a 'Regional-Global Security Mechanism' in Light of the UN High-Level Panel's Report*, Egmont Paper, 4. <http://aei.pitt.edu/8985/>.

⁹Krause, K. & Jütersonke, O. (2005). *Peace, Security and Development*, *Security Dialogue*, 36(4), 447-462. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0967010605060449>.

¹⁰Bailes, A. & Cottey, A. (2006). *Regional security cooperation in the early 21st century*, in Bailes, A. (ed.) *SIPRI Yearbook 2006: Armaments, Disarmament and International Security*. Oxford University Press, 195–223.

¹¹Cha, V. (2000). *Globalization and the Study of International Security*, *Journal of Peace Research*, 37(3), 391-403. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0022343300037003007>.

¹²United Nations. (2023). *Determined: Report of the Secretary-General on the Work of the Organization* [Official Document]. https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/sg_annual_report_2023_en_0.pdf.

Acestea includ, dar nu se limitează la, următoarele componente: securitatea militară, securitatea economică, securitatea energetică, securitatea infrastructurii critice, securitatea mediului, securitatea alimentară, securitatea sănătății, securitatea maritimă, securitatea spațială, securitatea cibernetică, securitatea culturală, securitatea apei, securitatea demografică și securitatea informațiilor.

Conținutul securității cibernetice

Având în vedere definiția menționată anterior a securității, se înțelege că securitatea cibernetică – ca o componentă a securității naționale – este protejarea *infrastructurii, cetățenilor, datelor și funcționării* generale a unui stat împotriva oricărei amenințări/riscuri legate de spațiul cibernetic. Mai precis, Uniunea Europeană definește securitatea cibernetică ca fiind „[...] *practica de protejare a computerelor, serverelor, rețelelor, datelor și sistemelor împotriva atacurilor rău intenționate, a accesului neautorizat și a daunelor*”¹³, în timp ce Centrul Național de Securitate Cibernetică (NCSC) menționează că:

*„Funcția sa principală este de a apăra serviciile și dispozitivele digitale pe care ne bazăm împotriva amenințărilor online, ceea ce include protejarea cantităților vaste de date și informații personale stocate local sau în cloud. Securitatea cibernetică asigură, de asemenea, că tehnologiile inovatoare și emergente (cum ar fi inteligența artificială) pot fi implementate într-un mod sigur, astfel încât oportunitățile pe care le prezintă să poată fi realizate pe deplin”*¹⁴.

Securitatea cibernetică trebuie, de asemenea, distinsă de *apărarea cibernetică*, deoarece acești doi termeni sunt similari, dar diferiți. Conform Comitetului de Apărare al Camerei Comunelor din Regatul Unit:

*„[...] noțiunea de securitate cibernetică este generică și cuprinde toate activitățile de protecție. Cu toate acestea, apărarea cibernetică pare a fi o activitate mult mai specializată, legată de anumite teme și organizații. Factorii distinctivi care ar trebui să diferențieze securitatea de apărarea în mediul cibernetic în rețea ar trebui să fie natura amenințării, activele care trebuie protejate și mecanismele de protecție aplicate”*¹⁵.

Totuși, pentru ca conținutul securității cibernetice să fie pe deplin înțeles, trebuie analizați următorii factori de securitate cibernetică.

1. Amenințări/Riscuri: În ceea ce privește amenințările la adresa securității cibernetice, trebuie subliniat faptul că acestea includ atât *actori statali* (de exemplu, agențiile cibernetice ale statelor ostile), cât și *actori nestatali* (de exemplu, hackeri independenți sau organizații criminale). Conform celui mai recent *Raport privind peisajul amenințărilor* al ENISA¹⁶, principalele amenințări la adresa securității cibernetice sunt: (i) ransomware, (ii) malware, (iii) inginerie socială, (iv) amenințări la adresa datelor, (v) amenințări la adresa disponibilității: denial of service, (vi) manipularea și interferența informațiilor și (vii) atacuri asupra lanțului de aprovizionare (**Fig. 3**).

¹³European Council. (2025, July 07). Cybersecurity. <https://www.consilium.europa.eu/en/topics/cybersecurity/>

¹⁴NCSC. (n.d.). What is cyber security?. <https://www.ncsc.gov.uk/section/about-ncsc/what-is-cyber-security>.

¹⁵House of Commons Defence Committee. (2012). Defence and Cyber-Security (Sixth Report of Session 2012–13), 23. <https://publications.parliament.uk/pa/cm201213/cmselect/cmdfence/106/106vw.pdf>.

¹⁶ENISA. (2024). ENISA Threat Landscape 2024. https://www.enisa.europa.eu/sites/default/files/2024-11/ENISA%20Threat%20Landscape%202024_0.pdf.

ENISA Threat Landscape 2024

Fig. 3: Principalele amenințări la adresa securității cibernetice

Sursa: <https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:7242512364510564352/>

2. Mijloace: În ceea ce privește mijloacele pe care un actor le poate utiliza pentru a amenința (intenționat) securitatea cibernetică a unui stat, acestea includ de obicei mijloace fizice (de exemplu, explozibili, arme, unelte etc. pentru a distruge, interzice utilizarea (denial of service) sau perturba temporar funcționarea infrastructurii legate de spațiul cibernetic), mijloace ciberneticе (de exemplu, utilizarea unui virus pentru a perturba funcționarea unui serviciu digital) sau *mijloace administrative/operationale* (de exemplu, măsuri restrictive care interzic utilizarea spațiului cibernetic). Mai mult, securitatea cibernetică a unui stat poate fi amenințată neintenționat de o deficiență tehnică (defecțiune) sau de un accident.

3. Modalități: În ceea ce privește modalitățile de utilizare a mijloacelor menționate anterior, cele mai frecvente includ *activități ciberneticе* (publice și/sau sub acoperire) (de exemplu, atacuri ciberneticе) și/ sau *activități fizice* (de exemplu, sabotaj) împotriva infrastructurii/serviciilor ciberneticе ale unui stat.

4. Scopuri/Obiective: Principalul scop pe care un actor aspiră să îl atingă prin interzicerea sau perturbarea funcționării serviciilor digitale ale unui stat și prin provocarea de daune infrastructurii/activelor aferente acestuia este de a-și impune voința prin *constrângere*. În ceea ce privește obiectivele, acestea includ de obicei privarea de resursele sale ciberneticе pentru a provoca disfuncționalități în mai multe domenii de politică, a provoca tulburări publice pentru a pune presiune asupra conducerii statului sau a submina încrederea publicului în guvernarea democratică pentru a promova partide autoritare.

5. Documente strategice: În ceea ce privește documentele strategice legate de securitatea cibernetică, acestea includ de obicei fie *documente oficiale specializate* – cum ar fi *Strategia Națională de Securitate Cibernetică* a Statelor Unite¹⁷, Republicii Elene (Grecia)¹⁸, Canadei¹⁹, Italiei²⁰ și Irlandei²¹ și *Strategia Guvernamentală de Securitate Cibernetică* a Regatului Unit²² – fie documente de mare strategie, cum ar fi *Strategia Națională de Securitate (SNS)* a Statelor Unite²³, *Revizuirea Strategică Națională (RSN)* a Franței²⁴ și *Conceptul Politicii Externe* a Federației Ruse²⁵, care includ capitole/secțiuni speciale privind securitatea cibernetică. Scopul lor principal este de a oferi cadrul – prin evaluarea condițiilor (amenințări, riscuri, provocări și oportunități) ale mediului de securitate cibernetică, definind scopurile dorite, mijloacele

necesare și modalitățile preferabile de utilizare a acestora – în care departamentele relevante din sectorul public își vor implementa strategiile respective (**Fig. 4**).

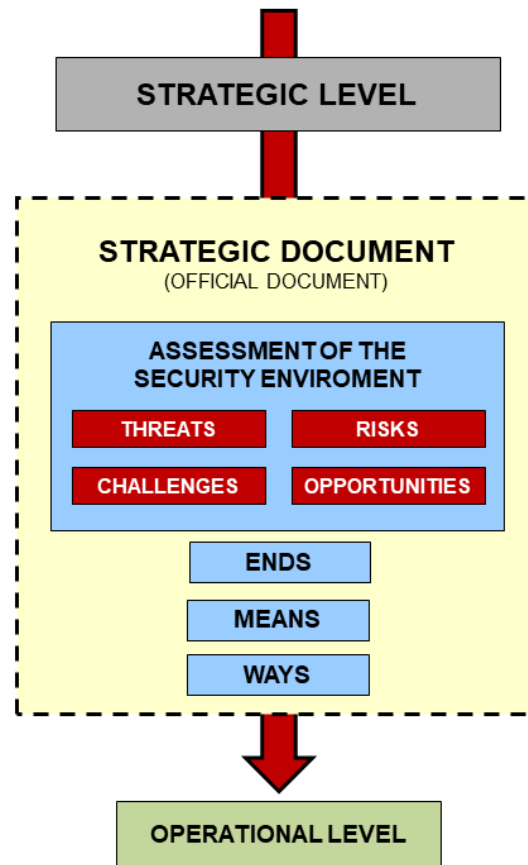

Fig. 4: Funcția documentelor strategice
Sursa: Creat de Georgios Koukakis

¹⁷The White House. (2023). National Cybersecurity Strategy. <https://bidenwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2023/03/National-Cybersecurity-Strategy-2023.pdf>.

¹⁸Ministry of Digital Governance of the Hellenic Republic. (2020). National Cybersecurity Strategy 2020-2025, 14. https://www.mindigital.gr/wp-content/uploads/2022/11/E%CE%9D-NATIONAL-CYBER-SECURITY-STRATEGY-2020_2025.pdf.

¹⁹Ministry of Public Safety of Canada. (2025). Canada's National Cyber Security Strategy. <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/ntnl-cbr-scrt-strtg-2025/ntnl-cbr-scrt-strtg-2025-en.pdf>.

²⁰National Cybersecurity Agency of Italy. (2025). National Cybersecurity Strategy 2022-2026. <https://www.acn.gov.it/portale/en/strategia-nazionale-di-cybersicurezza>.

²¹Government of Ireland. (2025). National Cyber Security Strategy 2019-2024. https://www.ncsc.gov.ie/pdfs/National_Cyber_Security_Strategy.pdf.

²²HM Government. (2022). Government Cyber Security Strategy of the United Kingdom. <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/61f0169de90e070375c230a8/government-cyber-security-strategy.pdf>.

²³Koukakis, G. (2022). The National Security Strategy of the USA: Background, Recent Developments and Future Considerations Regarding the International Security Environment. HAPSc Policy Briefs Series, 3(2), 122–132. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.33792>.

²⁴Republic of France. (2025). National Strategic Review 2025. https://www.sgdsn.gouv.fr/files/files/Publications/20250713_NP_SGDSN_RNS2025_EN_0.pdf.

²⁵The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. (2023). The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation. https://mid.ru/en/foreign_policy/fundamental_documents/1860586/.

6. Luarea deciziilor: În ceea ce privește procesul decizional legat de securitatea cibernetică, deoarece este un domeniu de politici destul de important care trebuie coordonat cu alți actori, decizia pentru implementarea unei anumite politici de securitate cibernetică este de obicei luată la nivelul politic strategic superior (șeful statului/guvernului) de către *Ministerul Guvernancei Digitale* respectiv sau o *Agenție Națională de Securitate Cibernetică*. De asemenea, trebuie menționat că – datorită interconectării lor cu o varietate de domenii de politici – problemele de securitate cibernetică sunt de obicei abordate împreună cu alte probleme conexe.

Unii dintre cei mai elementari termeni legați de securitatea cibernetică care oferă informații utile și facilitează înțelegerea conținutului său sunt următorii:

1. Malware (Software rău intenționat): Orice software sau firmware²⁶ destinat să efectueze un proces neautorizat care va avea un impact negativ asupra confidențialității, integrității sau disponibilității unui sistem²⁷.

2. Ransomware: Un tip de atac în care actorii amenințători preiau controlul asupra activelor unei ținte și cer o răscumpărare în schimbul returnării disponibilității activului sau în schimbul expunerii publice a datelor țintei²⁸.

3. Inginerie socială: O gamă largă de activități care încearcă să exploateze eroarea umană sau comportamentul uman cu obiectivul de a obține acces la informații sau servicii²⁹.

4. Amenințări la adresa datelor: Orice încălcare a securității care duce la distrugerea, pierderea, modificarea sau divulgarea neautorizată sau accesul accidental sau ilegal la date cu caracter personal transmise, stocate sau prelucrate în alt mod³⁰.

5. Distributed Denial of Service (DDoS): Un tip de atac în care utilizatorii unui sistem sau serviciu nu pot accesa date, servicii sau alte resurse relevante³¹.

6. Manipularea și interferența informațiilor străine (FIMI): Un model de comportament în mare parte legal care amenință sau are potențialul de a avea un impact negativ asupra valorilor, procedurilor și proceselor politice. O astfel de activitate are un caracter manipulativ, fiind desfășurată într-o manieră intenționată și coordonată³².

7. Phishing: E-mailuri sau conversații telefonice rău intenționate care intenționează să inducă în eroare utilizatorii și să dezvăluie informații confidențiale³³.

8. Botnet-uri: Rețele care constau în dispozitive informatice rău intenționate infectate cu programe malware și sunt controlate central de un atacator pentru a fi utilizate ca grup pentru a trimite spam, atacuri de tip denial of service, crypto jacking etc³⁴.

9. Crypto jacking: Tehnici care utilizează puterea de calcul a computerului utilizatorului pentru a extrage (mina) criptomonede (bitcoin)³⁵.

10. Criminalitate cibernetică: O gamă largă de infracțiuni care se încadrează în două categorii generale: cibernetică și cibernetică dependente. Infracțiunile cibernetică includ activități criminale tradiționale desfășurate online, cum ar fi traficul, fraudă și incitarea la violență și ură. Infracțiunile cibernetică sunt cele

²⁶Firmware, also known as “software for hardware,” is program code embedded in hardware devices that enables them and their features to function properly. For further details visit: Flinders, M. & Smalley, I. (2024, September 11). What is firmware? IBM . <https://www.ibm.com/think/topics/firmware> .

²⁷ENISA. (2024). ENISA Threat Landscape 2024, 7. https://www.enisa.europa.eu/sites/default/files/2024-11/ENISA%20Threat%20Landscape%202024_0.pdf

²⁸Ibid

²⁹Ibid

³⁰Ibid, 8

³¹Ibid

³²Ibid

³³Ministry of Digital Governance of the Hellenic Republic. (2020). Ibid, 14.

³⁴Ibid, 15

³⁵Ministry of Digital Governance of the Hellenic Republic. (2020). Ibid, 14.

comise prin utilizarea dispozitivelor Tehnologiei Informației și Comunicațiilor (TIC), inclusiv phishing-ul, furtul de identitate și implementarea de programe malware și ransomware³⁶.

Colaborare internațională

Majoritatea statelor – recunoscând că obiectivele/scopurile lor naționale comune în mai multe domenii de politică pot fi atinse într-un mod mai rapid și mai eficient (minimizând și costurile) prin cooperare – au colaborat pe probleme de securitate cibernetică fie la nivel bilateral (între state), fie multilateral (în cadrul participării lor la o organizație regională/internațională). De asemenea, trebuie menționat că importanța spațiului cibernetic pentru dezvoltare a fost recunoscută și de Organizația Națiunilor Unite, în 2015, prin publicarea *Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă*, deoarece cel de-al 9-lea *Obiectiv de Dezvoltare Durabilă (ODD)* stabilește, printre altele, ca obiectiv:

„Creșterea semnificativă a accesului la tehnologia informației și comunicațiilor și depunerea de eforturi pentru a oferi acces universal la internet în țările cel mai puțin dezvoltate până în 2020”,³⁷.

Una dintre cele mai importante inițiative luate în ceea ce privește securitatea cibernetică la nivel internațional a fost *Apelul de la Paris pentru încredere și securitate în spațiul cibernetic (Figura 5)*, care a fost transmis de Președintele Republicii Franceze (Emmanuel Macron), în 2018, în timpul *Forumului pentru Pace de la Paris și al Forumului pentru Guvernanța Internetului al UNESCO*³⁸.

Figura 5: Logo-urile Apelului de la Paris pentru Încredere și Securitate în Spațiul Cibernetic
Sursa: <https://pariscall.international/en/>

Apelul de la Paris pentru Încredere și Securitate în Spațiul Cibernetic – care este susținut până în prezent de 81 de state, 36 de autorități publice și administrații locale, 390 de organizații și 706 companii și entități din sectorul privat³⁹ – a sugerat aprobarea a nouă principii privind securitatea cibernetică⁴⁰, după cum urmează:

- 1. Protejarea persoanelor și a infrastructurii:** Prevenirea și redresarea în urma activităților cibernetică rău intenționate care amenință sau cauzează daune semnificative, nediscriminatorii sau sistemice persoanelor și infrastructurii critice.
- 2. Protejarea internetului:** Prevenirea activităților care dăunează în mod intenționat și substanțial disponibilității generale sau integrității nucleului public al internetului.
- 3. Apărarea proceselor electorale:** Consolidarea capacității noastre de a preveni interferențele maligne ale actorilor străini care vizează subminarea proceselor electorale prin activități cibernetică rău intenționate.

³⁶United Nations. (n.d.). Basic facts about the global cybercrime treaty. <https://www.un.org/en/peace-and-security/basic-facts-about-global-cybercrime-treaty>.

³⁷United Nations. (n.d.). Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. <https://sdgs.un.org/2030agenda>

³⁸Paris Call. (n.d.). Home. <https://pariscall.international/en/>.

³⁹Ministry for Europe and Foreign Affairs of the Republic of France. (n.d.). Paris Call for Trust and Security in Cyberspace. <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/france-and-the-united-nations/multilateralism-a-principle-of-action-for-france/alliance-for-multilateralism/article/paris-call-for-trust-and-security-in-cyberspace>.

⁴⁰Paris Call. (n.d.). The 9 principles. <https://pariscall.international/en/principles>.

4. Apărarea proprietății intelectuale: Prevenirea furtului de proprietate intelectuală, inclusiv secrete comerciale sau alte informații comerciale confidențiale, facilitat de TIC, cu intenția de a oferi avantaje competitive companiilor sau sectorului comercial.

5. Neproliferare: Dezvoltarea de modalități de prevenire a proliferării software-ului și practicilor rău intenționate menite să provoace daune.

6. Securitatea ciclului de viață: Consolidarea securității proceselor, produselor și serviciilor digitale, pe tot parcursul ciclului lor de viață și al lanțului de aprovizionare.

7. Igiena cibernetică: Sprijinirea eforturilor de consolidare a unei igiene cibernetice avansate pentru toți actorii.

8. Fără atacuri cibernetice private: Luarea de măsuri pentru a împiedica actorii non-statali, inclusiv sectorul privat, să atace cibernetic, în scopuri proprii sau ale altor actori non-statali.

9. Norme internaționale: Promovarea acceptării pe scară largă și a implementării normelor internaționale de comportament responsabil, precum și a măsurilor de consolidare a încrederii în spațiul cibernetic.

Un alt pas important către îmbunătățirea securității cibernetice la nivel global este adoptarea *Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității cibernetice* de către Adunarea Generală a Națiunilor Unite, la 24 decembrie 2024⁴¹. Convenția privind criminalitatea cibernetică menționată anterior, care va fi deschisă spre semnare în perioada 25-26 octombrie 2025 în cadrul unei ceremonii speciale la Hanoi (Vietnam)⁴²:

„[...] recunoaște riscurile semnificative pe care le prezintă utilizarea abuzivă a tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC), care permit activități criminale la o scară, o viteză și o amploare fără precedent. Ea evidențiază impactul negativ pe care astfel de infracțiuni îl pot avea asupra statelor, întreprinderilor și bunăstării indivizilor și a societății și se concentrează pe protejarea acestora de infracțiuni precum terorismul, traficul de persoane, contrabanda cu droguri și infracțiunile financiare online. De asemenea, recunoaște impactul tot mai mare al criminalității cibernetice asupra victimelor și acordă prioritate justiției, în special pentru grupurile vulnerabile. Subliniază, de asemenea, necesitatea asistenței tehnice, a consolidării capacităților și a colaborării între state și alte părți interesate”⁴³.

În plus, statele membre NATO (SM) – în contextul participării lor la Alianță – au aprobat în 2016 *Angajamentul privind apărarea cibernetică* de a „[...] consolida și îmbunătăți apărarea cibernetică a

Fig. 6: Logourile ECSO și ENISA
Sursa: ECSO și ENISA

⁴¹Mishra, V. (2024, December 24). UN General Assembly adopts milestone cybercrime treaty. UN News. [https://news.un.org/en/story/2024/12/1158521?](https://news.un.org/en/story/2024/12/1158521?_gl=1*5j457p*_ga*MTczMTYwNzI1Ny4xNzQyODAzMzU4*_ga_TK9BQL5X7Z*cze3NTYyNzkzNzgkbzckZzEkdDE3NTYyNzk5Mzkkajl0JGwwJGgw)

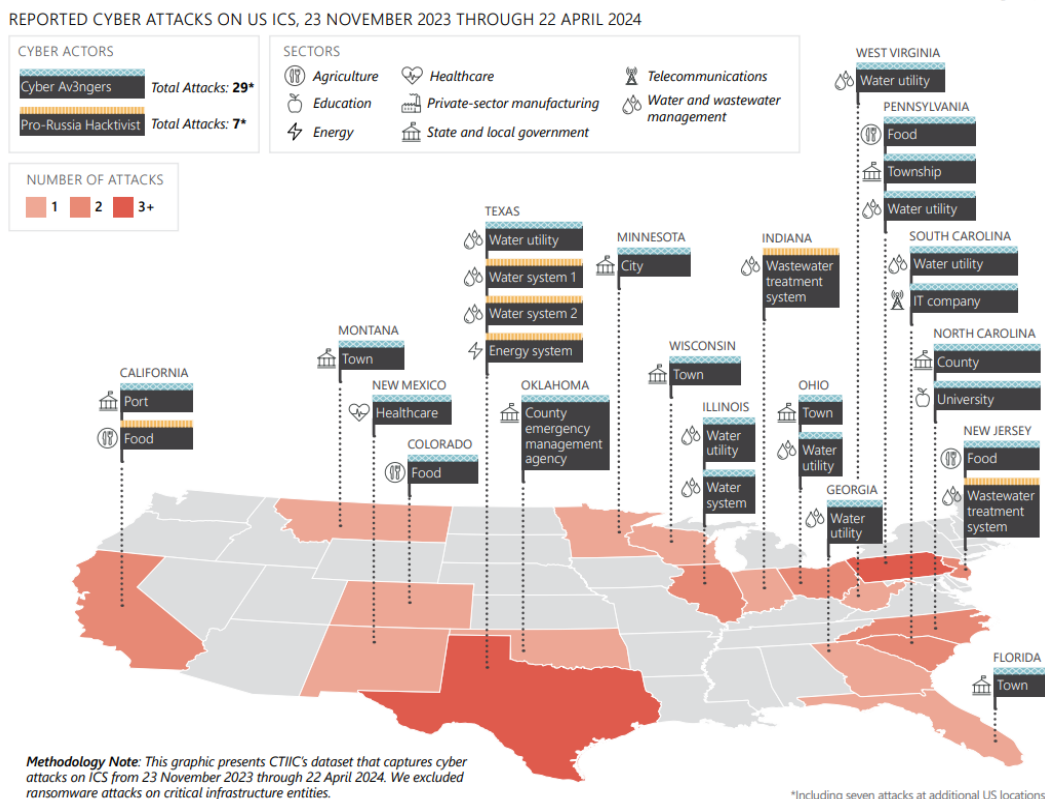
[_gl=1*5j457p*_ga*MTczMTYwNzI1Ny4xNzQyODAzMzU4*_ga_TK9BQL5X7Z*cze3NTYyNzkzNzgkbzckZzEkdDE3NTYyNzk5Mzkkajl0JGwwJGgw](https://news.un.org/en/story/2024/12/1158521?_gl=1*5j457p*_ga*MTczMTYwNzI1Ny4xNzQyODAzMzU4*_ga_TK9BQL5X7Z*cze3NTYyNzkzNzgkbzckZzEkdDE3NTYyNzk5Mzkkajl0JGwwJGgw).

⁴²United Nations. (n.d.). United Nations Convention against Cybercrime; Strengthening International Cooperation for Combating Certain Crimes Committed by Means of Information and Communications Technology Systems and for the Sharing of Evidence in Electronic Form of Serious Crimes. <https://www.unodc.org/unodc/cybercrime/convention/home.html>.

⁴³Ibid.

rețelor și infrastructurilor naționale, ca o chestiune prioritară⁴⁴, înființând totodată un *Centru Integrat NATO pentru Apărare Cibernetică (NICC)*, în 2024⁴⁵. De asemenea, trebuie menționat faptul că NATO cooperează pe probleme de securitate cibernetică cu un număr mare de actori, precum Organizația Națiunilor Unite (ONU), Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) și Uniunea Europeană (UE)⁴⁶, iar la 4 octombrie 2024 a organizat primul Dialog Structurat privind Cibernetica cu aceasta din urmă⁴⁷.

De asemenea, UE oferă statelor membre cadrul și sprijinul necesar în materie de securitate cibernetică pentru a planifica și implementa politicile/strategiile naționale respective prin intermediul mai multor inițiative, cum ar fi emiterea *Strategiei UE de securitate cibernetică*⁴⁸, aprobarea *Legii UE privind securitatea cibernetică*⁴⁹, a *Legii UE privind reziliența cibernetică*⁵⁰, a *Legii UE privind solidaritatea cibernetică*⁵¹, a *Legii privind serviciile digitale*⁵² și înființarea *Organizației Europene pentru Securitate Cibernetică (ESCO)*⁵³ și a *Agenției Uniunii Europene pentru Securitate Cibernetică (ENISA)*⁵⁴ (Imaginea 7).

Imaginea 7: Atacuri cibernetice asupra infrastructurii critice din SUA

Sursa: [https://www.dni.gov/files/CTIIC/documents/products/](https://www.dni.gov/files/CTIIC/documents/products/Recent_Cyber_Attacks_on_US_Infrastructure_Underscore_Vulnerability_of_Critical_US_Systems-June2024.pdf)

Recent_Cyber_Attacks_on_US_Infrastructure_Underscore_Vulnerability_of_Critical_US_Systems-June2024.pdf

⁴⁴NATO. (2016, July 08). Cyber Defence Pledge. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133177.htm.

⁴⁵NATO. (2024, July 10). Allies agree new NATO Integrated Cyber Defence Centre. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_227647.htm.

⁴⁶NATO. (2024, July 30). Cyber defence. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_78170.htm?

⁴⁷European External Action Service. (2024, October 04). European Union and NATO hold the first Structured Dialogue on Cyber. https://www.eeas.europa.eu/eeas/european-union-and-nato-hold-first-structured-dialogue-cyber-0_en.

⁴⁸European Commission. (n.d.). EU Cybersecurity Strategy. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/cybersecurity-strategy>.

⁴⁹European Commission. (n.d.). EU Cybersecurity Act. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/cybersecurity-act>.

⁵⁰European Commission. (n.d.). Cyber Resilience Act. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/cyber-resilience-act>.

⁵¹European Commission. (n.d.). EU Cyber Solidarity Act. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/cyber-solidarity>.

⁵²European Commission. (n.d.). The Digital Services Act. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act_en.

⁵³European Cyber Security Organization. (n.d.). What is ESCO. <https://ecs-org.eu/who-we-are/>.

⁵⁴ENISA. (n.d.). Who we are. <https://www.enisa.europa.eu/about-enisa/who-we-are>.

Incidente contemporane legate de securitatea cibernetică

În ceea ce privește incidentele contemporane legate de securitatea cibernetică, majoritatea se referă la atacuri cibernetice asupra infrastructurii naționale critice. De exemplu, potrivit *Biroului Directorului Informațiilor Naționale (DNI)* din Statele Unite, un număr semnificativ de instalații din agricultură, educație, energie, asistență medicală, producție, telecomunicații, apă și guvernamentale au fost atacate de actori care utilizează spațiul cibernetic (**Imaginea 7**)⁵⁵, deși, conform lui Bahadır Candan, unele dintre cele mai severe atacuri cibernetice asupra *infrastructurii critice între 2021-2024*⁵⁶ au fost efectuate împotriva următoarelor infrastructuri critice:

1. *Sistemul de sănătate* din SUA, în 2024.
2. *Panourile solare* din Olanda, în 2024.
3. *Sistemul de apă* din Pennsylvania, în 2023.
4. *Rețeaua electrică* a Ucrainei, în 2022.
5. *Conducta de petrol* colonială a SUA, în 2021.

Conexiunea securității cibernetică cu alte domenii de politică

În ceea ce privește conexiunea securității cibernetică cu alte domenii de politică, trebuie menționat că, atunci când securitatea cibernetică este amenințată, atât sectorul public, cât și cel privat funcționează defectuos, deoarece nu pot funcționa corect. În acest context, securitatea cibernetică este strâns legată de următoarele sectoare:

1. Economie: Unul dintre principalele sectoare afectate de lipsa securității cibernetică este economia, din cauza restricțiilor în utilizarea resurselor, a daunelor cauzate infrastructurii critice și a perturbării mai multor sisteme (de exemplu, piața bursieră) care se bazează pe spațiul cibernetic, afectând astfel agricultura, comerțul, turismul, navigația maritimă și multe altele.

2. Securitate și apărare: Un alt sector interconectat cu securitatea cibernetică este sectorul securității și apărării, așa cum notează Agenția Europeană de Apărare (AEA):

„Spațiul cibernetic este astăzi recunoscut ca al cincilea domeniu al războiului, la fel de critic pentru operațiunile militare ca și cel terestru, maritim, aerian și spațial. Mai mult, securitatea cibernetică are o dimensiune orizontală suplimentară, deoarece acțiunea militară în celelalte domenii depinde din ce în ce mai mult de disponibilitatea și accesul la spațiul cibernetic”⁵⁷.

3. Mediu: Mediul este, de asemenea, afectat de securitatea cibernetică, deoarece majoritatea agențiilor/serviciilor care gestionează/exploatează resursele naturale sau măsoară condițiile de mediu se bazează pe funcționarea corectă a internetului.

4. Educație: Securitatea cibernetică este, de asemenea, legată de educație, nu doar pentru că personalul care se ocupă de securitatea cibernetică trebuie să fie educat/instruit constant cu privire la noile modalități de detectare și contracarare a amenințărilor cibernetice, ci și pentru că bazele de date educaționale naționale sunt, de asemenea, vizate de diverși actori.

5. Justiție: Principala legătură dintre securitatea cibernetică și justiție are legătură cu pedepsirea actorilor care comit infracțiuni cibernetice împotriva cetățenilor, întreprinderilor, statelor sau organizațiilor. De asemenea, trebuie subliniat faptul că – datorită dezvoltării rapide a tehnologiei – legile respective trebuie actualizate constant pentru a include noile forme de infracțiuni cibernetice.

6. Reziliență: Reziliența este, de asemenea, afectată de securitatea cibernetică, deoarece numărul

⁵⁵Office of the director of National Intelligence. (2024, June). *Recent Cyber Attacks on US Infrastructure Underscore Vulnerability of Critical US Systems, November 2023–April 2024* [Official Document]. https://www.dni.gov/files/CTIIC/documents/products/Recent_Cyber_Attacks_on_US_Infrastructure_Underscore_Vulnerability_of_Critical_US_Systems-June2024.pdf.

⁵⁶Canda, B. (2024, October 17). *Top 5 critical infrastructure cyberattacks*. Anapaya. <https://www.anapaya.net/blog/top-5-critical-infrastructure-cyberattacks>.

⁵⁷EDA. (n.d.). *Cyber*. <https://eda.europa.eu/what-we-do/capability-development/cyber>.

mare de amenințări cibernetice nu numai că pune la încercare vulnerabilitățile unei societăți, dar afectează și capacitatea acesteia de a se recupera. De aceea, reziliența cibernetică – în contextul rezilienței generale – este în prezent una dintre cele mai importante capacități pentru fiecare actor⁵⁸.

7. Tehnologie: Tehnologia are un impact mare – atât negativ, cât și pozitiv – asupra securității cibernetice, deoarece avansarea sa rapidă creează noi modalități și/sau metode de lansare a atacurilor cibernetice, dar și de contracarare a acestora.

8. Administrație publică: Relația dintre administrația publică și securitatea cibernetică se referă în principal la structurile publice (ministere, agenții etc.) care se bazează pe servicii digitale și/sau infrastructură pentru a funcționa. Aceasta înseamnă că, dacă un actor ostil poate provoca daune grave funcționării unui stat în cazul în care reușește să perturbe funcția sau să refuze accesul la fișierele publice. Mai mult, FIMI poate afecta negativ încrederea cetățenilor în guvernul unui stat, afectând astfel rezultatul alegerilor, în timp ce procedura electorală poate fi, de asemenea, perturbată.

9. Informații: Nu în ultimul rând, informațiile sunt un alt sector legat de securitatea cibernetică, deoarece un număr mare de informații sunt colectate în prezent din surse deschise (Open Source Intelligence, OSINT) utilizând spațiul cibernetic. Pe lângă OSINT, mai mulți actori desfășoară spionaj electronic, care „[...] poate implica utilizarea de instrumente specializate pentru extragerea de informații și/sau poate utiliza o combinație de amenințări. De obicei, această formă de atac este denumită „țintită” (deoarece atacatorii au obiective foarte specifice) având ca scop interceptarea informațiilor sensibile”⁵⁹. Mai mult, mai multe servicii de informații au înființat secțiuni distincte – cum ar fi Centrul Național de Securitate Cibernetică (NCSC) din Regatul Unit – care se concentrează pe securitatea cibernetică.⁶⁰

Remarci finale

Având în vedere informațiile prezentate în acest articol, se concluzionează că securitatea cibernetică este o componentă importantă a securității naționale și nu trebuie trecută cu vederea, deoarece aceasta va avea consecințe negative în multe domenii de politică. De fapt, pentru ca un stat să își atingă obiectivele generale, acesta trebuie să fie capabil să își protejeze infrastructura și resursele critice de atacurile cibernetice pentru a putea funcționa în mod corespunzător și a-și proteja atât cetățenii, cât și interesele naționale. Principala provocare cu care se confruntă majoritatea statelor în ceea ce privește securitatea cibernetică este capacitatea de a ține pasul cu progresul tehnologic. În ceea ce privește principala oportunitate care se așteaptă, statele trebuie să își consolideze colaborarea în spațiul cibernetic cu alte state, organizații și sectorul privat pentru a-și spori reziliența cibernetică și a stabili reguli comune, în timp ce unii sugerează că statele trebuie să adopte un *Tratat Cibernetic pentru Infrastructura Critică*.⁶¹

Bibliografie:

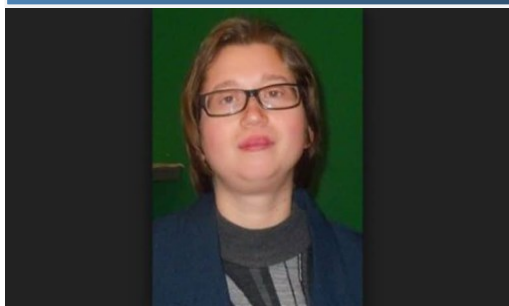
Bibliografia utilizată în acest articol cuprinde cărțile, capitolele, lucrările, intrările din dicționar, articolele și analizele citate în notele de subsol.

⁵⁸Koukakis, G. (2023). *Resilience: Highlighting its Importance for Security and Development through References to (National) Security Strategic Documents of International Actors*. HAPSc Policy Briefs Series, 4(1), 77–87. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.35186>

⁵⁹Ibid

⁶⁰National Cyber Security Centre. (n.d.). *About the NCSC*. <https://www.ncsc.gov.uk/section/about-ncsc/what-we-do>

⁶¹Pawlak, P. & Gery, A. (2024, March 28). *Why the World Needs a New Cyber Treaty for Critical Infrastructure*. Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegieendowment.org/research/2024/03/why-the-world-needs-a-new-cyber-treaty-for-critical-infrastructure?lang=en>

SECURITATEA APEI

Securitatea hidrică în secolul XXI: provocări globale, implicații multidimensionale și strategii sustenabile pentru gestionarea resurselor de apă

Mona AGRIGOROAIEI (România)

Apa, la fel ca pământul, frontierele și demnitatea națională, este un element central, influențând direct stabilitatea regională și posibilitatea construirii unui viitor comun. Doar o abordare care să recunoască dreptul egal la resurse naturale vitale poate contribui la reconciliere și pace. Securitatea hidrică nu înseamnă doar existența fizică a apei, ci și capacitatea sistemelor sociale și ecologice de a menține, distribui și utiliza această resursă într-un mod sustenabil și echitabil pe termen lung. Acest articol este o sinteză menită să aducă cititorul spre o reflecție referitoare la cât de complexă este problema apei în epoca noastră postmodernă. Sursă a vieții, dar și sursă de conflicte când ea lipsește, APA devine nu doar un element natural indispensabil, ci și un instrument de putere, un factor de inegalitate socială și un test al capacității noastre colective de a construi pace, echitate și sustenabilitate într-o lume marcată de interdependențe fragile.

I. Securitatea națională – între tradițional și modern. Școala de la Copenhaga și cele cinci planuri ale securității

Securitatea națională reprezintă fundamentul existenței oricărui stat, fiind ansamblul măsurilor, politicilor și strategiilor prin care o națiune își protejează suveranitatea, integritatea teritorială, populația, instituțiile și valorile fundamentale împotriva amenințărilor de orice natură. Ea nu se limitează doar la apărare militară, ci integrează toate dimensiunile care pot afecta stabilitatea unui stat: securitatea economică, energetică, cibernetică, alimentară, ecologică, sanitară și chiar cea culturală.

Importanța sa derivă din însăși nevoia de siguranță a ființei umane. Abraham Maslow, în celebra sa teorie a ierarhiei nevoilor, plasează siguranța imediat după nevoile fiziologice, arătând că omul nu poate gândi la autodezvoltare, cunoaștere și progres cât timp nu se simte în siguranță. Această perspectivă micro poate fi aplicată și la nivel macro, unde securitatea națională devine baza stabilității și prosperității unei întregi societăți.

Aristotel, în „Politica”, afirma

că „statul există pentru binele comun și pentru a asigura o viață bună, dar mai întâi pentru a asigura viața însăși.” Această afirmație evidențiază că prima datorie a statului este de a-și proteja cetățenii și teritoriul, fără de care niciun alt scop nu poate fi realizat.

Sursa: <https://www.sparsupplierdevelopment.co.za/details?id=3091>

În mod tradițional, securitatea națională era asociată în principal cu apărarea împotriva agresiunilor militare externe. Însă, odată cu globalizarea, interdependența economică, digitalizarea și evoluția tehnologică, conceptul s-a extins considerabil. Amenințările moderne includ terorismul internațional, atacurile cibernetice, spionajul economic, propaganda și dezinformarea, crimele organizate transfrontaliere, epidemiile, schimbările climatice sau crizele energetice. Toate acestea pot slăbi un stat, afectându-i stabilitatea internă și imaginea externă.

Thomas Hobbes, în „Leviathan”, sublinia că „în absența unei puteri capabile să inspire frică, oamenii trăiesc într-o stare de război permanent, fiecare împotriva celuilalt.” Această viziune realistă pune accentul pe rolul vital al securității: de a preveni haosul și conflictul continuu care ar duce la autodistrugere.

În plan strategic, Sun Tzu arăta în „Arta războiului” că „cea mai mare realizare este să învingi fără luptă”. În contextul securității naționale, aceasta se traduce prin diplomatie inteligentă, prevenție, dezvoltare economică sustenabilă, parteneriate strategice și servicii eficiente de informații, toate menite să descurajeze adversarii fără a fi nevoie de conflict armat direct. Niccolò Machiavelli, în „Principele”, avertiza că „un conducător înțelept trebuie să prevadă necazurile de la distanță și să le combată din timp, căci dacă le aștepți până ajung aproape, medicamentul nu mai este de folos, boala devenind incurabilă.” Acest citat evidențiază importanța viziunii strategice și a planificării proactive în domeniul securității naționale. Statele care nu investesc constant în analiză strategică, intelligence și modernizarea capacităților de apărare riscă să fie luate prin surprindere de amenințări care le pot destabiliza profund.

Kofi Annan, fost Secretar General ONU, afirma: „Securitatea înseamnă mai mult decât absența conflictului. Ea înseamnă prezența dezvoltării, a justiției și a respectării drepturilor omului.” Această perspectivă integratoare arată că securitatea națională nu este doar responsabilitatea armatei sau a serviciilor de informații, ci a tuturor instituțiilor statului care contribuie la bunăstarea populației, la reducerea inegalităților sociale și la consolidarea democrației. În acest cadru, Școala de la Copenhaga a reprezentat una dintre cele mai influente paradigme din studiile contemporane de securitate, apărută la sfârșitul Războiului Rece, ca reacție la rigiditatea realismului tradițional. Fondată de cercetători precum Barry Buzan, Ole Wæver și Jaap de Wilde, școala a redefinit conceptul de securitate, argumentând că securitatea nu este un dat obiectiv, ci un construct social.

Ole Wæver, în „Securitization and Desecuritization”, susține că „securitatea este rezultatul unui act de vorbire (speech act), prin care un actor politic prezintă un subiect drept o amenințare existențială, iar publicul acceptă măsuri extraordinare pentru a-l combate”. Astfel, o problemă devine o chestiune de securitate nu pentru că ar fi în mod obiectiv periculoasă, ci pentru că este percepută și prezentată ca atare, proces numit securizare (securitization).

Această viziune constructivistă a dus la extinderea securității dincolo de dimensiunea militară, spre noi domenii vitale existenței umane și statale.

Cele cinci planuri ale securității (Barry Buzan, Ole Wæver și Jaap de Wilde, 1998)

1. Securitatea militară

Este cea mai veche și tradițională formă de securitate, concentrându-se asupra apărării teritoriale, protecției suveranității și prevenirii agresiunilor externe. Barry Buzan afirmă în „People, States and Fear” că „militarul rămâne esențial pentru supraviețuirea statului, fiind domeniul în care se exprimă cel mai direct violența fizică.”

Realismul clasic considera securitatea militară drept singurul domeniu al securității. Totuși, Școala de la Copenhaga arată că un stat nu este cu adevărat sigur doar prin forța armatei sale, ci și prin stabilitatea celorlalte planuri.

2. Securitatea politică

Vizează stabilitatea sistemului politic intern și autonomia decizională pe plan extern. Amenințările la adresa securității politice includ loviturile de stat, corupția generalizată, ingerința altor state în procesele electorale sau prăbușirea regimului.

Barry Buzan subliniază că „amenințările politice pot fi chiar mai destabilizatoare decât cele militare, deoarece vizează direct legitimitatea și coeziunea statului.”

Exemplu: ingerința externă în alegeri sau utilizarea războiului informațional pentru a slăbi încrederea populației în instituții reprezintă amenințări politice majore în prezent.

3. Securitatea economică

Se referă la accesul unui stat la resurse, piețe și infrastructuri economice esențiale pentru stabilitatea sa. Securitatea economică implică stabilitate financiară, capacitatea de a genera locuri de muncă, investiții strategice și protecția împotriva crizelor financiare.

Confucius afirma: „O națiune fără hrană și avere nu poate avea ordine.” Aceasta evidențiază că prosperitatea economică este baza securității militare și politice. Fără economie stabilă, un stat devine dependent, vulnerabil și incapabil să-și apere interesele strategice.

4. Securitatea societală

Introducerea conceptului de securitate societală este una dintre contribuțiile fundamentale ale Școlii de la Copenhaga. Ea vizează protejarea identității culturale, religioase, lingvistice și etnice a unui grup sau comunități împotriva amenințărilor percepute.

Ole Wæver arată că „pentru un grup, supraviețuirea identității poate fi mai importantă decât supraviețuirea fizică.” Amenințările societale nu vizează statul ca entitate politică, ci comunitățile care îl compun, afectând coeziunea socială.

Exemplu: teama de imigrație necontrolată sau de pierdere a valorilor tradiționale poate genera nesiguranță societală, chiar dacă statul rămâne militar stabil.

5. Securitatea ecologică

Securitatea ecologică se referă la amenințările mediului asupra existenței umane și stabilității statale, cum ar fi poluarea extremă, încălzirea globală, deșertificarea, lipsa apei, catastrofele naturale sau pandemiile generate de dezechilibre ecologice.

Barry Buzan avertiza: „distrugerea mediului reprezintă o amenințare existențială pentru umanitate, mai mare decât orice război nuclear, prin efectele sale globale, lente, dar devastatoare.”

În context contemporan, schimbările climatice au fost securitizate la nivel internațional, conferințele ONU privind clima devenind platforme de stabilire a strategiilor comune de reducere a riscurilor ecologice.

Securitizarea reprezintă transformarea unei probleme obișnuite într-o problemă de securitate prin discursuri și acte politice care o definesc ca amenințare existențială.

Ole Wæver explică: „A securitiza înseamnă a prezenta ceva ca o amenințare existențială care necesită măsuri extraordinare.” Totodată, el introduce conceptul de desecuritizare, procesul invers prin care o problemă este readusă în sfera politicului normal, fiind gestionată prin mecanisme obișnuite, nu prin măsuri de urgență.

Exemplu: migrația poate fi prezentată ca problemă economică (necesitatea forței de muncă) sau ca amenințare societală (pericol pentru identitate culturală). Depinde de actul de securitizare și de publicul care acceptă interpretarea.

II. Securitatea hidrică - problema complexă și multidimensională

Securitatea apei este, fără îndoială, una dintre cele mai complexe și critice probleme cu care se confruntă lumea contemporană, iar importanța ei a crescut exponențial în ultimele decenii datorită unui cumul de factori demografici, economici, politici și climatici. Creșterea rapidă a populației globale, estimată să atingă aproximativ 9,7 miliarde de oameni până în 2050, pune o presiune enormă asupra resurselor limitate de apă dulce, care constituie doar aproximativ 2,5% din totalul apei de pe planetă, din care o mare parte este inaccesibilă sau greu de utilizat. Această realitate impune o reevaluare constantă a modului în care apa este gestionată, redistribuită și protejată.

Pe lângă creșterea populației, dezvoltarea economică accelerată și urbanizarea masivă au determinat o creștere semnificativă a cererii de apă în toate sectoarele, de la agricultură și industrie până la consumul casnic. Orașele în expansiune consumă din ce în ce mai multă apă, iar infrastructura adesea nu poate ține pasul cu această creștere, ceea ce conduce la pierderi și risipă considerabilă. În multe regiuni, sistemele de distribuție a apei sunt vechi și insuficient întreținute, iar accesul la apă potabilă sigură este încă o problemă pentru milioane de oameni. De asemenea, practicile agricole intensive necesită cantități uriașe de apă pentru irigații, iar utilizarea inefficientă sau excesivă a acesteia conduce la epuizarea surselor de apă subterană, ceea ce pune în

pericol durabilitatea resurselor pe termen lung.

Din punct de vedere politic, securitatea apei a devenit un subiect sensibil în relațiile internaționale, în special în regiunile unde râurile și lacurile traversează mai multe state. Controlul asupra apelor transfrontaliere poate fi sursa unor dispute sau chiar conflicte, iar cooperarea între țări devine esențială pentru gestionarea durabilă a acestor resurse. Schimbările climatice amplifică și mai mult aceste probleme, influențând tiparele precipitațiilor și ciclurile hidrologice, cauzând atât secete prelungite, cât și inundații devastatoare, afectând astfel disponibilitatea și calitatea apei.

În acest context complex, reevaluarea modului de gestionare a apei devine imperativă și presupune adoptarea unor strategii integrate care să includă politici de conservare, tehnologii noi pentru purificarea și reutilizarea apei, investiții în infrastructură modernă și măsuri pentru reducerea poluării. Totodată, educația publicului privind folosirea responsabilă a apei și promovarea unei culturi a sustenabilității sunt cruciale pentru a asigura că această resursă vitală va putea satisface nevoile prezentului fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a-și asigura apă în mod echitabil și durabil.

Astfel, în fața provocărilor tot mai mari legate de apă, întreaga comunitate globală este chemată să găsească soluții inovatoare și să colaboreze strâns pentru a transforma problema securității apei dintr-o sursă de tensiune și criză într-o oportunitate de dezvoltare durabilă și pace.

În primul rând, trebuie subliniat faptul că securitatea apei implică mai mult decât simpla disponibilitate a acestei resurse; ea presupune un complex de condiții care garantează accesul constant, suficient și echitabil la apă curată și sigură, condiții absolut esențiale atât pentru consumul uman direct, cât și pentru susținerea activităților agricole și industriale, dar și pentru menținerea echilibrului delicat al ecosistemelor care depind în mod direct de sursele de apă dulce. Astfel, securitatea apei este un concept multidimensional, care nu se rezumă doar la cantitatea de apă disponibilă, ci include și calitatea acesteia, accesibilitatea în termeni geografici și economici, precum și sustenabilitatea utilizării în timp, pentru a preveni degradarea resurselor sau epuizarea lor.

Din perspectiva cantității, este vital ca resursele de apă să fie suficiente pentru a acoperi nevoile unei populații în creștere, dar și pentru a susține sectoarele economice, în special agricultura, care consumă cea mai mare parte din apa dulce utilizată la nivel mondial. Totuși, cantitatea singură nu este suficientă dacă apa nu este de calitate corespunzătoare. Calitatea apei este esențială pentru sănătatea publică; apa contaminată cu bacterii, substanțe chimice toxice sau metale grele poate cauza boli grave și epidemii, afectând direct viața oamenilor și provocând costuri enorme pentru sistemele de sănătate. În acest sens, securitatea apei presupune asigurarea unor standarde stricte de puritate și control continuu al surselor de apă.

Accesibilitatea apei este, de asemenea, o componentă crucială a securității, deoarece, deși în anumite regiuni există resurse abundente, acestea pot fi inaccesibile pentru populațiile locale din cauza lipsei infrastructurii, a costurilor ridicate sau a barierelor sociale și economice. Astfel, asigurarea unei distribuții echitabile a apei este o provocare majoră, mai ales în zonele rurale sau în comunitățile marginalizate, unde oamenii pot fi obligați să parcurgă distanțe mari pentru a-și asigura necesarul zilnic de apă. Această inegalitate contribuie la amplificarea discrepanțelor sociale și economice și poate genera tensiuni interne, afectând stabilitatea și coeziunea comunităților.

Pe lângă aceste aspecte, sustenabilitatea utilizării apei este fundamentală pentru a preveni deteriorarea pe termen lung a surselor de apă. Exploatarea excesivă a acviferelor, poluarea apelor și modificările climatice pun în pericol capacitatea naturii de a regenera resursele hidrice. De exemplu, în multe regiuni, nivelul apelor subterane scade rapid din cauza extragerii necontrolate pentru irigații sau consum industrial, iar recuperarea acestora poate dura zeci sau chiar sute de ani. Această situație creează un risc major, deoarece odată ce un izvor de apă dulce este compromis, consecințele se resimt în mod direct asupra tuturor domeniilor vieții.

Lipsa accesului constant, suficient și sigur la apă duce la consecințe grave pentru societăți. Problemele de sănătate publică, precum epidemiile de boli cauzate de consumul apei contaminate, devin din ce în ce mai frecvente, afectând în special copiii și categoriile vulnerabile. Foamea și insecuritatea alimentară sunt alte efecte directe, deoarece agricultura depinde în mare măsură de irigații, iar deficitul de apă reduce drastic producția de alimente. În plus, lipsa apei provoacă migrații masive, populații întregi fiind forțate să părăsească zonele afectate în căutarea unor condiții mai bune, ceea ce generează presiuni sociale și economice în alte regiuni. Aceste tensiuni pot degenera în conflicte sociale sau chiar armate, mai ales în zonele în care resursele sunt deja limitate, iar rivalitățile pentru controlul apei se intensifică.

Astfel, securitatea apei devine o condiție indispensabilă nu doar pentru supraviețuire, ci și pentru stabilitate asocială, dezvoltarea economică și menținerea păcii. Aceasta impune o gestionare atentă, responsabilă

și integrată a resurselor de apă, care să țină cont de nevoile tuturor utilizatorilor, de protejarea mediului și de viitorul generațiilor ce vor moșteni aceste resurse esențiale. Așa cum sublinia Winston Churchill, „Nu ne dăm seama cât de mult prețuim o resursă până când nu o pierdem,” iar în cazul apei, conștientizarea și acțiunea sunt vitale pentru a nu ajunge în situația de a regreta ceea ce am pierdut.

Pe plan geopolitic, râurile transfrontaliere reprezintă unele dintre cele mai sensibile și complexe puncte de tensiune la nivel global, având un impact profund asupra relațiilor dintre statele care împart resursele de apă dulce. Aproximativ 60% din aceste resurse vitale se află în bazine hidrografice care traversează cel puțin două sau mai multe state, ceea ce creează o interdependență inevitabilă și, în același timp, un potențial ridicat de conflicte. În absența unor acorduri clare, echitabile și respectate de toate părțile implicate, gestionarea acestor resurse devine un teren fertil pentru disputele diplomatice și rivalitățile naționale. Apa, fiind o resursă indispensabilă vieții, dezvoltării economice și securității alimentare, dobândește o valoare strategică care adesea depășește considerentele strict economice, devenind un instrument de putere și influență geopolitică.

Un exemplu ilustrativ și extrem de relevant pentru această problemă este situația tensionată din bazinul Nilului, care traversează mai multe țări din Africa de Est și de Nord, reprezentând principala sursă de apă dulce pentru milioane de oameni. Nilul este fundamental pentru existența și dezvoltarea Egiptului, țară care depinde aproape integral de acest fluviu pentru irigații, consum uman și industrie. Construcția Marelui Baraj al Renașterii pe cursul superior al Nilului de către Etiopia a fost percepută de către aceasta ca o manifestare legitimă a dreptului său suveran de a valorifica resursele naturale aflate pe teritoriul său, oferindu-i posibilitatea de a produce energie hidroenergetică și de a stimula dezvoltarea economică. În opoziție, Egiptul a interpretat această inițiativă drept o amenințare directă la adresa securității sale naționale, temându-se că reducerea debitului apei poate conduce la crize alimentare, lipsă de apă potabilă și chiar destabilizarea întregului său sistem social și economic.

Această confruntare a dus la o serie de negocieri intense, uneori tensionate și fără soluții clare, reflectând dificultatea de a armoniza interesele divergente ale țărilor implicate. Retorica politică în acest context a fost adesea vehementă, iar temerile privind escaladarea unui conflict armat au fost reale, demonstrând cât de ușor pot deveni resursele de apă o sursă de instabilitate regională. Acest caz evidențiază nu doar importanța apei ca factor strategic, ci și necesitatea unor mecanisme internaționale solide și eficiente pentru gestionarea acestor resurse comune, bazate pe dialog, cooperare și respect reciproc.

În afară de aceste dimensiuni externe, securitatea apei are și o latură internă deosebit de importantă, care influențează stabilitatea socială și politică a statelor. În multe țări, mai ales în cele în curs de dezvoltare, accesul la apă potabilă este profund inegal distribuit, iar comunitățile rurale sau marginalizate sunt adesea cele mai afectate de lipsa infrastructurii adecvate sau de poluarea surselor locale de apă. Această situație nu face decât să amplifice inegalitățile sociale și economice, generând nemulțumiri largi care pot degenera în conflicte sociale, proteste sau chiar instabilitate politică. În statele fragile, unde guvernarea este slabă, gestionarea deficitară a resurselor de apă poate fi un factor declanșator al unor crize mai ample, accentuând vulnerabilitatea și riscul de fragmentare socială.

Migrația forțată cauzată de lipsa accesului la apă este un fenomen în creștere, pe care experții îl consideră unul dintre cele mai mari provocări ale secolului XXI. Oamenii care nu mai pot asigura nevoile de bază ale vieții în zonele lor natale sunt nevoiți să se deplaseze către regiuni mai favorabile, generând presiuni suplimentare asupra infrastructurilor locale, serviciilor sociale și economiilor locale. Aceste deplasări pot accentua conflictele interetnice, competiția pentru resurse și tensiunile sociale, ceea ce agravează fragilitatea regiunilor afectate. În multe cazuri, aceste migrații provoacă schimbări demografice rapide și imprevizibile, cu impact asupra stabilității interne și securității naționale, dar și regionale.

În esență, securitatea apei este o problemă multidimensională, care transcende granițele statale și îmbracă multiple forme: geopolitică, socială, economică și ecologică. Gestionarea eficientă a acestei resurse vitale necesită o abordare integrată, care să combine instrumentele diplomatice cu cele tehnice, să promoveze cooperarea transfrontalieră și să asigure echitatea în distribuție. În condițiile în care schimbările climatice și creșterea demografică intensifică presiunile asupra resurselor de apă, capacitatea statelor de a dialoga, de a negocia și de a ajunge la compromisuri devine un factor decisiv pentru menținerea păcii și securității globale. În lipsa unor astfel de eforturi, riscurile de conflicte pentru apă vor continua să crească, punând în pericol nu doar stabilitatea regională, ci și bunăstarea și supraviețuirea umanității în ansamblu.

Aspectele tehnologice joacă un rol din ce în ce mai important în abordarea crizei globale a apei, aducând soluții inovatoare care pot ameliora presiunea asupra resurselor tradiționale, însă aplicarea lor rămâne adesea inegală și costisitoare, limitând impactul lor la scară largă. Printre cele mai notabile tehnologii se numără procesul de desalinizare a apei marine, care, deși implică un consum energetic considerabil, s-a dezvoltat semnificativ în ultimele decenii și oferă o alternativă viabilă pentru statele cu ieșire la ocean, precum Israel, Emiratele Arabe Unite sau Arabia Saudită. Aceste țări investesc masiv în centrale de desalinizare, ceea ce le permite să asigure aprovizionarea populației și agriculturii chiar în condiții climatice extreme, caracterizate prin secetă prelungită și lipsa resurselor interne de apă dulce.

Pe lângă desalinizare, reciclarea și re folosirea apelor uzate reprezintă o direcție inovatoare și promițătoare, care poate reduce semnificativ consumul de apă dulce, mai ales în zonele urbane și industriale. Tratarea avansată a apelor reziduale permite reutilizarea acestora în irigații, procese industriale sau chiar pentru consum uman, după filtrare și purificare adecvată. Totuși, aceste soluții presupun investiții majore în infrastructură și tehnologii de ultimă generație, pe care multe state nu și le pot permite sau nu le pot implementa rapid din cauza limitărilor economice, lipsa personalului calificat și a unor cadre legislative adecvate. În plus, acceptarea socială a utilizării apelor reciclate este un alt obstacol ce trebuie depășit prin educație și comunicare eficientă.

De asemenea, progresul tehnologic în domeniul monitorizării digitale și al managementului inteligent al resurselor de apă oferă instrumente puternice pentru creșterea eficienței și prevenirea risipei. Sistemele bazate pe senzori internetul, sateliți și inteligență artificială permit supravegherea în timp real a consumului, calității apei și distribuției acesteia, oferind date esențiale pentru luarea deciziilor și pentru intervențiile rapide în cazul poluărilor sau al deficitelor. Aceste tehnologii pot contribui la o gestionare mai sustenabilă, reducând pierderile și asigurând o alocare echitabilă, însă implementarea lor este adesea limitată de costuri și de capacitatea instituțională.

Pe plan internațional, instituțiile și tratatele internaționale joacă un rol esențial în reglementarea și medierea utilizării resurselor de apă comune, fiind indispensabile pentru prevenirea conflictelor și pentru promovarea cooperării. Convenția Organizației Națiunilor Unite din 1997 privind utilizarea apelor internaționale pentru scopuri non-navigaționale stabilește principii importante, precum utilizarea echitabilă și prevenirea daunelor semnificative între state, însă aplicarea acesteia rămâne problematică, iar multe conflicte au demonstrat că interesul național imediat prevalează în fața angajamentelor internaționale. Astfel, cadrele juridice trebuie întărite și adaptate contextului politic actual.

Organizațiile regionale, cum ar fi Comisia Bazinului Nilului sau Comisia pentru Apă a Bazinului Indo-Gangetic, au ca obiectiv facilitarea dialogului, gestionarea integrată a resurselor și prevenirea conflictelor între statele riverane. Cu toate acestea, eficiența lor depinde în mare măsură de voința politică, nivelul de cooperare și angajamentul concret al statelor membre. Fără un sprijin ferm din partea acestor țări, astfel de organisme riscă să rămână doar forumuri de discuție fără rezultate practice și fără impact real asupra securității apei.

În ceea ce privește perspectivele de viitor, scenariile variază considerabil în funcție de modul în care comunitatea internațională, guvernele și societatea civilă vor aborda această provocare. Într-un scenariu optimist, creșterea cooperării regionale și globale, progresul tehnologic și implementarea unor politici sustenabile vor permite o gestionare eficientă a apei, reducând riscurile de conflicte și asigurând resurse suficiente pentru dezvoltarea durabilă și stabilitatea socială. În schimb, un scenariu pesimist, marcat de lipsa angajamentului politic, intensificarea schimbărilor climatice și creșterea demografică necontrolată, va conduce inevitabil la agravarea crizelor de apă, sporirea tensiunilor geopolitice, apariția unor conflicte armate și crize umanitare majore cu efecte devastatoare la scară regională și globală.

Securitatea apei reprezintă una dintre cele mai sensibile și complexe provocări ale lumii contemporane, iar analiza unor studii de caz concrete evidențiază cum această resursă vitală devine adesea punctul central al tensiunilor geopolitice, sociale și economice. Pe măsură ce presiunile demografice și schimbările climatice intensifică deficitul de apă, conflictele și competițiile pentru acces devin tot mai acute.

Un exemplu emblematic în acest sens este bazinul Nilului, unul dintre cele mai importante cursuri de apă transfrontaliere, care alimentează mai multe state africane, printre care Etiopia, Sudan și Egipt. Proiectul Marelui Baraj al Renaissancei, inițiat și construit de Etiopia pe Nilul Albastru, a generat o criză diplomatică profundă, întrucât Egiptul depinde în proporție de peste 90% de apa Nilului pentru agricultură, industrie și consum. Egiptul percepe barajul drept o amenințare existențială, iar negocierile privind modul și ritmul umplerii lacului de acumulare au fost extrem de tensionate. Așa cum afirma fostul ministru egiptean al apei,

Mohamed Nasr al-Din Allam, „Apa este sângele vieții noastre; fără ea, Egiptul nu poate exista.., Acest exemplu ilustrează că, în contexte de resurse limitate, apa devine nu doar o necesitate, ci și un instrument strategic și politic, capabil să declanșeze conflicte sau să impună cooperarea.

În Asia de Sud, bazinul râului Indo-Gangetic reprezintă unul dintre cele mai complexe și tensionate sisteme hidrografice transfrontaliere din lume, alimentând state precum India, Pakistan și Bangladesh, fiecare confruntându-se cu provocări severe legate de alocarea, gestionarea și calitatea apei. Râul Indus, împreună cu afluenții săi – Jhelum, Chenab, Ravi, Beas și Sutlej – izvorăște din Himalaya și traversează teritoriile contestate din Jammu și Kashmir înainte de a se revărsa în Pakistan. Tot acest sistem hidrografic este esențial pentru aprovizionarea cu apă potabilă, irigații, industrie și producția de energie hidroelectrică a Indiei și Pakistanului.

Relațiile dintre India și Pakistan sunt tensionate de la momentul independenței lor în 1947, în special din cauza disputei asupra regiunii Kashmir. Această dispută teritorială a complicat suplimentar competiția asupra resurselor de apă, având în vedere că o mare parte a bazinului superior al Indusului se află în zone administrate de India. În perioada de după independență, tensiunile asupra apei au escaladat rapid, Pakistanul temându-se că India ar putea restricționa debitul apelor, afectând agricultura și securitatea alimentară a populației sale, în condițiile în care Indusul reprezintă coloana vertebrală a sistemului său de irigații.

Pentru a evita un conflict major, în 1960 a fost semnat Acordul privind apele Indusului, cunoscut drept **Indus Waters Treaty**, mediat de Banca Mondială sub auspiciile ONU. Acordul prevedea împărțirea râurilor: India primea controlul exclusiv asupra celor trei estici (Ravi, Beas, Sutlej), iar Pakistanului i se garantau apele celor trei vestici (Indus, Jhelum, Chenab), cu anumite limitări tehnice pentru India în construcția de baraje pe acestea. Deși acest tratat este considerat unul dintre cele mai durabile acorduri de apă din lume, rezistând chiar și în timpul războaielor dintre cele două țări, el nu a eliminat suspiciunile reciproce.

În ultimele decenii, presiunile asupra acestui acord s-au amplificat din mai multe cauze. În primul rând, **creșterea demografică accelerată** atât în India, cât și în Pakistan a dus la o cerere exponențială de apă pentru consum domestic, irigații și industrie. În al doilea rând, schimbările climatice au început să afecteze serios regiunea Himalaya, unde ghețarii, principala sursă de alimentare a râurilor, se topesc într-un ritm alarmant. Aceasta provoacă pe termen scurt inundații și pe termen lung riscul scăderii drastice a debitului, ceea ce ar amenința securitatea alimentară a milioane de oameni. În al treilea rând, India a inițiat mai multe proiecte de baraje și hidrocentrale pe afluenții Indusului, precum Kishanganga pe Jhelum sau Baglihar pe Chenab, Pakistanul considerând aceste proiecte o încălcare a tratatului și un risc de „război al apei”, prin capacitatea Indiei de a controla debitul în perioadele critice.

Conflictul israeliano-palestinian adaugă o dimensiune deosebit de sensibilă conceptului de securitate a apei, deoarece în acest context resursele hidrice nu reprezintă doar un bun vital necesar supraviețuirii, ci și un instrument de putere, control și dominație, fiind strâns legate de disputele teritoriale, de drepturile naționale și de autodeterminare. În regiunea Cisiordaniei, Israelul deține controlul asupra majorității surselor de apă, în special asupra acviferului montan (Mountain Aquifer), care este principala sursă de apă subterană a teritoriului. Acest acvifer are trei părți principale: vest, est și nord-est, dintre care cel vestic este cel mai bogat și se află în mare parte sub control israelian.

Acordurile de la Oslo II din 1995, care trebuiau să reglementeze utilizarea și distribuția resurselor de apă, au stabilit un sistem provizoriu în care Israelul continuă să controleze aproximativ 80% din acviferul montan, lăsând Autorității Palestiniene un acces limitat. Acordul prevedea și înființarea unui Comitet Comun de Apă (Joint Water Committee), însă criticii au arătat că acest organism funcționează de facto sub dominația israeliană, întrucât orice proiect palestinian de dezvoltare a infrastructurii de apă necesită aprobarea părții israeliene, care poate refuza din motive de securitate, administrative sau strategice.

În practică, aceste restricții se manifestă prin interdicții de construcție a unor noi puțuri adânci, prin demolarea rezervoarelor de apă construite fără autorizație în Zonele C (care reprezintă aproximativ 60% din Cisiordania și se află sub control civil și militar israelian) și prin dificultățile majore întâmpinate de localitățile palestiniene în conectarea la rețelele principale de apă. Multe sate palestiniene sunt nevoite să cumpere apă transportată cu cisterne de la Compania Națională Israeliană Mekorot, la prețuri mult mai mari decât cele practicate pentru coloniile israeliene din apropiere. Diferența este evidentă: în timp ce consumul mediu zilnic de apă al coloniștilor israelieni din Cisiordania depășește frecvent 300 de litri pe persoană, cel al palestinienilor se situează adesea sub 70 de litri, adică sub recomandarea minimă a Organizației Mondiale a Sănătății pentru asigurarea sănătății publice (100 litri pe persoană pe zi).

Organizații internaționale precum Human Rights Watch și Amnesty International au descris această situație drept o formă de „control al resurselor naturale cu impact asupra drepturilor omului”, subliniind că accesul inegal la apă limitează dezvoltarea economică a comunităților palestiniene, afectează agricultura, crește riscurile de boli transmisibile prin apă nesigură și perpetuează dependența structurală față de Israel. Mai mult, în Gaza, situația este și mai gravă: 96% din apa freatică este contaminată cu nitrați și cloruri peste limitele OMS, forțând populația să depindă de apa îmbuteliată sau de proiecte umanitare de desalinizare de mică amploare.

Pentru palestinieni, apa este asociată direct cu lupta pentru libertate, demnitate și existență zilnică. Fostul negociator Saeb Erekat a sintetizat această realitate spunând: „Controlul asupra apei este controlul asupra vieții însăși.” Afirmatia lui reflectă dimensiunea existențială a problemei: fără acces suveran la apă, nu există posibilitatea dezvoltării durabile, a agriculturii independente sau a unei economii reziliente, ceea ce subminează fundamentul viitorului stat palestinian.

Din perspectiva israeliană, securitatea apei este percepută prin prisma riscurilor geopolitice și a asigurării resurselor pentru populația sa într-o regiune aridă. Israelul a investit masiv în tehnologii de desalinizare, reciclare a apei uzate și irigare prin picurare, devenind un lider mondial în managementul eficient al apei. Totuși, criticii arată că acest progres tehnologic nu se traduce printr-o împărțire echitabilă cu palestinienii, ci se corelează cu menținerea unui control strategic asupra acviferelor din teritoriile ocupate.

Astfel, problema apei în conflictul israeliano-palestinian demonstrează că securitatea hidrică nu este doar o chestiune tehnică de inginerie sau infrastructură, ci o problemă fundamentală de justiție socială, suveranitate națională și drepturi ale omului. Inegalitatea sistemică în accesul la apă între israelieni și palestinieni alimentează tensiunile, perpetuează nedreptățile structurale și devine un obstacol major în calea unei păci durabile și a unei soluții negociate.

Apa, la fel ca pământul, frontierele și demnitatea națională, este un element central în acest conflict, influențând direct stabilitatea regională și posibilitatea construirii unui viitor comun. Doar o abordare care să recunoască dreptul egal la resurse naturale vitale poate contribui la reconciliere și pace.

În Europa de Sud-Est, Kosovo reprezintă un caz ilustrativ al dificultăților legate de securitatea apei în contexte post-conflict. După războiul din 1999, infrastructura de apă din Kosovo a fost grav afectată, rețelele de distribuție și instalațiile de epurare fiind avariate sau distruse parțial. Reconstrucția a fost lentă și inegală, iar gestionarea resurselor a fost complicată de tensiunile etnice persistente dintre majoritatea albaneză și minoritatea sârbă, în special concentrată în nordul Kosovo, unde Belgradul continuă să exercite o influență semnificativă. Accesul la apă potabilă a devenit un factor de segregare, deoarece în multe comunități etnic mixte, administrația locală și cea centrală nu colaborează pentru gestionarea infrastructurii. Astfel, în zonele cu majoritate sârbă, infrastructura de apă este de multe ori separată de rețeaua controlată de Priștina, iar Serbia sprijină financiar aceste structuri paralele, consolidând astfel diviziunile politice și etnice.

Unul dintre cele mai sensibile puncte de dispută dintre Kosovo și Serbia este lacul de acumulare Gazivoda, cunoscut și sub numele de Ujman în limba albaneză. Acest lac artificial, creat în perioada Iugoslaviei, este situat în partea de nord a Kosovo, la granița cu Serbia, și are o suprafață de aproximativ 11,9 kilometri pătrați, cu o capacitate totală de stocare estimată la circa 370 de milioane de metri cubi de apă. Lacul Gazivoda este esențial pentru alimentarea cu apă potabilă a unei părți semnificative din Kosovo, inclusiv a capitalei Priștina, fiind sursa principală de apă pentru consumul urban, irigațiile agricole și procesele industriale. Totodată, apa lacului este utilizată la răcirea centralelor electrice de la Obiliq, acestea asigurând cea mai mare parte a energiei electrice din Kosovo, precum și pentru producția de energie hidroelectrică generată direct în barajul construit pe Ibar.

Disputa asupra acestui lac provine din faptul că, deși geografic este amplasat în Kosovo, administrarea și paza barajului sunt dominate de instituții sârbe din nordul Kosovo, sprijinite logistic, financiar și politic de Serbia. Astfel, Kosovo revendică dreptul suveran integral asupra lacului, argumentând că se află pe teritoriul său, în timp ce Serbia susține că a investit în construcția și întreținerea barajului și consideră că trebuie să dețină un rol decizional major în gestionarea acestuia. Din perspectivă strategică, pentru Kosovo pierderea controlului asupra lacului Gazivoda ar însemna o lovitură critică, deoarece ar lăsa o mare parte din populație fără sursă sigură de apă potabilă și ar afecta grav producția de energie electrică. În același timp, pentru Serbia, controlul sau accesul garantat la apa lacului ar rezolva parțial problemele sale interne de aprovizionare cu apă în regiunile sudice limitrofe Kosovo, unde există un deficit constant al acestei resurse esențiale.

Accesul la apă potabilă în Kosovo a devenit astfel nu doar o problemă de infrastructură, ci și o pârghie politică și de securitate, fiind folosit în anumite contexte ca instrument de presiune diplomatică. Serbia poate utiliza controlul infrastructurii hidrice din nordul Kosovo în negocierile privind statutul regiunii, în timp ce autoritățile kosovare consideră că orice limitare a accesului la apă reprezintă o amenințare directă la adresa securității și bunăstării populației. În plus, lipsa investițiilor comune și absența unui acord aplicat privind întreținerea și modernizarea lacului au dus la degradarea calității apei, sporind riscurile de sănătate publică. Poluarea, scurgerile de deșeuri industriale și lipsa unor instalații eficiente de tratare a apei amplifică aceste riscuri, afectând în special comunitățile rurale.

Problema lacului Gazivoda a făcut obiectul mai multor runde de negocieri între Priștina și Belgrad, inclusiv în acordul mediat de administrația Trump în anul 2020. Acest acord menționa explicit colaborarea în vederea utilizării comune a resurselor de apă, realizarea unor investiții comune în infrastructura barajului și stabilirea unui mecanism de management bilateral. Totuși, documentul a rămas la nivel declarativ, nefiind implementat în practică din cauza lipsei de voință politică, a schimbărilor de administrații și a absenței unor garanții clare din partea Uniunii Europene și a altor mediatori internaționali.

Astfel, securitatea apei în Kosovo se dovedește a fi mult mai mult decât o chestiune tehnică de distribuție a resurselor. Ea este strâns legată de stabilitatea internă, de reconcilierea socială dintre majoritatea albaneză și minoritatea sârbă și de echilibrul geopolitic regional. Lipsa unui cadru durabil de management comun al lacului Gazivoda și continuarea acestei dispute pot duce la escaladarea tensiunilor politice, la insecuritate alimentară și la riscuri sporite asupra sănătății publice. În același timp, gestionarea echitabilă a resurselor de apă ar putea deveni un factor de cooperare, un punct de pornire pentru reconciliere și un exemplu de gestionare comună a bunurilor publice transfrontaliere.

Soluția durabilă necesită crearea unui mecanism de management comun, cu participarea ambelor părți și cu sprijin internațional, care să garanteze accesul echitabil, investițiile necesare în infrastructură și prevenirea utilizării politice a apei ca instrument de presiune. Numai astfel, problema lacului Gazivoda poate fi transformată dintr-un motiv de conflict într-o resursă comună pentru pace și dezvoltare regională.

În America Latină, conflictul din Cochabamba, Bolivia, cunoscut sub denumirea de „Războiul Apei” din anul 2000, reprezintă un exemplu emblematic al tensiunilor generate de privatizarea resurselor naturale esențiale, în special a apei. În anii 1990, Bolivia a traversat un proces amplu de reforme neoliberale impuse parțial prin condiționalități de către instituții financiare internaționale precum Banca Mondială și FMI. În acest context, guvernul bolivian a decis privatizarea mai multor sectoare strategice, printre care și serviciile de alimentare cu apă și canalizare. În 1999, compania internațională Bechtel, prin subsidiara sa Aguas del Tunari, a obținut concesiunea exclusivă pentru distribuția apei în orașul Cochabamba și în împrejurimi.

Această decizie a avut consecințe rapide și severe asupra populației locale. Contractul prevedea majorarea imediată a tarifelor la apă pentru a garanta profitabilitatea investiției companiei. În scurt timp, facturile la apă s-au dublat sau chiar triplat pentru multe familii, ajungând să reprezinte o proporție uriașă din venitul lunar al gospodăriilor sărace. De asemenea, compania concesionară a încercat să extindă controlul privat asupra surselor alternative de apă, inclusiv asupra fântânilor comunitare și a cisternelor colective tradiționale. Astfel, populațiile vulnerabile au fost nu doar afectate financiar, ci și restricționate în accesul fizic la apă, o resursă vitală pentru viața zilnică, igienă și producția agricolă de subsistență.

Aceste măsuri au declanșat un val de nemulțumire populară, transformat rapid în proteste masive. În ianuarie 2000, locuitorii din Cochabamba, organizați în principal de Coordonarea pentru Apă și Viață (La Coordinadora), o mișcare formată din fermieri, muncitori, studenți și activiști, au inițiat greve și marșuri împotriva concesiunii. Protestele au culminat în lunile martie și aprilie cu ciocniri violente între demonstranți și forțele de ordine. Guvernul a declarat stare de urgență, a instituit cenzura presei și a trimis armata pentru a dispersa manifestațiile. Au existat sute de răniți și cel puțin un deces confirmat. Presiunea publică a devenit însă imposibil de ignorat, iar în cele din urmă, în aprilie 2000, guvernul bolivian a anulat contractul de concesiune cu Aguas del Tunari și a readus sistemul de apă sub control public.

„Războiul Apei” din Cochabamba a avut implicații profunde asupra percepției globale privind privatizarea serviciilor de apă. Sociologul bolivian Fernando Huanacuni a sintetizat esența acestei lupte sociale afirmând că „Apa nu este o marfă, ci un drept al tuturor oamenilor.” Această afirmație subliniază principiul fundamental potrivit căruia accesul la apă potabilă este un drept al omului, consacrat ulterior și în rezoluțiile Națiunilor Unite, și nu poate fi tratat exclusiv ca un bun economic supus legilor pieței și profitabilității corporative.

Cazul Cochabamba a demonstrat că securitatea apei este inseparabilă de justiția socială și de guvernarea democratică. Privatizarea serviciilor de apă, atunci când este implementată fără consultarea populației și fără mecanisme de reglementare care să protejeze categoriile vulnerabile, poate duce la excluziune socială, polarizare economică, pierderea încrederii în instituțiile statului și escaladarea conflictelor civile. Totodată, acest caz a contribuit la consolidarea discursului anti-neoliberal în America Latină, fiind invocat frecvent în campaniile electorale ale liderilor de stânga și în mișcările sociale care susțin re-naționalizarea resurselor strategice.

„Războiul Apei” din Cochabamba nu a fost doar un conflict local privind prețul apei, ci o criză socială majoră care a pus în discuție modelul economic dominant, natura drepturilor fundamentale și legitimitatea guvernărilor publice în fața intereselor corporative globale. Este un exemplu relevant pentru înțelegerea legăturii dintre resursele naturale, democrație și stabilitate socială în America Latină și la nivel global.

În ansamblu, aceste studii de caz demonstrează că apa este mult mai mult decât o resursă naturală - ea este un element esențial pentru viață, o armă geopolitică, un factor de coeziune socială sau, dimpotrivă, un catalizator al conflictelor. Abordarea securității apei necesită, așadar, o înțelegere profundă a contextelor politice, sociale și ecologice, precum și o cooperare internațională fermă. Așa cum spunea Mahatma Gandhi, „Fiecare strop de apă trebuie să fie prețuit, pentru că apa este viața.” Modul în care comunitatea globală va gestiona această resursă critică va determina nu doar supraviețuirea, ci și prosperitatea și pacea generațiilor viitoare.

Pe măsură ce provocările legate de securitatea apei devin tot mai complexe și ample, rolul actorilor non-statali - cum ar fi organizațiile neguvernamentale, companiile private, comunitățile locale și organismele internaționale - capătă o importanță deosebită, completând și suplinind eforturile instituțiilor guvernamentale, adesea limitate de birocrație sau constrângeri politice. Acești actori non-statali aduc o diversitate valoroasă de resurse, expertiză tehnică și capacitate operațională flexibilă, fiind capabili să intervină rapid, să implementeze soluții inovatoare și să răspundă eficient la nevoile locale și regionale, mai ales în zonele vulnerabile sau afectate de conflicte.

Organizațiile neguvernamentale (ONG-urile) au un rol esențial în promovarea accesului echitabil și sustenabil la apă, educarea populației în privința utilizării responsabile a resurselor și monitorizarea respectării drepturilor fundamentale legate de apă. ONG-uri recunoscute la nivel global, precum WaterAid sau International Rivers, nu doar că sprijină proiecte concrete de infrastructură durabilă - cum ar fi construirea de sisteme de alimentare cu apă potabilă sau protecția ecosistemelor acvatice -, dar desfășoară și campanii de conștientizare privind importanța conservării apei și impactul poluării. În plus, aceste organizații facilitează dialogul între comunitățile locale și autorități, contribuind la prevenirea tensiunilor și conflictelor generate de accesul limitat sau inechitabil la apă, astfel încât problemele să fie soluționate prin mijloace pașnice și colaborative.

Sectorul privat, deși uneori perceput critic din cauza tendinței de comercializare a apei, aduce o contribuție esențială prin investițiile în tehnologii avansate și infrastructură hidrică inovatoare. Companii specializate în procese precum desalinizarea apei marine, purificarea, reciclarea sau monitorizarea digitală a consumului dezvoltă tehnologii capabile să transforme radical modul în care resursele de apă sunt gestionate, contribuind la sporirea eficienței și la reducerea risipei. Colaborările public-privat, când sunt bine reglementate, pot accelera implementarea unor proiecte vitale, asigurând în același timp transparență, responsabilitate socială și echitate în accesul la apă.

Un alt domeniu în expansiune rapidă este cel al tehnologiilor emergente, care deschid perspective revoluționare pentru monitorizarea, gestionarea și conservarea resurselor de apă. Tehnologiile digitale, cum ar fi internetul, inteligența artificială (IA) și analiza big data, permit supravegherea în timp real a calității apei, detectarea pierderilor din rețelele de distribuție, optimizarea consumului și prevenirea poluării. De exemplu, utilizarea senzorilor inteligenți în sistemele de alimentare cu apă poate identifica rapid scurgerile sau contaminările, facilitând intervenții prompte care reduc risipa și costurile operaționale.

Mai mult, tehnologiile de desalinizare bazate pe metode mai eficiente energetic - precum osmoza inversă avansată sau energia solară - oferă soluții viabile pentru creșterea accesului la apă în regiunile aride sau costiere, diminuând dependența excesivă de resursele limitate de apă dulce. În paralel, tratamentele avansate și reciclarea apelor uzate permit reutilizarea acestora în agricultură, industrie sau chiar pentru consum uman, contribuind astfel la protejarea și conservarea surselor naturale.

Platformele digitale, pe lângă facilitarea colaborării transfrontaliere și schimbului de informații între state, pot susține și implicarea activă a comunităților locale în monitorizarea resurselor de apă, sporind transparența proceselor de gestionare și responsabilitatea tuturor actorilor implicați.

Cu toate acestea, adoptarea pe scară largă a tehnologiilor emergente și implicarea actorilor non-statali vine și cu o serie de provocări importante. Costurile inițiale ridicate ale infrastructurii tehnologice, accesul inegal la tehnologie între țări sau între zone urbane și rurale, precum și riscurile legate de securitatea cibernetică și protecția datelor, reprezintă obstacole semnificative ce trebuie gestionate cu grijă. Mai mult, controlul asupra infrastructurilor critice devine o problemă esențială pe măsură ce digitalizarea avansează, iar politicile de reglementare și supraveghere trebuie să fie adaptate pentru a preveni abuzurile și a asigura un echilibru corect între interesele economice și drepturile umane.

În concluzie, viitorul securității apei va depinde în mare măsură de modul în care aceste tehnologii și actorii non-statali vor fi integrați armonios în strategiile naționale și internaționale, într-un cadru care să promoveze inovația, echitatea și sustenabilitatea. După cum subliniază Peter Gleick, unul dintre pionierii studiilor asupra apei, „Gestionarea durabilă a apei necesită nu doar știință și tehnologie, ci și o guvernare inteligentă și incluziune socială.” Numai printr-o cooperare largă și incluzivă, care să valorifice potențialul noilor tehnologii și să implice toate părțile interesate, securitatea apei poate deveni o realitate durabilă, esențială pentru pace, dezvoltare și bunăstarea generațiilor viitoare.

Securitatea hidrică în secolul XXI reprezintă o provocare multidimensională care reflectă interconectarea complexă dintre mediul natural, societate și economie, influențând direct calitatea vieții și stabilitatea globală. Apa, ca resursă indispensabilă vieții, este însă tot mai supusă unor presiuni fără precedent cauzate de creșterea rapidă a populației, urbanizarea accelerată și dezvoltarea industrială necontrolată, toate acestea punând în pericol atât disponibilitatea, cât și accesibilitatea apei potabile și a celei necesare pentru agricultură și industrie. Este esențial de înțeles că securitatea hidrică nu înseamnă doar existența fizică a apei, ci și capacitatea sistemelor sociale și ecologice de a menține, distribui și utiliza această resursă într-un mod sustenabil și echitabil pe termen lung.

Biografiile autorilor

Doctorand Georgios KOUKAKIS (Grecia)

Georgios KOUKAKIS este absolvent al Academiei Militare Elene (2002), al Colegiului de Război al Armatei Elene (2020) și al Colegiului Suprem de Război Întrunit Elen (2023), cu o solidă pregătire profesională și academică în domeniul securității și apărării, relațiilor internaționale și formării adulților. Deține un Master în Relații Internaționale cu specializarea „Guvernare, Dezvoltare și Securitate în Mediterana,, de la Departamentul de Studii Mediteraneene al Universității din Marea Egee (Rhodes, Grecia) și este doctorand în Diplomația Apărării și Securitate Națională la aceeași universitate. În plus, este cercetător senior și secretar general al „Centrului pentru Analize Strategice Internaționale,, (KEDISA), membru al „Institutului Elen de Studii Strategice,, (HEL.I.S.S.), cercetător asociat al „HERMES Institution of International Affairs, Security & Geoeconomie,, membru al „ALLILON,, (Rețeaua Globală a Grecilor și Prietenilor Greciei pentru Solidaritate în Domeniul Profesional) și membru al „Mercury Negotiation Academy,, (MNA). A participat ca vorbitor la numeroase seminarii/conferințe privind relațiile internaționale în domeniile politicii externe, securității și apărării, iar multe dintre articolele și lucrările sale de cercetare au fost publicate în numeroase reviste științifice, în revista oficială „Military Review,, a Statului Major General al Armatei Elene, în revista „Foreign Affairs The Hellenic Edition,, în „Policy Journal,, „HuffPost Greece,, „Geopolitics & Daily News,, „Liberal,, precum și pe alte site-uri web dedicate relațiilor internaționale, securității și apărării. Interesele sale de cercetare includ securitatea națională, Marea Strategie, afacerile UE, politica externă a Greciei, diplomația militară, dreptul mării (UNCLOS), diplomația culturală și organizațiile internaționale și regionale (NATO, ONU, UE, OIC, EfM etc.). Este coautor al cărții „Securitatea națională: mituri și realitate,, (în greacă), publicată în aprilie 2023, autorul cărții „Conflict armat și securitate națională în secolul XXI,, (în greacă), publicată în aprilie 2025, și director academic al programelor educaționale „Studii de securitate în Mediterana,, „Cunoașterea studiilor de securitate prin opera lui Tucidide,, și „Apărarea europeană: o nouă realitate, provocări și perspective,, din cadrul Centrului de Educație Continuă - Învățare pe tot parcursul vieții (CE-LL) al

Gargi AWASTHI (India)

Este dedicată sprijinirii comunității prin utilizarea expertizei din domeniu. Este specializată în conceperea și gestionarea sistemelor de colectare a informațiilor pentru colectarea datelor despre politici și impact. Are excelente abilități interpersonale, analitice și de comunicare publică.

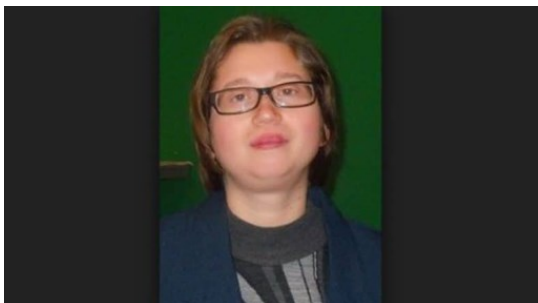
Licență în Tehnologie, Inginerie Mecanică, la Universitatea Chandra Shekhar Azad din Kanpur. Are experiență la Națiunile Unite, ISPPR, ca analist de politici și diplomat, New Delhi, din decembrie 2022 până în prezent.

A participat la negocieri multilaterale privind inițiativele de securitate regională sponsorizate de Națiunile Unite. A organizat întâlniri cu oficiali guvernamentali străini pentru a discuta domenii de interes reciproc. A participat la elaborarea și actualizarea planurilor de comunicare în criză pentru a gestiona diverse situații. Este implicată în activități de diplomație publică, cum ar fi briefing-uri, interviuri, prelegeri și ateliere concepute pentru studenții interesați să afle mai multe despre carierele în Serviciile Externe.

Mona AGRIGOROAIEI (România)

A absolvit Științe Politice - licență și master în Marketing și Comunicare Politică la Universitatea „Al. Ioan Cuza”, din Iași. În 2023 a absolvit și un al doilea master „Securitate și Diplomatie” la SNSPA, București. În timpul studiilor la SNSPA, a urmat un stagiu de practică la „Centrul pentru Prevenirea Conflictelor și Avertizare Timpurie”. Este specializată în cercetare academică și explorarea temelor politice și de securitate din Balcanii de Vest, publicând mai multe analize în mass-media din această zonă, în diverse ziare din Albania, Kosovo, Macedonia de Nord. De asemenea, a publicat două cărți de poezii în limba albaneză la Priștina, Kosovo, în 2014 și 2022.

Eduard VASILJ (Croatia)

Eduard Vasilj este licențiat în Științe Politice și Drept Internațional la Universitatea Goethe din Frankfurt pe Main, precum și în Științe Politice și Organizare la Universitatea din Zagreb. După mulți ani de experiență internațională la nivel de consiliu de administrație, oferă consultanță corporațiilor și instituțiilor globale cu privire la guvernarea corporativă, securitate corporativă, probleme de securitate geopolitică și investiții străine. Își împarte timpul între Croația și regiunea vorbitoare de limbă germană.

George Vadim TIUGEA (România)

George Vadim Tiugea (n. 1979, Târgu Neamț) este funcționar public, cercetător în științe politice și traducător în limba engleză. În 2001, a absolvit Facultatea de Științe Politice a Universității din București, secția Științe Politice în limba engleză, cu teza de licență Surse și caracteristici ale conflictelor etnice. În 2003, a absolvit programul de masterat în Relații Internaționale al Facultății de Științe Politice a Universității din București, cu disertația Perspective de soluționare a conflictelor etnice în Asia de Sud-Est. Între 2003-2019 a fost cercetător la Institutul Social-Democrat „Ovidiu Șincai”, din 2004 ocupând funcția de coordonator al Departamentului de Relații Internaționale și manager de proiect la Școala Europeană „Ovidiu Șincai”, (proiect derulat sub auspiciile Consiliului European). Din 2019, este funcționar public în cadrul Departamentului de Relații Internaționale al Casei Naționale de Pensii Publice. A publicat articole pe teme precum: geopolitica Europei de Est, națiuni și identități europene, conflicte și organizații de cooperare în Balcani, tranziția în România, politica externă și de securitate a Federației Ruse, în limba engleză, română și rusă, pentru reviste și publicații online din România, Rusia, Slovenia și Kosovo. Este coautor al lucrărilor „Democrația socială contemporană – Între tradiție și globalizare” (2004; capitoare despre social-democrația în Marea Britanie, America Latină și America de Nord) și „Laturna întunecată a globalizării” (2016; capitoare despre mișcările de gherilă din Columbia și Peru). A tradus lucrări despre social-democrația contemporană, istoria modernă și contemporană a României și a Europei, respectiv relațiile internaționale în timpul Războiului Rece.

Dr. ing. Cristian-Marcel FELEA (România)

A absolvit studii ingineresti la Universitatea din Petroșani (fostul Institut de Mine) și studii de masterat și doctorat în mine, petrol și gaze. De asemenea, a absolvit studii postuniversitare la Universitatea de Apărare „Carol I” și Academia de Poliție „Al.I.Cuza”, fiind ofițer de rezervă SRI. Este editorialist la RepublikaNEWS Ploiești și colaborator la Contributors – HotNEWS.

Dr. Kuldeep VERMA (India)

Dr. Kuldeep Verma este profesor asistent în cadrul Departamentului de Apărare și Studii Strategice din cadrul Colegiului Hindu din Moradabad. Deține o diplomă de master în Studii Strategice și de Apărare și a obținut doctoratul (D.Phil) pe tema „Narcoterorismului cu referire specială la Afganistan”, la Departamentul de Apărare și Studii Strategice al Universității din Allahabad. A scris numeroase articole în diverse reviste și a publicat capitole în cărți academice și editate, referitoare la studii de apărare și securitate. De asemenea, este autorul a trei cărți.

Priyanka DAS (India)

Priyanka Das este studentă la masterat în Științe Politice la Colegiul St. Xavier (Autonom) din Kolkata. De asemenea, a absolvit un master în Științe Politice și Guvernare la Universitatea Calcutta din Kolkata. Absolvirea studiilor de Științe Politice la Universitatea Burdwan este acreditată cu calificativ academic excelent. Și-a prezentat lucrările de cercetare la mai multe conferințe naționale și internaționale, fiind publicate în reviste de specializare și editate în cărți. De asemenea, a lucrat ca asistentă de cercetare la Universitatea Catolică Australiană din Australia, pe tema „Criza Rohingya din Bangladesh”. A lucrat ca asistentă de cercetare la un grup de reflecție global, Fundația Tillotoma.

Glib OSTAPENKO (Ucraina)

Este expert în politică externă, CEO al OSTAPENKO, Consulting Politic. A absolvit Academia Universității Naționale Kiev-Mohyla, licența în Științe Politice și Guvernare, septembrie 2020 - iulie 2024, Academia Universității Naționale Kiev-Mohyla, masteratul în Relații Internaționale, Comunicare Publică și Studii Regionale, septembrie 2024, și Universitatea din Glasgow, student la schimb, Politică și Relații Internaționale, septembrie 2023 - decembrie 2023. În prezent, desfășoară activități ca analiză politică și de securitate, ca membru al „Asociației Tineretului Tratatului Atlantic din Ucraina”, co-fondator / șef al Biroului de Relații Internaționale și Comunicare în cadrul „Lideri în ascensiune pentru viitor” și ca jurnalist, membru al „Memoriei Colective”.

Dr. ing. Stelian TEODORESCU (România)

Este inginer aeronautic și în timpul studiilor doctorale a fost admis în Proiectul SmartSPODAS - Rețea transnațională pentru managementul integrat al cercetării inteligente doctorale și postdoctorale în domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Securitate Națională” - Program de formare continuă pentru cercetători de elită - „SmartSPODAS”, participând în acest context la diverse activități de cercetare, printre care se numără și cele organizate de CRISMART în Suedia. În prima parte a carierei sale, a ocupat diverse funcții de conducere în cadrul Statului Major al Forțelor Aeriene, iar în a doua parte a carierei, a ocupat funcții de conducere și execuție în cadrul Ministerului Apărării Naționale. A participat la diverse activități de cooperare la nivel național și internațional, acumulând experiență profesională în domeniul relațiilor internaționale și geopoliticii. A desfășurat activități didactice în mediul academic (studii universitare de licență și postuniversitare).

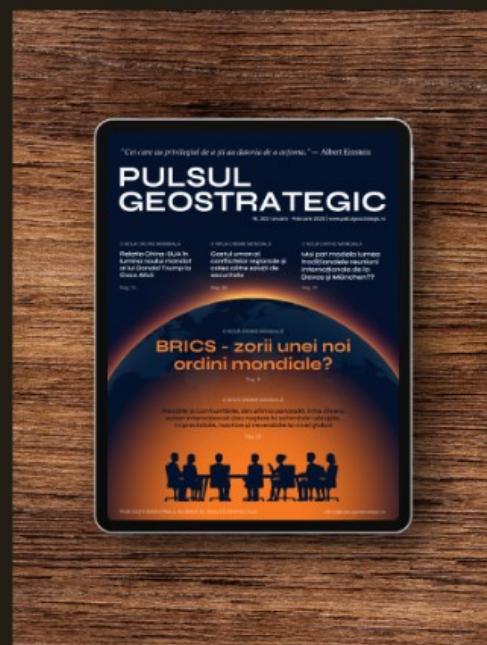
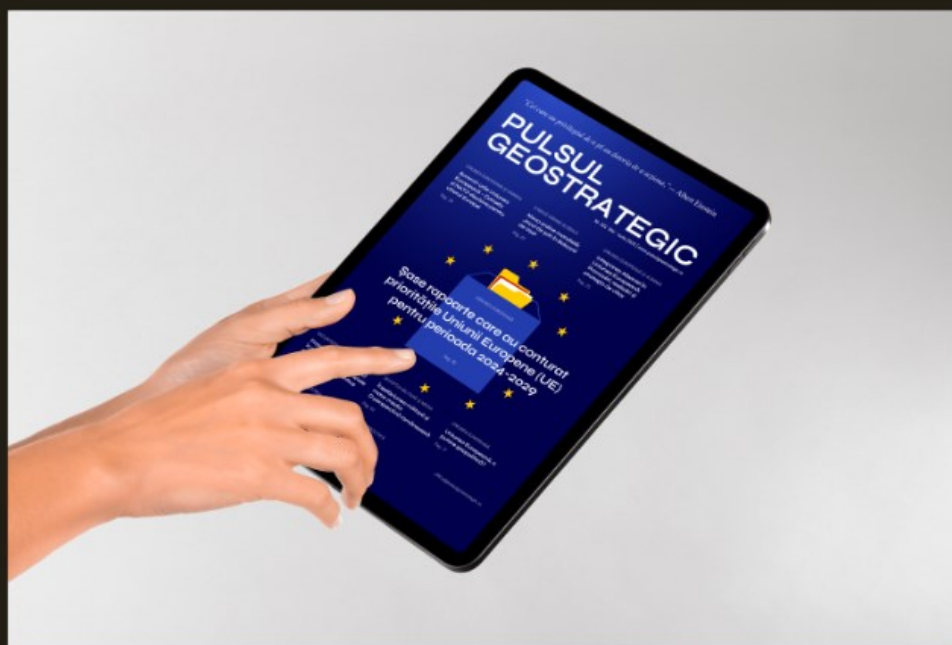

PULSUL GEOSTRATEGIC

EDITORI

Pompilia VLĂDESCU
Stelian TEODORESCU

Începând cu decembrie 2010 Pulsul Geostrategic este înregistrat în catalogul internațional Index Copernicus Journal Masters List. Acest buletin nu poate fi multiplicat și reprodus fără acord. Este permisă folosirea unor materiale sau citate cu păstrarea exactității și titlului original, precum și cu menționarea expresă a sursei. Opiniile și ideile exprimate în conținutul articolelor reprezintă punctul de vedere al autorilor.

SCANEAZĂ
PENTRU A ACCESA:
pulsulgeostrategic.ro

RIEAS Research Institute for
European and American Studies

STOCKHOLM INTERNATIONAL
PEACE RESEARCH INSTITUTE

